

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**SOSYOLOJİK AÇIDAN İNTİHAR OLGUSU VE
SOSYAL MEDYAYA YANSIYAN İNTİHAR
EĞİLİMLERİNİN ANALİZİ**
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

HAZIRLAYAN

Doç.Dr. VEHBİ BAYHAN

FURKAN YAĞDIRAN

Malatya-2019

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**SOSYOLOJİK AÇIDAN İNTİHAR OLGUSU VE SOSYAL
MEDYAYA YANSIYAN İNTİHAR EĞİLİMLERİNİN ANALİZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
FURKAN YAĞDIRAN

DANIŞMAN
Doç.Dr. VEHBİ BAYHAN

Malatya-2019

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

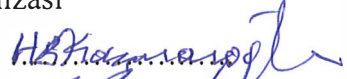
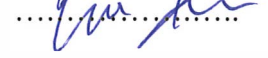
**SOSYOLOJİK AÇIDAN İNTİHAR OLGUSU
VE SOSYAL MEDYAYA YANSIYAN
İNTİHAR EĞİLİMLERİNİN ANALİZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. VEBBİ BAYHAN

HAZIRLAYAN
FURKAN YAĞDIRAN

Jürimiz 02.08.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda bu yüksek lisans tezini (oybirliği /oyçokluğu) ile başarılı bularak Sosyoloji Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul etmiştir.

Jüri Üyelerinin Unvan Ad Soyadı	imzası
1. Prof. Dr. Hacı Bayram KAÇMAZOĞLU	
2. Doç. Dr. Vehbi BAYHAN	
3. Dr. Öğretim Üyesi Muzaffer Çağlar KURTDAS	

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mehmet KUBAT
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Doç. Dr. Vehbi BAYHAN' ın danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “Sosyolojik Açıdan İntihar Olgusu ve Sosyal Medyaya Yansıyan İntihar Eğilimlerinin Analizi” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Furkan YAĞDIRAN

ÖNSÖZ

Bütün toplumsal kurumların birbiri ile etkileşimde bulunduğu ve internetin hayatımıza girmesi ile birlikte toplumun birçok alışkanlığı değişmiş ve yeni kavramlar hayatımıza girmiştir. Gelişen teknoloji ile birlikte intihar davranışını sergileyen bireylerin sosyal medyayı sıklıkla kullandığı belirlenmiştir. Kişiler arası etkileşim ve iletişim süreçlerinde yaşanan olumsuz değişiklikler bireyin davranışlarında dönüşümlere neden olmaktadır. Sessiz bir çılgılık olarak karşımıza çıkan sosyal medya intiharları, Durkheim' ın intihar teorileri kapsamında ele alınmıştır.

Tez çalışmamın hazırlanma sürecinde bilgisini, tecrübesini ve kıymetli zamanını esirgemeyip bana her fırsatta yardımcı olan değerli hocam sayın Doç. Dr. Vehbi BAYHAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Çalışmalarım süresince benden manevi desteğini esirgemeyen her zaman yanımda olan kıymetli eşime teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Furkan YAĞDIRAN

Haziran, 2019

ÖZET

İnsanlık tarihinin her döneminde karşımıza çıkan intihar, geçmişten günümüze kadar başta felsefe olmak üzere psikoloji, sosyoloji, antropoloji ve tıp gibi birçok alanda incelenmiş ve intihar ile ilgili farklı tanımlamalar yapılmıştır. İntihar, her ne kadar bireysel bir eylem gibi görünse de kişinin içinde yaşadığı toplumdan ve toplumsal koşullardan bağımsız olarak düşünülemez. Buradan hareketle bu çalışmanın konusu olan sosyal medya intihar ilişkisi Durkheim'ın görüşleri doğrultusunda ele alınmıştır.

Gelişen teknoloji ile birlikte, günümüzde intihar davranışlarında sosyal medyanın kullanıldığı belirlenmiştir.

Sosyal medya platformları üzerinden kişilerin intiharları öncesi veya intiharları sırasında canlı yayın yaparak yaşadıklarını diğer insanlarla paylaşmaları ve yaşananların milyonlarca insan tarafından izlenmesi çeşitli tartışmaları beraberinde getirmiştir.

Bu çalışmada, yurt içinde ve yurt dışında sosyal medya platformlarında canlı olarak paylaşılan intiharlar, intihar etmeden hemen önce sosyal medya uygulamalarından intihar notu bırakılarak gerçekleşen intiharlar ve intiharın oluşmasında sosyal medyanın etkisinin görüldüğü intihar olaylarının bir değerlendirilmesi yapılmış ve yurt dışından beş, yurt içinden ise üç olmak üzere kamuoyuna yansımış toplam sekiz sonlandırılmış intihar olayı incelenmiştir.

İntihar eden kişilerin sosyal medya hesaplarından paylaştıkları görüntüler incelendiğinde, önemli bir kısmının intihar eyleminin öncesinde, mutsuz olduğu görülmüştür. Bununla birlikte insanların intihar davranışı veya öncesinde sosyal medya hesaplarından paylaşım yapmalarının bir yardım çağrısı olabileceği gibi başkalarına mesaj verme şeklinde de karşımıza çıkabileceği anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İntihar, İntihar Davranışı, Sosyal Medya.

ABSTRACT

Suicide has been examined in many areas such as psychology, sociology, anthropology and medicine, from past to present, and different definitions have been made about suicide. Even though suicide may seem like an individual action, it cannot be considered independent of the society and social conditions in which it lives. From this point of view, the social media suicide relationship, which is the subject of this study, has been handled according to Durkheim's views.

With the developing technology, it is determined that social media is used in suicidal behaviors today. It has brought various controversies over the social media platforms to share the experiences of people living with suicide and sharing them with millions of people.

In this study, suicides shared on social media platforms both in Turkey and abroad, suicide notifications before social suicide and suicide events were evaluated. A total of eight terminated suicides were examined.

When the images of the suicide people shared with their social media accounts were examined, it was seen that a significant number of them were unhappy before the suicide act. Nevertheless, it can be seen that people sharing their suicidal behavior or social media accounts before they can be a call for help or as a message to others.

Key Words: Suicide, Suicidal Behaviour, Social Media.

İÇİNDEKİLER

KABUL ONAY SAYFASI	iii
ONUR SÖZÜ	iv
ÖNSÖZ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTERİ	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İNTİHAR İLE İLGİLİ KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. İntiharın Tanımı ve Önemi	5
1.2. İntiharın Tarihsel Gelişimi.....	7
1.3. İntiharı Açıklayan Kuramsal Yaklaşımlar	10
1.3.1. Biyolojik Yaklaşım	10
1.3.2. Psikolojik Yaklaşımlar	12
1.3.3. Sosyolojik Yaklaşım	15
1.4. İntihara Teşebbüsün Nedenleri	21
1.4.1. Biyolojik ve Genetik Nedenler.....	21
1.4.2. Psikolojik ve Sosyal Nedenler	22
1.4.3. Sosyo-Demografik Nedenler	25
1.4.3.1. Yaş	25
1.4.3.2. Cinsiyet	27
1.4.3.3. Medeni Durum	28
1.4.3.4. Din	29
1.4.3.5. Meslek	31
1.4.3.6. Ekonomi.....	33
1.4.4. Fiziksel Hastalıklar	34
1.4.5. Psikiyatrik Bozukluklar	35
1.4.5.1. Duygulanım Bozuklukları.....	36

1.4.5.2. Şizofreni	37
1.4.5.3. Demans.....	38
1.4.5.4. Anksiyete Bozuklukları	38
1.4.5.5. Alkol ve Madde Kullanımı	39
1.4.5.6. Kişilik Bozuklukları.....	40
1.4.6. Medya ve İnternet.....	41

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL MEDYA VE İNTİHAR İLİŞKİSİ

2.1. Sosyal Medya Tanımı ve Kapsamı.....	46
2.2. Sosyal Medyanın Gelişim Süreci.....	47
2.3. Sosyal Medyanın Özellikleri.....	49
2.4. Sosyal Medya Türleri ve İntihar Olgusu	50
2.4.1. Bloglar	51
2.4.2. Mikrobloglar	52
2.4.3. Sosyal Ağ Siteleri	52
2.4.4. İçerik Paylaşım Siteleri	55
2.4.5. Wikiler	56
2.4.6. Forumlar	57
2.4.7. Arama Motorları	58
2.4.8. Haber Siteleri	59
2.5. Sosyal Medyada Etik Sorunlar	59
2.5.1. Özel Yaşamın Gizliliği.....	61
2.5.2. İçeriğin Asıl Kaynağının Gösterilmemesi	62
2.5.3. Haber ve Reklam Sınırlarının Belirsizleşmesi	63
2.5.4. Kişisel Verilerin Güvenliğinin Sağlanamaması	63
2.5.5. Anonimlik ve Trol Olgusu	64
2.5.6. Yanıltıcı Etiketleme ve Başlıklandırma	65
2.6. Sosyal Medya Kullanımının Etkileri	66
2.7. Sosyal Medya İntiharları.....	68
2.7.1. Yurt Dışında Yaşanan İntiharlar.....	69
2.7.1.1. A. T. (15 YAŞ, KADIN, KANADA)	69

2.7.1.2. M. M. (14 YAŞ, KADIN, ABD)	71
2.7.1.3. T. C. (18 YAŞ, ERKEK, ABD)	72
2.7.1.4. J. R. (14 YAŞ, ERKEK, ABD)	73
2.7.1.5. K. N. D. (12 YAŞ, KADIN, ABD)	74
2.7.2. Yurt İçinde Yaşanan İntiharlar	75
2.7.2.1. M. P. (36 YAŞ, ERKEK, TÜRKİYE)	75
2.7.2.2. A. U. (54 YAŞ, ERKEK, TÜRKİYE)	77
2.7.2.3. O. Y. (52 YAŞ, ERKEK, TÜRKİYE)	78
2.7.3. Sosyal Medyada İntiharı Önlemeye Yönelik Tedbirler	80
SONUÇ	83
KAYNAKÇA	87

TABLÖLAR LİSTERSİ

Tablo. 2.1. Sosyal Medyada Yer Alan İntiharlar	69
---	----

GİRİŞ

İnsanlık tarihinin her döneminde karşımıza çıkan intihar, geçmişten günümüze kadar başta felsefe olmak üzere psikoloji, sosyoloji, antropoloji ve tıp gibi birçok alanda incelenmiş bir konudur. Basit anlamı ile insanın kendi iradesi ile kendi yaşamına son vermesi şeklinde açıklanan “intihar”, Latince “suicidere”, “insanın kendini öldürmesi” anlamına gelmektedir. İngilizceye “suicide” yani “kendini öldürme, intihar etme” şeklinde geçen intihar kelimesi, ilk defa on yedinci yüzyılda İngiltere’de kullanılmıştır.

Her ne kadar intihar farklı bilim dalları tarafından incelense de, günümüzde sonlandırılmış intihar sayılarının her geçen gün arttığı görülmektedir. İnsanın daha uzun ve sağlıklı yaşaması için her türlü çareyi düşünen ve teknolojinin imkanlarını bu anlamda kullanan bilimin aksine, insanların kendi elleriyle hayatlarına son vermeye devam ettikleri görülmektedir. İntihar olgusunun tamamen bireysel bir tercih olduğunu savunan araştırmacılar ile birlikte intiharı toplumsal faktörler açısından inceleyip olayı sadece bireyin bir davranışı şeklinde açıklamanın yetersiz olduğunu belirten sosyal bilimcilerin de olduğu görülmüştür.

İntihar davranışını, bireysel faktörlere bağlı olarak inceleyen bilim dallarının aksine intiharın toplumsal bir sorun olarak incelenmesi, Durkheim’in 1897’de yayınladığı Le Suicide-İntihar adlı eser ile başladığı yaygın bir kabuldür. Durkheim, intihar ile ilgili çalışmalarında, bireyin intihar davranışında bulunmasına etki eden toplumsal etkileri incelemiş ve birçok toplumsal faktörün intihar davranışında etkili olduğunu belirtmiştir. Birey, sosyalizasyon sürecinde içinde yaşadığı sosyal yapının kurallarına, değer ve normlarına göre şekillenmektedir ve bu nedenle de bireyin intihar ve intihar girişimi ötekilerle bağlantılı bir eylem olup, bireyin sosyal koşullarındaki aynılık ya da farklılıktan kaynaklanmaktadır. Bu anlamda toplumsal etkinin gösterildiği alanların başında yer alan medya ve iletişim araçları, bireyin intihar davranışını çeşitli şekillerde etkilemektedir.

Gelişen teknoloji ile birlikte haber alma, bilgiye ulaşma, boş vakitleri değerlendirme, sosyalleşme ve eğlence gibi amaçlarla gazete ve televizyonun yerini internet almıştır. Facebook, Instagram, Twitter gibi sosyal medya sitelerinde insanlar

saatlerce zaman geçirmekte ve başta bilgiye ulaşma ile birlikte, eğlenme, fotoğraf ve video paylaşma gibi uygulamaları bu sosyal ağlar üzerinden sağlamaktadır. Hayatımıza giren ve hem bilgisayar hem de cep telefonları üzerinden kullanılan bu sosyal ağlar, insanların iletişim şekillerini de etkilemiştir. Birçok eğlenceli ve güzel paylaşım ile birlikte, çeşitli olumsuz durumlarında bu uygulamalar üzerinden paylaşıldığı görülmüştür.

İnternetin hayatımıza girmesi ve sosyal ağların milyonlarca kişi tarafından takip edilmesi ile birlikte ortaya çıkan tartışmalardan bir tanesi de sosyal medya üzerinden olumsuz ve suç teşkil edebilecek bilgi ve görüntülerin paylaşılması olmuştur. Bilgisayar teknolojisindeki gelişmelere bağlı olarak, zaman ve mekan sınırlaması olmaksızın, çift yönlü olarak gerçekleşen ve iletişimin devamı için insanların sürekli olarak çevrim içi kalmalarını sağlayan yeni bir iletişim ortamı olan sosyal medya, başta dolandırıcılık olmak üzere, siber zorbalık, mahremiyetin ihlali, terör gibi pek çok yasa dışı konular ile sürekli anılır hale gelmesi; suç, şiddet, depresyon, obezite gibi olumsuz durumları tetiklemesi nedeni ile günlük yaşamı görünenin dışında çok farklı şekillerde de etkilediği görülmüştür.

Sosyal medyanın olumsuz etkileri üzerinde ortaya çıkan konuların başında sosyal medyanın intihar davranışı üzerinde bir etkisinin olup olmadığı tartışmalarıdır. Bu anlamda sosyal medya üzerinden paylaşılan bilgi, fotoğraf ve videolarda hangi intihar yöntemlerinin kullanılması gerektiği veya nasıl “hızlı ve kolay” yoldan ölünebileceği gibi bilgilerin yer alması ve intihar bilgisi içeren yayınların bir anlamda intihar davranışı üzerinde bulaşıcı bir etki oluşturması, sosyal medya ve intihar davranışı arasındaki ilişkinin ortaya konmasını önemli hale getirmiştir.

Sosyal medyanın türleri olarak kabul edilen bloglar, mikrobloglar, sosyal ağ siteleri, içerik paylaşım siteleri, profesyonel ağlar, podcastlar, vikiler, forumlar, arama motorları ve haber sitelerinde intihar, intihara yönelik tutum, intihar yöntem ve bilgilerinin çeşitli şekillerde yer aldığı görülmüştür. İnternet ve sosyal medya uygulamaları, intiharın işlenebileceği yolları gösterme, intiharı özendirme, intihara teşvik, tanınmış insanların intiharları gibi nedenlerle özellikle intihar açısından riskli grupları olumsuz etkilediği ve bunun sonucunda da sosyal medyanın diğer bireylerin intiharında doğrudan veya dolaylı olarak sorumlu olduğu değerlendirilmiştir. Ayrıca,

insanların intihar davranışı veya öncesinde, sosyal medya hesaplarından paylaşım yapmaları bir yardım çağrısı olabileceği gibi, bir intihar notu olarak başkalarına mesaj verme şekli olarak da karşımıza çıkabilmektedir. Bunun yanı sıra sosyal medya paylaşımlarının geride kalanları vicdani yük altında bırakarak cezalandırmak veya benzer durumdaki diğer kişileri korumak amaçlı olabileceği de değerlendirilmiştir.

Alanyazın incelendiğinde sosyal medya ve intihar ilişkisini ortaya koyan bir çalışmanın olmadığı görülmüştür. Bununla birlikte, sosyal medya üzerinden gerçekleşen intiharların, diğer takipçiler tarafından canlı olarak izlenmesi ve uygun müdahalelerin yapılmaması birçok tartışmayı beraberinde getirmiştir. Bu nedenle hem bireylerin sosyal medya üzerinde karşılaştıkları intihar olaylarına yönelik bakış açıları, hem de sosyal medya uygulamalarının özellikle intihara yönelik almış oldukları tedbirler bu çalışma kapsamında değerlendirilmiştir.

Buradan hareketle de araştırmada, ilk olarak intihar ve sosyal medya kavramları incelenmiş ve daha sonra da sosyal medya-intihar ilişkisini ortaya koymak için yurt dışında ve ülkemizde intihar davranışlarını sosyal medya platformlarında paylaşan kişiler ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Araştırmada, yurt içinde ve yurt dışında sosyal medya platformlarında canlı olarak paylaşılan intiharlar, intihar etmeden hemen önce sosyal medya uygulamalarından intihar notu bırakılarak gerçekleşen intiharlar ve intiharın oluşmasında sosyal medyanın etkisinin görüldüğü intihar olaylarının bir değerlendirilmesi yapılmış ve bu anlamda yurt dışından beş, yurt içinden ise üç olmak üzere kamuoyuna yansımış toplam sekiz sonlandırılmış intihar olayı değerlendirilmiştir.

Araştırma, betimleyici bir araştırmadır. Betimleyici araştırmada çalışılan olgu ya da örneklem hakkında elde edilen veriler betimlenerek temel özellikleri tasvir edilir. Araştırma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, intihar ile ilgili kavramsal çerçeve (intiharın tanımı, tarihsel gelişimi, intiharı açıklayan kuramsal yaklaşımlar, intihara teşebbüsün nedenleri) ele alınmıştır.

Araştırmanın ikinci bölümünde, sosyal medya ve intihar ilişkisi (sosyal medya tanımı ve kapsamı, sosyal medyanın gelişim süreci, sosyal medyanın özellikleri, sosyal medya türleri ve intihar olgusu, sosyal medyada etik sorunlar, sosyal medya kullanımının etkileri, sosyal medya intiharları- örnek olaylar, sosyal medyada intiharı önlemeye yönelik tedbirler) irdelenmektedir.

Araştırma yöntem olarak betimleyici araştırmadır. Teorik olarak sorun irdelendikten sonra, sosyal medyaya yansıyan örnek olayların analizine dayanmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İNTİHAR İLE İLGİLİ KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde intihar ile ilgili temel kavramlar hakkında bilgi verilerek tarihsel süreçte intiharın gelişimi ele alınacaktır. Bununla birlikte intihar kavramının daha iyi anlaşılması için kuramsal çerçevede değerlendirilecektir. Son olarak da intihara teşebbüs nedenleri çeşitli faktörler açısından incelenecektir.

1.1. İntiharın Tanımı ve Önemi

Basit anlamı ile insanın kendi iradesi ile kendi yaşamına son vermesi şeklinde açıklanan “intihar” kavramı dilimize Arapça “Nahr” kelimesinden türeyerek geçmiştir ve Arapça’da “bir hayvanın boynunun kesilmesi, hayvanın boğazlanarak öldürülmesi” anlamına gelmektedir (Mutçalı, 1995:867). Latince’de ise “suicidere”, “insanın kendini öldürmesi” anlamına gelen intihar, İngilizce’ye “suicide” yani “kendini öldürme, intihar etme” şeklinde geçmiş ve ilk defa on yedinci yüzyılda İngiltere’de kullanılmıştır (Tatlılıoğlu, 2012:134).

İnsanlık tarihinin her döneminde karşımıza çıkan intihar, geçmişten günümüze kadar başta felsefe olmak üzere psikoloji, sosyoloji, antropoloji ve tıp gibi birçok alanda incelenmiş ve intihar ile ilgili farklı tanımlamalar yapılmıştır. İntihar olgusunun tamamen bireysel bir tercih olduğunu savunan araştırmacılar ile birlikte intiharı toplumsal faktörler açısından inceleyip olayı sadece bireyin bir davranışı şeklinde açıklamanın yetersiz olduğunu belirten sosyal bilimcilerin de olduğu görülmüştür.

Birçok farklı alanın konusu olan intihar ile ilgili literatür incelendiğinde de intiharın çok farklı şekillerde tanımlandığı görülmüştür. Littré, (1883: 234) en basit anlamıyla intiharı “kendini öldüren insanın eylemi” şeklinde açıklamıştır. Masaryk’de (1993’den aktaran Ayyıldız, 2015: 24) ölümü doğal ve doğal olmayan şeklinde ayrımını yaptıktan sonra intiharı; “kişinin hayatın problemleri karşısında, kendi hayatına mal olacak anormal ölüm” şeklinde tanımlamıştır. Dünya Sağlık Örgütü’nün (2015) tanımına göre ise “intihar, kişinin kasten kendini öldürme davranışdır”

İnsanların gündelik dilde intiharı “sonlandırılmış/tamamlanmış intihar” şeklinde kullandıkları görülmektedir. Durkheim (2013:5), sonlandırılmış intiharı, “bireyin sonucunun ölüm olacağını bilerek gerçekleştirdiği ve doğrudan ya da dolaylı olarak ölümü ile sonuçlanan olumsuz eylemi” şeklinde açıklar. Bu kullanımla birlikte intihar kavramı insanın kendini öldürmesi ile sonuçlanan tek bir davranış gibi değerlendirilmektedir. Eskin (2012: 24) ise intiharın; “düşünce ile başlayan ve ölümle neticelene kadar devam eden bir davranış yelpazesi” olduğunu ve bu sürecin tamamının değerlendirilmesi ile intiharın tanımlanması gerektiğini belirtmektedir.

Eskin (2012:25)’in tanımı ile birlikte intihar kavramı, bünyesinde sonlandırılmış/tamamlanmış intihar dışında; intihar girişimi, intihar tehdidi, intihar düşüncesi gibi kavramları da barındırdığından literatürde daha çok “intihar davranışı” şeklinde kullanıldığı görülmüştür. Bu anlamda ölümle sonuçlanmasa dahi kendine zarar verme veya kendini ortadan kaldırma düşünceleri de intihar davranışı içerisinde değerlendirilmektedir.

Her ne kadar farklı tanımlamalar yapılsa da günümüzde sonlandırılmış intihar sayılarının her geçen gün arttığı görülmektedir. İnsanın daha uzun ve sağlıklı yaşaması için her türlü çareyi düşünen ve teknolojinin imkanlarını bu anlamda kullanan bilimin aksine insanların kendi elleriyle hayatlarına son vermeye devam ettikleri görülmektedir. Dünya Sağlık Örgütü’nün (2016) ölüm nedenleri sonuçları incelendiğinde de dünyada intihar nedeni ile ölenlerin sayısının azımsanmayacak seviyede olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle 15-29 yaş grubunda yer alan kişilerin ölüm nedenlerine bakıldığında intiharın ikinci sırada geldiği görülmüştür.

Sonlandırılmış intihar ile ilgili dünyadakine benzer bir tablo ülkemizde de yaşanmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, 2014-2016 yıllarında Türkiye’de 9 bin 479 kişinin intihar ettiği tespit edilmiştir. TÜİK’ in 2018 yılı verilerine göre ise sonlandırılmış intihar sayısı 2016 yılında 3193 iken 2017 yılında %3,9 azalarak 3069 kişi olduğu görülmüştür. İntihar edenlerin %77,2’sini erkekler, %22,8’ini ise kadınlar oluşturmuştur. Bu sonuçlarda yola çıkıldığında 2017 yılında ülkemizde her yüz bin kişiden dördünün kendi ölümünü kendi eli ile gerçekleştirdiği anlaşılmıştır. Dünyada da olduğu gibi gençlerin daha fazla intihar ettiği görülmüştür. Emniyet ve adli

mercilere yansımayan rakamlar ile birlikte değerlendirildiğinde ise intiharın ülkemizde önemli bir sorun olduğu anlaşılmaktadır.

TÜİK verilerinden yola çıkarak Türkiye'deki sonlandırılmış intihar ile ilgili tespitlerde bulunan Özcan vd. (2018: 30), 2002-2015 yılları arasındaki on dört yıllık dönemi incelemişlerdir. Bu on dört yıl içerisinde toplamda 195764 erkeğin ve 91957 kadının intihar etmek suretiyle yaşamlarına son verdikleri ve buradan da hareketle sonlandırılmış intiharlar açısından erkeklerin kadınlara göre daha çok intihar ettiği görülmüştür. İntihar yöntemi olarak en fazla kendini asma veya ateşli silah kullanmanın tercih edildiği anlaşılmıştır. Ölümcül hastalığa yakalanma ve aile problemleri ise intihar nedenlerinin başında geldiği yine çalışmada ortaya çıkan başka bir sonuçtur. 15-24 yaş arasındakiler en fazla intihar eden yaş grubunu oluştururken, evlilerin de bekarlara göre daha fazla sayıda intihar ettikleri anlaşılmıştır.

1.2. İntiharın Tarihsel Gelişimi

İntihar davranışını tarihi süreçte incelediğimizde çok eski zamanlara kadar gidilebildiği görülmüştür. Yapılan bazı kazı çalışmalarında intihar etmek suretiyle hayatlarına son vermiş insan kalıntılarını rastlanılmıştır. Daha çok kahramanlık ve çeşitli manalar yüklenen kişinin kendi yaşamını sonlandırma davranışı bazı eski ve ilkel topluluklarda kabul edilebilen bir eylem olduğu araştırmalarda görülmüştür (Teğin, 2014: 24).

İlkçağ ve ortaçağ dönemlerinde felsefe ile uğraşanların intihar ile ilgili çeşitli tanımlamalar yaptıkları ve kişilerin kendi hayatlarına son verebilme iradelerinin olup olmadığına dair çeşitli önermelerde bulundukları günümüze ulaşan çeşitli felsefi metinlerde karşımıza çıkmaktadır. Kendini öldürme davranışı bir çok toplumda kabul edilemez bulunmasına rağmen özellikle Stoacılar ve Epikuroscular bireyin kendi ölümü hakkında söz sahibi olmasının gayet normal olduğunu savunmuşlardır. Bununla birlikte birçok toplumun aksine Eski Yunan'da intiharı kanun olarak resmiyete de bağlamışlardır. İntihar etmek isteyen kişinin senatoya geçerli bir sebep göstermesi yeterliydi ve kanun oldukça açıktı: "Her kim daha fazla yaşamak istemiyorsa gerekçeleri senatoya bildirecek ve izin alındıktan sonra hayatını terk edebilecektir. Eğer varlığın sana kötülük ediyorsa al, yazgın üzüntüler getirdiyse baldıran iç; kader boynunu büktyse hayatı terk et..." (Özen, 1997: 19)

Hakimler kendi yaşamına son vermek isteyenler için baldıran zehri bulunduruyorlardı. Bu anlamda Sokrates'in baldıran zehri içerek intihar ettiği de bilinmektedir.

Stoacıların aksine birçok filozof intiharın uygun olmayan bir davranış olduğunu savunmuşlardır. Aristoteles intiharı, “devlete karşı bir saldırı” olarak değerlendirmiştir. “Hayatın tanrı tarafından verilen bir disiplin” olduğu görüşünü savunan Pitagorcular'da intihar davranışını kabul edilemez bulmuşlardır. Platon ise “Ruh tanrıya aittir ve tanrıya ait olan sadece onun yok edebileceği, üzerinde söz sahibi olabileceği bir şeydir” şeklindeki açıklaması ile intihara karşı olduğunu belirtmiştir (Şen, 2008: 33-34).

Roma dönemini incelediğimiz de ise intihar ile ilgili farklı düşüncelerin hakim olduğu görülmektedir. Bir tarafta askerlerin gerektiğinde intihar edebilecekleri ve ahlaksal olarak bunun yanlış olmadığı düşüncesi diğer tarafta ise fakir halka kanunlar ile intiharın yasaklanması. Ayrıca bu dönemde kanunlarla birlikte Katolik Kilisenin de çeşitli yaptırımlar ile intihar davranışıyla mücadele içinde olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle Hristiyanlığın ilk zamanlarında yaratıcıya erken ulaşmak yönünde kutsallık atfedilen intihar, ortaçağ kiliseleri tarafından kesinlikle yasaklanmıştır. Kilise intiharı şeytani bir davranış olarak nitelendirmiş ve intihar edenleri aforoz ettiği gibi cenazelerini de kabul etmemiştir (Sayıl, 2008: 53).

On yedinci ve on sekizinci yüz yıllardan itibaren intihar ile ilgili düşüncelerde değişimler olmuş ve intihar davranışında bulunanları cezalandırmak yerine tedavi altına alma düşüncesi gelişmiştir. Bu süreçte Fransız ihtilali ile ortaya çıkan bireysel haklar ile dini söylemler arasında bazı zamanlarda çatışmalar yaşanmış olsa da Almanya 1751'de, Fransa ise 1790 yılında intiharı kanunen suç olmaktan çıkarmışlardır (Odağ, 1995: 57). Bununla birlikte pek çok Avrupa ülkesinde 1864'e kadar intihar etme davranışı suç olarak kabul edilmiştir (Sayıl, 2008: 54).

1900'lü yıllara kadar genellikle dini, felsefi ve adli tartışmalar kapsamında değerlendirilen intihar kavramına en büyük katkıyı Emile Durkheim yapmıştır. 1897 yılında yazdığı “İntihar” isimli çalışma ile intiharı bilimsel bir perspektifte inceleyerek günümüze kadar yapılan çalışmalara ışık tutmuştur. Günümüzde Durkheim'in çalışmalarından esinlenen birçok araştırmacı intiharı önlemek ve intihar davranışının altında yatan nedenleri bulmak için dünyanın çok farklı yerlerinde çalışmaktadırlar.

Tarihsel süreçte dünyada intiharın geçtiği aşamaları kısaca incelediğimizde; birkaç topluluk hariç neredeyse bütün toplumlar ilk olarak intiharın şiddet ile ortadan kaldırılmaya çalışıldığı, daha sonra dini argümanlar ile mücadele edildiği, bu iki yöntemin başarılı olmaması sonucunda ise intihara bakış açısının değiştirilerek bilimsel veriler yardımı ile psikoloji, sosyoloji ve psikiyatri gibi alanlarda çalışmaların yapıldığı anlaşılmıştır.

Kendi coğrafyamızda intiharın tarihsel sürecine baktığımızda ise Osmanlıdan günümüze kadar intihar olgusunun bu topraklarda da konuşulduğu mesela Osmanlı padişahı Yıldırım Beyazıt'ın Timur'a esir düştükten sonra parmağındaki yüzükteki zehri içmesi ve Sultan Abdülaziz'in şüpheli ölümünün birçok kaynakta intihar olarak geçtiği görülmektedir (Kacıroğlu, 2010: 56).

İntihar, kavram olarak Türkçeye Tanzimat döneminde girmiştir. Bu dönemde Türkçeye çevrilen eserlerde 'kendini katletme' yerine 'intihar' kelimesi kullanılmaya başlanmıştır. Türkiye'de intiharın bir salgın haline gelmesi ilk Türk Pozitivist olarak bilinen Beşir Fuat' ın intiharı ile başlamıştır. Türkiye'de intihar tarihine bakış Beşir Fuat hem bir başlangıç hem de bir zirvedir (Özen, 1997: 40).

Türkiye' de ilk sosyolog olarak kabul edilen Ziya Gökalp'ın ekonomik sıkıntılar ve ailevi baskılar nedeniyle intihar girişiminde bulunduğu bilinmektedir (Gürsoy ve Çapçioğlu, 2006: 90). Ayrıca büyük bölümü Müslüman olan toplumumuzda intiharın daha çok dini referanslar ile açıklanmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır. Bu anlamda İslam dini “hayatın” ve “canın” kutsallığına vurgu yaparak intiharı kesin olarak yasaklayan bir anlayışa sahiptir. Nisa Suresi 29. Ayet: “Ey İman edenler, mallarınızı aranızda haksız bahanelerle yemeyin. Ancak kendiliğinizden karşılıklı rıza ile yaptığınız bir alışveriş bunun dışındadır. Kendi kendinizi de öldürmeyin! Allah size karşı gerçekten merhametlidir” (Yazır, 1979: 82) şeklindeki beyan referans kabul edilmiş ve Müslümanlar için intihar etmenin yasak olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte literatürde “Ahiret Hayatı” ekseninde dinin ve maneviyatın intihara karşı koruyucu bir etken olduğunu belirten araştırmaların da olduğu görülmüştür (Ağılkaya, 2010:38; Altıntop, 2005:8; Martı, 2016: 69).

1.3. İntihar Açıklayan Kuramsal Yaklaşımlar

İntiharın tanımındaki çeşitlilik gibi intihar ile ilgili kuramsal yaklaşımlarda oldukça fazladır. Bireysel ve toplumsal açıdan farklı açıklanan intihar; sosyolojiden psikolojiye, antropolojiden biyolojiye kadar farklı disiplinler tarafından değerlendirilmiş ve farklı şekillerde incelenmiştir. Bu kadar farklı açılardan ele alınmasında ise intiharın tek bir nedenle açıklanamayacağı düşüncesi yatmaktadır. Bireyden bireye farklılık gösteren intihar davranışı da bu nedenle farklı kuramlar tarafından ele alınan bir kavram olmuştur (Odağ, 1995:15).

Kişinin yaşadığı psikolojik bir nedene bağlı hayatını devam ettirmeme isteği veya toplumun birey üzerinde kurduğu baskı sonucu kendini ortadan kaldırma düşüncesi ya da atalarımızdan miras kalan genlerin bizlere oynadığı oyun, hepsi de intiharın nedeni olarak gösterilebilir. Bu nedenle intiharın tek bir boyutta açıklanması yeterli olmayacaktır (Odağ, 1995:15). Buradan hareketle de bu çalışma kapsamında intiharın açıklanmasında öne çıkan üç temel yaklaşım; biyolojik, psikolojik ve son olarak da sosyolojik yaklaşım üzerinden intihar kavramı incelenecektir.

1.3.1. Biyolojik Yaklaşım

İnsanın biyolojik yapısının ve genlerinin intihar etmede önemli bir faktör olduğu görüşünü savunan biyolojik yaklaşım araştırmacıları, tek yumurta ikiz deneyleri, evlat edinme ve ailede intihar olma durumu gibi faktörleri inceleyerek çeşitli varsayımlarda bulunmuşlardır. Kalıtım ve biyokimyasal yapı olmak üzere iki temel üzerinde incelenen biyolojik yaklaşımda ayrıca cinsiyet faktörünün de intihar davranışı üzerindeki etkisi incelenmektedir

Kalıtım veya soya çekim olarak adlandırılan genetik mirasın taşınması durumu çerçevesinde intiharın değerlendirildiği ilk görüşte; intiharın genler yolu ile nesilden nesle aktarıldığı ve ailesinde daha önce intihar olayı yaşayanların, ailesinde intihar girişimi olmayanlara göre daha fazla intihar ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Yukarıda ifade edildiği şekilde özellikle ikiz ve evlat edinilen çocuklar üzerinde yapılan deneyler sonucu, çevresel faktörlerinde etkisi ile kalıtımın intihar üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu görülmüştür (Eskin, 2012: 45). Baldessarini ve Hennen (2004'ten aktaran Atlı, 2007:32) yaptıkları çalışmada ailesinde daha önce intihar davranışı görülen kişilerin,

ailesinde intihar davranışı görülmeyen kişilere göre beş kat daha fazla intihar girişiminde bulunduklarını tespit etmişlerdir.

Bu yaklaşımdaki ikinci görüş ise; insanların endokrinolojik yapılarındaki değişim ile intihar arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalar sonucu oluşmuştur. Yapılan çalışmalar neticesinde vücuttaki biyokimyasal değişimin intihar davranışını etkilediği görülmüştür. Özellikle serotonin hormonu eksikliği üzerinde duran bu görüşte, bu hormonun eksikliğinin depresyonu tetiklediği ve depresyondaki bireylerin intihar etme oranının diğer bireylere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca yaşamını şiddet içeren bir yöntemle sonlandıran intihar vakaları sonrası yapılan ölüm ardı incelemelerde beyin sapında serotonin düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür (Eskin, 2012:67). Serotonin hormonu ile birlikte dopamin hormonu eksikliğinin de intihar davranışı üzerinde etkisi olduğuna yönelik yapılan çalışmalara da rastlanılmıştır (Roy ve vd., 1992'den aktaran Eskin, 2012: 68).

İnsan vücudunun biyokimyasal yapısı üzerinden giden başka bir bulgu ise intihar ve cinsiyet arasındaki ilişkidir. Cinsiyet farklılığı ile intihar arasında bir ilişkinin olduğu görülmüş ve buradan hareketle cinsiyet hormonlarının da tıpkı serotonin ve dopamin gibi intihar üzerinde bir etkisinin olabileceği sonucuna varılmıştır. Yapılan çalışmalarda özellikle kadınların adet dönemlerinde daha çok intihar ettikleri görülmüştür (Lester, 1993'den aktaran Batıgün, 2008:65). Bununla birlikte kadınlarda daha çok intiharın girişim aşamasında kaldığı, erkekler de ise tercih edilen yöntem nedeni ile (ateşli silah, asma) sonlandırılmış intiharların daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Eskin, 2012: 69).

Yukarıdaki bilgiler ışığında biyolojik yaklaşımın, özellikle insan genetik yapısı ve hormon seviyeleri ile intihar davranışını açıklamaya çalıştığı görülmüştür. İntihar davranışının nedenini tam açıklamaya bile vücudumuzdaki biyokimyasal değişimin duygu ve düşünce yapımızı etkileyebileceği ve bu nedenle de hem ruhsal sorunların çözümünde hem de intiharın açıklanmasında önemli bir yer tuttukları görülmektedir (Öztürk, 2004: 124). Bununla birlikte insanın biyolojik bir varlık olduğu kadar psikolojik ve sosyal özelliklerinin görmezden gelinerek tek başına kalıtım ve biyokimyasal değişim ile intihar etme arasında bir ilişkinin kurulmasının da yeterli olamayacağı değerlendirilmiştir.

1.3.2. Psikolojik Yaklaşımlar

İntihar ile ilgili en çok araştırma yapılan alanlardan bir tanesi de psikolojidir. Özellikle 17. ve 18. Yüz yılda bilimsel gelişmelerin önem kazanması ile akıl hastalarına bakış açısı değişmiş bunun sonucunda da bu bireyler öldürülmek veya zincire vurulmak yerine çeşitli sağlık merkezlerinde tedavi altına alınmaya başlanmıştır. Hekimler ve psikologlar tarafından daha yakından gözlemlenen bu hastaların davranışları incelenmiş ve günümüz çağdaş psikiyatrisinin temeli atılmıştır. Psikoloji alanında da intihar tek bir yaklaşımla açıklanmamış çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bu bölümde başta psikiyatrinin öncülerinden Freud'un psiko-dinamik görüşü olmak üzere, sosyal öğrenme, umutsuzluk ve kaçış kuramlarından bahsedilecektir.

Psikodinamik görüş: Freud, 1918'de Viyana'da Psikanaliz sempozyumunda intihar için "bilim açısından çözümlenmemiş bir sorundur" demiştir. Bununla birlikte Freud, normal davranışlar ile anormal davranışları açıklamak için kendisinden önce pek dikkate alınmayan bazı kavramları; bilinçaltı ve bilinç dışı gibi, ortaya koyarak bireyin bazı davranışlarının altında çocukluk ve geçmiş yaşantılarının yattığını ileri sürmüştür. Sigmund Freud'un bu görüşleri doğrultusunda oluşturulan psiko-dinamik görüş; her ne kadar "çözümlenmemiş" olsa da, geçmişte yaşanan terk edilme, kayıp veya ayrılık sonucu bilinçaltında oluşan öfke ve kızgınlığın kişinin kendisine yöneltmesi ile intihar davranışı arasında bir ilişkinin olduğunu savunmaktadır (Tatlıoğlu, 2012: 137).

Freud, "psikoanalitik açıdan, tüm intiharların nefret ya da öç alma duygusuna (öldürme arzusu); depresyon, melankoli ya da umutsuzluğa (ölme arzusu); ya da suçluluk duygusu veya utanca (öldürülme arzusu) dayandıklarını ileri sürmüştür." Ayrıca bireyin bilinçaltı süreçler ile başkası yerine kendisine yönlendirdiği öfke ve nefret sonucu intihar etmesi kişinin kendi cinayetidir (Eskin, 2012: 86).

Freud'un daha önce sevilen nesnenin yitimi ile birlikte o nesneye duyulan öfke ve kızgınlığın benliğe yerleşmesi ve bunun sonucunda da kişinin bu öfke ve kızgınlığı kendine yönlendirmesi ile açıkladığı intihar ile ilgili düşüncelerinde zamanla değişiklikler olduğu anlaşılmıştır. İlk görüşünden farklı olarak intiharı süper ego ile ego arasındaki çatışma ile açıklayan Freud, sürekli olarak süper egonun baskısı altında kalan egonun intihar ile süper egodan "intikam" aldığını belirtmiştir (Yeğenoğlu, 2015: 56).

Karl Menninger’de, Freud’un görüşleri doğrultusunda intihar davranışını açıklamaya çalışmış ve dürtülere dikkat çekmiştir. İnsanın sürekli olarak yapıcı ve yıkıcı dürtülerin etkisi altında kaldığını belirten Menninger, bu iki dürtünün birlikte hareket etmediği durumlarda bunun dışarıya saldırganlık olarak yansıdığını ve bu saldırganlığın kendine yönlendirilmesi durumunda da intiharın gerçekleştiğini belirtmiştir (Odağ, 1995: 89). Menninger ayrıca kişilerde “öldürme isteği, öldürülme isteği ve ölme isteği” şeklinde üç temel güdünün olduğunu ve “ölme isteğinin” hakim olduğu kişilerde intihar girişimlerinin daha fazla olduğunu belirtmiştir (Eskin, 2012: 90).

Genel anlamada Freud’un görüşleri etrafında oluşan psikodinamik yaklaşımında, cinsellik ve saldırganlık gibi çeşitli dürtülerin insan davranışı üzerinde etkisi üzerinde durulmuş ve özellikle saldırganlığın iyi yönetilmediği durumlarda bireyin bu saldırganlığı kendisine yönlendirdiği ve bunun sonucunda da bireylerin intihar ettiği görüşünün hakim olduğu anlaşılmıştır.

Sosyal öğrenme kuramı: Bandura tarafından geliştirilen sosyal öğrenme kuramı, öğrenmenin diğer insanları gözlemleyerek ve taklit ederek oluştuğu tezini savunmaktadır. Çocuklar gelişim süreçleri içerisinde çevresindeki diğer bireyleri gözlemler ve onların davranışları ile kendilerine bir repertuar oluştururlar. İntiharda dahil olmak üzere her davranış sosyal öğrenmenin sonucudur. Buradan hareketle de intiharın diğer insanları gözlemleyerek öğrenebileceğidir. Lester’de (1987’den aktaran Eskin, 2012) intiharı, “kısmen de olsa, stresli yaşam koşullarına karşı öğrenilmiş bir davranış” şeklinde açıklamıştır (Eskin, 2012: 95).

Biyolojik yaklaşım içerisinde de anlatılan ailesinde intihar davranışı olan bireylerin intihar etme riskinin, ailesinde intihar olmayanlara göre daha yüksek olması sonucunun sosyal öğrenme kavramı ile de açıklandığı görülmektedir. Sosyal öğrenme yaklaşımına göre ailesinde intihar davranışı olan bireyler, taklit yolu ile aynı veya benzer zorlu süreçlerde tıpkı intihar eden aile üyesi gibi intihar davranışını tekrarlayabilmektedirler. Buna da “Werther etkisi” denilmektedir. Medyanın intiharlar üzerindeki etkilerine dair çalışmalar, 1774 yılında Goethe’nin yazdığı “Genç Werther’in Acıları” adlı kitap sonrası yapılmıştır. Kitapta, Werther karşılıksız aşk nedeniyle kendini vurarak öldürmektedir. Goethe’nin kitabından sonra Avrupa’da pek çok gencin bu yöntemi uygulayarak intihar ettiklerine inanılmaktadır (Eskin, 2012: 110).

Umutsuzluk kuramı: Dilbaz ve Seber’e (1993: 24) göre umut, “gelecek ile ilgili bir amacı gerçekleştirmede sıfırdan fazla olan beklentilerdir. Bir çıkış yolu olduğuna ve yardım ile bireyin varlığında değişiklikler olabileceğine inancı en önemli özelliğidir. Umutsuzluk ise bir amacı gerçekleştirmede sıfırdan az olan olumsuz beklentilerdir.”

Umutsuzluk, insanların duygu ve düşüncelerini etkilemekle birlikte günlük yaşamlarını sürdürmedeki kaliteyi de azaltmaktadır. Umutsuzluğa eşlik eden, mutsuzluk, sıkıntı ve öfke ile birlikte insanlarda bir çökkünlük meydana gelmektedir. Depresyon olarak da adlandırılan bu çökkünlük, Beck ve vd., (1974’ten aktaran Durak ve Palabıyıkoglu, 1994: 312) tarafından bilişsel bir bozukluk olarak tanımlanmaktadır. Bu bilişsel bozuklukta, “her şeyin kötü gideceği, geleceğin karanlık ve dünyanın bom boş olduğu” düşünceleri ile kişiler yaşam olayları karşısında umutsuzca olumsuz senaryolar yazmaktadırlar (Öztürk, 2004: 343).

Çökkün bir hastada ağır bunaltı, umutsuzluk ve çaresizlik gibi duyguların bulunuşu diğer faktörler ile birlikte intihar için yüksek bir risk taşıdığının belirtisidir (Öztürk, 2004: 345). Bu anlamda umutsuzluk ile intihar arasında bir ilişki olduğu değerlendirilmektedir. Umutsuzluk duygusunun hakim olduğu bireyler; bilişsel çarpıtmalar sonucu ölümü, sıkıntılardan kurtulmanın bir yolu şeklinde algılamaya başlarlar ve intiharı da ölüme ulaşmak için bir anahtar olarak kullanırlar (Eskin, 2012: 91).

Kaçış kuramı: Baumeister (1990’ten aktaran Eskin, 2012:90) intiharı, “kişinin kendi benliğinden ve dünyadan kaçma davranışı” şeklinde açıklamıştır. İntihara ilişkin geliştirilen en kapsamlı psikolojik teorilerden biri olan kaçış kuramı intihar sürecini adım adım anlatmaktadır (Eskin, 2012: 92).

Kurama göre ilk adımda bireyler çevresindekilerin beklentilerini karşılayamadığı düşüncesine kapılmaktadır. Kendini yetersiz olarak algılayan bu birey, kendini suçlamaya başlamaktadır. İlerleyen basamaklarda suçluluk duygusu ile birlikte değersizlik ve reddedilme düşünceleri de bireye eşlik etmektedir. Zamanla birey kendisini yetersiz, çirkin ve suçlu görmeye başlayarak depresyona girmektedir. Depresyondan bir an önce çıkmak isteği ile birlikte bilişsel çarpıtmalar ve rasyonel olmayan düşünceler kişiyi intihar etmeye yönlendirmekte ve bu şekilde intihar adım adım gerçekleşmektedir (Eskin, 2012: 92).

1.3.3. Sosyolojik Yaklaşım

Biyolojik ve psikolojik yaklaşımlarda intiharı açıklarken üzerinde durulan kısım bireyin içsel mekanizmalarından kaynaklı bir nedene bağlı intihar ettiği görüşüdür. Sosyolojik yaklaşımda ise intihara neden olan faktörler birey toplum ilişkisi içinde açıklanmaktadır. Sosyal medya ve intiharın birlikte değerlendirildiği bu çalışmada da, yoğun şekilde Durkheim'in "İntihar" isimli eseri ve intihar hakkında görüşleri üzerinde durulacaktır.

İntiharın toplumsal bir sorun olarak incelendiği ilk çalışmaların Durkheim'in 1897'de yayınladığı *Le Suicide-İntihar* adlı eser ile başladığı yaygın bir kabuldür. Durkheim kitabında intiharı "kurbanın kendisi tarafından gerçekleştirilmiş, olumlu ya da olumsuz bir edimin doğrudan ya da dolaylı sonucu olan her ölüm olayı" şeklinde açıklamıştır. Çalışmalarında akıl hastalığı ve psikopatolojik durumların intihar davranışına etkisini de inceleyen Durkheim, bu durumda olanların sağlıklı bireylere göre daha fazla intihar edebileceğini fakat insan içindeki gizli olarak bekleyen intihar eğilimini başka etmenlerin harekete geçirdiğini ileri sürmüştür. Buradan hareketle Durkheim (2013:10), intiharın kesinlikle bir sosyal olgu olduğunu ve her ulusta değişmez bir ortalamaya ve orana sahip olduğunu değerlendirmiştir.

Durkheim'a (2013: 202) göre intihar, "bireyin mensup olduğu toplumsal öbeklerin bütünleşme derecesi ile ters orantılıdır". Aile, din gibi öbeklerin zayıflaması ile birlikte bireyin bu öbeklere bağı gevşer ve kendi çıkarları peşinden gitmeye başlar. "bireysel ben", "toplumsal benin" önüne geçer ve aşırı bireysellik intihara neden olur. Bu nedenle toplumsal bütünleşme önemlidir.

İntiharın temel nedenlerini bencillik ile birlikte kuralsızlık olduğunu ileri süren Durkheim, anlamlı bir sosyal bütünleşmenin gerçekleşmemesi ile oluşan bencillik ve davranışlar üzerinde kurallı kısıtlamaların olmadığı anomî sonucu topluma katılmayan bireylerde yüksek intihar davranışı görülebileceğini belirtir. Durkheim (2013)'ın yaptığı çalışmalar sonucunda intihar ile ilgi elde ettiği sonuçlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

- Erkekler kadınlara göre daha fazla intihar etmektedir.
- Bekar intiharları evlilere göre daha yüksektir.

- Çocuk sahibi olmayanların intihar oranları çocuk sahibi olanlara göre daha yüksektir.
- Protestanlarda, Katolik ve Yahudilere göre daha yüksek intihar oranı görülmektedir.
- Asker intihar oranları sivillerinkinden daha yüksektir.
- Savaş dönemlerinde intihar oranları düşmektedir.
- İskandinav ülkelerinde yaşayanlarda intihar oranı daha yüksektir (Durkheim, 2013:201).

Durkheim'a (2013:309) göre her toplumda değişimler veya olağanüstü durumlar oluştuğunda bu durum insanlarda intihar davranışına neden olabilmektedir. Yukarıda da görüldüğü gibi toplumsal etkenleri oluşturan cinsiyet, medeni durum, aile yapısı, dini inanç, tercih edilen meslek veya yaşanan coğrafyaya göre insanların intihar davranışlarını inceleyen Durkheim (2013) kitabında dört farklı intihar türünü tanımlamıştır. Bunlar; bencil (egoist) intihar, özgeci (elcil- altruist)) intihar, kuralsızlık (anomik) intiharı ve yazgısal (kaderci) intiharlardır.

Bencil (egoist) intihar: Batı dünyasında özellikle Endüstri devrimi gibi gelişmelere bağlı olarak toplumda değişimler oluşmaya başlamış ve bu değişimler bireylerde kendisini ailenin ya da dinin bir parçası olarak görme hassasiyetini kaybettirmiştir. Bu şekilde de sosyal bütünleşme zayıflamış ve birey topluma yabancılaşmaya başlamış ve bencilleşmiştir. Durkheim'a (2013:203) göre bu bencillik, “intiharı meydana getiren ve doğuran” nedendir.

Aile bütünlüğü, dinsel bütünlük ve siyasi bütünlüğün kaybedilmesi ile birlikte birey bu toplumsal yapılardan uzaklaşmaya başlamaktadır. “Toplumsal ben” yerine “bireysel ben” harekete geçerek, bireyin aşırı derecede kendisini gösterdiği “bencil” yönünü ortaya çıkmaktadır. Durkheim'e göre toplumsal bütünlük her zaman bireylerin tek başına hareket etmesine izin vermez. Toplum güçlü bütünleştiğinde bireylere istediğini yaptırır bununla birlikte bireylere de sınırsız bir özgürlük tanımaz. Bireyler topluma olan sorumluluklarından ancak ölecek kaçabilirler. Oysa sevdikleri insanlardan oluşan gruplar ile dayanışma içinde olduğunda insanlar kendi çıkarlarından

vazgeçebilmekte ve toplumsal bütünleşmeye dahil olabilmektedirler (Durkheim, 2013: 208).

Durkheim (2013:148), dini boyutta bunu Protestan ve Katolikler üzerinde gözlemlemiş ve bireyselliğin ön planda olduğu Protestanlıkta intihar davranışının daha fazla olduğunu belirtmiştir. Durkheim'ın 1897 yılında ulaştığı mezhepsel çıkarımlar görüldüğü üzere bugün halen geçerliliğini korumaktadır. Ancak, daha farklı ülkelerle farklı değişkenler ile yapılacak yeni çalışmalara ihtiyaç vardır. Ayrıca zayıf aile bağına sahip bireylerinde intihar oranlarının yüksek olduğunu belirten Durkheim, savaş gibi toplumun tamamını etkileyen olağanüstü durumlarda bireylerin toplumsal bütünleşmeye bağlı olarak daha az intihar ettiğini değerlendirmiştir.

Durkheim (2013:2010), “İntihar” kitabının bencil intihar bölümünü anlattığı kısmın sonunda, kadın ve erkeğin toplumsal ilişkilerini değerlendirmiştir. Toplumsal olarak erkeğe göre daha geri planda olan kadınların toplumsal değişimlerden daha az etkilendiklerini belirten Durkheim, erkeklerin ise daha karmaşık bir toplumsal varlık olduğunu ve toplumdan daha fazla dayanak bulabildiği sürece dengede kaldığını belirtmiştir.

Özgeci (Elcil- Altruist) intihar: Toplumsal bütünleşmenin yüksek olduğu durumlarda görülen intihar türüdür. Durkheim (2013:212) bunu “aşırı bireyselleşme nasıl intihara götürüyorsa, yetersiz bir bireyselleşmede aynı sonucu verir” şeklinde açıklamaktadır. Kısaca insanın toplumdan kopması nasıl intiharı tetikliyorsa, toplum içinde iyice yerleşmesi de aynı tehlikeyi içermektedir. Durkheim, bireyin ön plana çıktığı ve toplumdan uzaklaştığı durumu “bencillik” olarak açıkladığı gibi bu durumun tersi olarak aşırı toplumsal bütünleşmeyi de “özgecilik” olarak tanımlamıştır.

Daha çok bireyin toplumla ortak değerlere sıkı sıkıya bağlı olduğu toplumlarda görülmektedir. Durkheim, bu intiharı anlatırken tarihte Danimarkalı savaşçıları, Vizigotları ve Trakyalılardan örnekler vererek, yaşlanmayı ve yatakta ölmeyi bir utanç sayan bu topluluklarda insanlar “onurlu” bir şekilde intiharı tercih ettiklerini belirtmiştir. Aynı şekilde özellikle Hindistan’da kocası vefat eden kadınların intiharı bu gruba girmektedir.

Yaşlılık ve hastalıkla uğraşan erkeklerin, kocasının ölümü nedeni kadının ve sahibinin ölümünden sonra maiyeti ya da hizmetkârların intihar etmesi gerektiği

düşüncesi, bireyselliğin zayıf olduğu ve toplumsal bütünleşmenin çok yoğun olduğu durumlarda görülmektedir. Bireyselliğin ön plana çıkması ile en temel hak olan yaşama hakkı ön plana çıkmakta ve yukarıda ifade edildiği şekliyle toplumun birey üzerindeki etkisi azalmaktadır.

Asker intiharlarını da özgeci intihar kategorinde açıklamaya çalışan Durkheim, özgeci intiharların çağdaş toplumlarda özel gruplar yani ordu içinde gerçekleşebileceğine işaret etmiştir. Askerlik gibi fiziksel bir rahatsızlığı olmayan ve seçilerek alınıp toplumsal yaşamın yoğun olduğu bir ortamda intiharın daha fazla olması Durkheim'i şaşırtmıştır. Durkheim, aynı yaşta ve aynı koşullardaki sivillerde görülen intihar oranı ile asker intiharlarını incelediğinde asker intiharlarının daha fazla olduğunu görmüştür. Ona göre askerlik ahlakı birçok yönüyle ilkel ahlakın bir uzantısı konumundadır. Ordudaki görülen intiharların ilkel topluluklarda görülen intiharlarla benzerlik gösterdiğini belirtmektedir. Hatta ilkel intiharların devamı olarak ifade etmektedir. Durkheim, (2013:212) bu durumu *salgın haline gelen intihar* olarak değerlendirmektedir.

Kuralsızlık (anomik) İntiharları: Toplumda görülen ekonomik ve politik krizler ile birlikte bunun tam tersi aşırı refah durumlarında meydana gelen toplumsal düzensizliğe bağlı intiharlar kuralsız intiharlara girmektedir. Kuralsızlık intiharında bencil ve özgeci intihardan farklı olarak bireyin tutkuları toplumsal düzenin önüne geçmektedir. Dışsal bir güçle düzenlemeyen insan tutkuları ise “hiçbir şeyin dolduramayacağı dipsiz bir uçurumdur” (Durkheim, 2013: 241).

Birey davranışlarını değerlendirecek bir ölçüt, uyması gereken kurallar bulamaz ise bunalıma sürüklenir. Durkheim (2013:250) kuralsızlık intiharlarını, “bireyin ufkunun aşırı genişlemesi ya da aşırı biçimde daralması” şeklinde açıklamıştır. Aşırı zenginlik ve boşanma gibi durumlarda bireyler toplumdan soyutlanmakta ve ayrışmaktadır. İntihara neden olan kargaşalık halini sadece ekonomik buhranlar veya aşırı zenginleşmeyle açıklamayan Durkheim, aile yaşamında görülen kargaşa ve anomalilerin de intiharı tetikleyen sebepler arasında olduğunu ifade eder. Bireyin boşanma ve dul kalmanın neticesinde ortaya çıkan anomali durumuna ayak uyduramaması, aile düzeninin bozulması ve yeni düzene ayak uyduramaması da bireyleri intihara sürüklemektedir.

Yazgısal (Kaderci) İntiharlar: Durkheim (2013) yazgısal (ölümcül) intiharları toplumsal düzenlemelerin aşırılığı ile doğan intiharlar şeklinde açıklamaktadır. Toplumsal düzenleme, toplumun bütün kurumlarıyla beraber bireyleri yüksek düzeyde bir disiplinle almaya çalışmaktadır. Köle intiharları bu intihar türüne uyan en iyi örnektir. Bütün hayatını efendisinin çizdiği sınırlar içerisinde yaşayan köleler kendi hayatlarına son vererek bu tutsaklıktan kurtulma amacı güderler. Ölümcül intiharlar toplumlarda köleliğin yasaklanması ile birlikte neredeyse ortadan kalkmıştır (Durkheim, 2013:220).

Durkheim (2013:412), toplumda büyük bir sorun olan intiharın tamamen ortadan kaldırılamayacağını fakat bu “toplumsal üzüntü akımını” hafifletmek için özelliğini kaybetmiş kurumları tekrardan canlandırmanın veya yeni kurumlar oluşturmada faydalı olmayacağı görüşündedir. O’na göre en uygun olanı “geçmişte var olan ve hala yeni yaşam tohumlarını barındıran yapıları bulup, bunların gelişmesini hızlandırmaktır.”

Durkheim’den sonra yapısalci/nesnelci bakış açısına giren Halbwachs ve Martin, Gibbs ve Henry ile Short’un intihar ile ilgili bulguları Durkheim’in çalışmasını desteklerken, aynı zamanda bu çalışmalarda intihar oranları ile dışsal toplumsal olaylar arasındaki bağı etkili olduğu görüşü devam etmiştir (Gültekin, 2010: 2).

Durkheim sonrası intihar çalışmalarında Halbwachs, Durkheim çalışmalarını genişletmiş ve “sosyal izalasyon” kavramını eklemiştir. Halbwachs sosyal izalasyon kapsamında kent ve kırsalda meydana gelen intihar olaylarını incelemiş ve nüfus yapısı, nüfusun örgütlenme biçimi ile sosyal-mekansal konumunu intihar davranışı üzerindeki etkisine dikkat çekmiştir. Martin ve Gibbs ise Durkheim’in kullandığı kavramlardan farklı olarak “statü bütünleşmesi” kavramını kullanmış ve Durkheim’in grupların bütünleşmesi açıklamasının yerine, nüfusu oluşturan insanların statü bütünleşmesini temel almışlardır (Gültekin, 2010).

Fransız sosyal bilimci Jean Baechler intiharları; “kaçma, saldırganlık, adanma ve oyun intiharları” şeklinde dört grupta değerlendirmiştir. Baechler bireyin, “yaşlılık, hastalık, başarısızlık gibi mücadele edemeyeceği bir durum ile karşılaştığında veya böyle algıladığında kaçmak istediğini ve bir kaçış yöntemi olarak intiharı tercih ettiğini” ve intihar ölümlerinin % 75’inin de kaçma intiharı olduğunu belirtmektedir. Shneidman

ise “ölümle sonuçlanan intiharları bencil, çiftli ve soyutlanma şeklinde üç kategoride” incelemiştir (Yeğenoğlu, 2015:9).

Shneidman; “kişilerin psikolojik boyutta yaşadığı ve kişiye özgün ruhsal yapısından kaynaklanan, kişinin kendi mutsuzluğuna yöneldiği ve çıkış bulamaması sonucu kendini öldürdüğü intiharların bencil intihar kapsamına girdiğini, kişinin ilişki yaşadığı başka insanlara duyduğu öfke, kırgınlık sonucu gerçekleştirdiği intiharın ise çiftli intihar olduğunu” belirtmektedir. Bireyin kendi soyundan, bütün insanlıktan soyutlandığı ve yalnızlık yaşadığı intiharlar ise soyutlanma kapsamına girmektedir (Odağ, 1995:34). Henry ve Short ise “cinayet ile intihar arasında, birinde kendisine, diğerinde karşısındakine yönlendirilen sert disiplin ve katı ebeveyn tutumlarının etkili olduğunu” değerlendirmişlerdir (Özçelik,1995: 12).

Tarde’nin Sosyal Taklit Teorisine göre ise, “bir kimsenin zihninde beliren yeni bir fikir, inanç veya tutum gerekli koşullar varsa, toplumda başkaları tarafından taklit edilerek yaygınlaşmaktadır”. Tarde’ye göre, “taklit yoluyla aktarılan, propagandası yapılan ve yayılan her şey, sosyal olgu olarak nitelenebilir.” Ayrıca Tarde, sosyal taklidi; “duyu organlarının dıştan algıladığı bir nesnenin bilince yansıyan bir benzeri veya bir görüntüsü, zihinde tasarlanan veya bilinçte beliren bir buyruk ve bir eylem” şeklinde tanımlamıştır. Bir kişiyi örnek alarak aynı şeyi yapma ve ona benzetme durumu olan taklit davranışı, intihar davranışlarında da görülebilen bir durumdur (Çebi, 2012). Bu anlamda sosyal bir olgu olan intihar davranışı da, Tarde’nin taklit teorisine göre, “insanların intihar girişiminde bulunan başkalarının eylemlerini taklit ettikleri için intihar girişiminde bulundukları tezini savunmaktadır” (Biçim, 2015:173).

Tarde ile aynı dönemde yaşayan Durkheim arasında intihar konusu etrafında çeşitli tartışmalar yaşanmıştır. Tarde’nin taklit teorisine karşı Durkheim; “taklit gerçekten de önemli olsaydı, yüksek intihar oranına sahip bir ülkeyle aynı sınırı paylaşan uluslar yüksek intihar oranlarına sahip olacaktı” görüşünü savunmuştur (Biçim, 2015:174). Durkheim, bazı bireysel intiharın taklit sonucu meydana gelebileceğini kabul etmesine rağmen, genel anlamda intihar oranları üzerinde önemli bir etkiye sahip olmadığını belirtir. Durkheim, “toplumsal bir olgunun nedeninin sadece bir başka toplumsal olgu olabileceğini” düşündüğü için, taklidin önemli bir faktör olduğu tezine karşı çıkar (Cevizci, 2006:781).

1.4. İntihara Teşebbüsün Nedenleri

Ülkemizde ve yurt dışında yapılan araştırmalar sonucunda intihara teşebbüsün farklı nedenleri olduğu görülmüştür (Eskin, 2012:33). Bu çalışma kapsamında intihar davranışı üzerinde etkisi olduğu değerlendirilen biyolojik ve genetik nedenler, psikolojik ve sosyal nedenler, sosyo-demografik nedenler, fiziksel hastalıklar ve son olarak da psikiyatrik bozukluklara sırasıyla değinilecektir.

1.4.1. Biyolojik ve Genetik Nedenler

Literatür incelendiğinde insanın biyolojik yapısı ile intihar davranışı arasında bir ilişkinin olduğu görülmüştür (Yeğenoğlu, 2015:6). Kalıtım, biyokimyasal yapı ile birlikte beden yapısı olarak üç grupta incelenen biyolojik etmenlerde ilk olarak kalıtıma baktığımızda karşımıza atalarımızdan bize miras olarak kalan genler anlaşılmaktadır.

Aile ve kalıtım araştırmalarında intihar eden bireylerin birinci derece akrabalarında da intihar davranışının olduğu görülmüştür. Yapılan araştırmalarda ailesinde intihar davranışı olan bireylerin ailesinde intihar davranışı olmayan bireylere göre beş veya altı kat daha riskli durumda olduklarını açıklayan çalışmalar mevcuttur (Güler, 2017: 55). Kalıtsal geçişin nasıl ve hangi yolla geçtiği tam olarak aydınlatılamamakla birlikte aile ve ikiz deneyleri gibi çalışmalar sonucu kalıtımın intihar davranışında bir etkisi olduğu görülmektedir (Özalp, 2009: 86).

İntihar davranışının açıklanmasında üzerinde çok durulan ve araştırılan konulardan bir tanesi de biyokimyasal etkenlerdir. Özellikle serotonin hormonu eksikliği üzerinde durulan araştırmalarda, bu hormonun eksikliğinin depresyonu tetiklediği ve depresyondaki bireylerin intihar etme oranının diğer bireylere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Serotonin hormonunun uyku-uyanıklık, yeme isteği, libido ve beden ısısı gibi işlevlerde düzenleyici bir rol oynadığı bilinmektedir. İntiharın altında yatan dürtüsellik ve saldırganlık faktörleri değerlendirildiğinde bunların düzenleyicileri olan biyokimyasal etmenler ön plana çıkmaktadır. Bu anlamda Serotonin, adrenalin ve dopamin ile birlikte amaçlı devinim işlevlerinde ve saldırgan davranışların kısıtlanmasında etkili olmaktadır (Öztürk, 2004: 344). Ayrıca yaşamını şiddet içeren bir yöntemle sonlandıran intihar vakaları sonrası yapılan ölüm ardı incelemelerde beyin sapında serotonin düzeylerinin düşük olduğunun görülmesi yapılan çalışmaları desteklemektedir (Eskin, 2012: 78).

İntihar eğilimi olan depresif hastalarda serotonin dışında dopamin yıkım ürünü olan homo vanillik asit (HVA) seviyelerinin düşük olduğu tespit edilmiştir (Roy, 1992:'den aktaran Eskin, 2012). Biyokimyasal çalışmalar intiharın oluşumunu tam olarak ortaya koyamasa da, intihar gibi karmaşık bir durumun anlaşılabilmesinde çok önemli ipuçları elde edilmesine yardımcı olmuştur (Özalp, 2009: 87).

Beden yapısı açısından incelediğimizde ise aşırı şişmanlık ya da zayıflık, bedensel özürlülük gibi durumların intihar davranışı için risk oluşturduğunu belirten araştırmalarla karşılaşılmıştır. Beden yapısı ile intihar arasında ilişki olduğunu ilk defa gündeme getiren Sheldon'dur. Beden yapısının intihar nedeni olduğunu savunan Sheldon, ektomorfik tiplerin (zayıf ve duygusal kişiler), endomorfik tiplere göre (şişman ve neşeli kişiler) intihara daha meyilli olduğunu ifade etmiştir (Güler, 2017: 55).

1.4.2. Psikolojik ve Sosyal Nedenler

İntihara teşebbüs olaylarından psikolojik nedenleri ilk olarak Freud'un görüşleri açısından değerlendireceğiz. Freud tarafından geliştirilen psikanalitik kuramda, kişiden kişiye ve yitirilen nesnenin kişiyle arasındaki bağın kuvvetine göre kişilerin değişik şekillerde yas tuttuğu belirtilmektedir. Bu süreçte birey derin sıkıntılar çekmekte, sıkıntı ve ağlamalar ile bu süreci yaşamaktadır. Birkaç hafta içerisinde belirtilerin azalması beklenmekte ve bireyin normal hayatına devam etmesi gerekmektedir (Öztürk, 2004: 434).

Depresyon durumlarında yitirilen sevgi nesnesi gerçek olduğu kadar bilinç dışı bir imgede olabilmekte ve kişi kendisini terk edilmiş şekilde algılayabilmektedir. Bu depresyon durumunda ister gerçek isterse bilinçdışı etkilerle olsun bu bireylerde "sevdiğimi yitirdim, artık sevilmiyorum, kötü biriyim" düşüncelerine neden olmakta ve kişi özsaygısını yitirmektedir (Berber, 1995:55).

"Bilinç altı, bilinç dışı, süper ego, ego, id" gibi kavramlar ile kuramına temel oluşturan Freud, kişinin üst benliğinin katı ve acımasız olduğunu, yitirilen nesne ile birlikte bu durumun sevgi ve özlem duyguları ile birlikte öfke ve kin olarak da bilinç altına işlendiği, katı üst benliğin ise bu öfke ve nefreti bireyin kendisine yönlendirildiğini belirtir. Ego tarafından doğru şekilde yönlendirilmeyen öfke ve şiddet öz saygının yitirilmesine ve bu da ölümün hak edilmesidir (Berber, 1995:56).

Freud'un takipçisi Adler'e göre intihar, "katılımı gerektiren toplum, meslek, sevgi gibi kavramlardan uzaklaşmak" sebep olmaktadır. Bu üç durumda genellikle streten kaynaklanmaktadır. Ayrıca Adler, "intiharın aşağılık duygularından meydana geldiğini" savunur ve intiharda "intikam duygularının" etkili olduğunu söyler (Apaydın vd., 2016: 22).

Sosyal öğrenme kuramı ise intiharı, diğer insanlardan gözlemlenerek öğrenilen bir davranış olarak açıklar. Lester'de (1987'den aktaran Eskin, 2012:66) intiharı, "kısmen de olsa, stresli yaşam koşullarına karşı öğrenilmiş bir davranış" şeklinde açıklamıştır (Eskin, 2012:67). Bilişsel kuramda ise çökkün bir hastada ağır bunaltı, umutsuzluk ve çaresizlik gibi duyguların bulunuşu diğer faktörler ile birlikte intihar için yüksek bir risk taşıdığının belirtisidir (Öztürk, 2004:456). Bu anlamda umutsuzluk ile intihar arasında bir ilişki olduğu değerlendirilmektedir. Umutsuzluk duygusunun hakim olduğu bireyler; bilişsel çarpıtmalar sonucu ölümü, sıkıntılardan kurtulmanın bir yolu şeklinde algılamaya başlarlar ve intiharı da ölüme ulaşmak için bir anahtar olarak kullanırlar (Eskin, 2012: 91, 92).

Victor E. Frankl'a göre; "eğer yaşamda gerçekten bir anlam varsa, acıda da bir anlam olmalıdır. Acı, yaşamın kader ve ölümü kadar silinmez bir parçasıdır." Varoluşsal olarak ölümü değerlendiren Frankl, hayatın anlamı yakalanamadığında kendini boşlukta hisseden bireylerin tercih ettikleri bir yöntem olarak intiharı açıklamaktadır (Berber, 1995:56). Varoluşsal bakış açısı olarak Yalom'da intiharı "yaşamayı anlamsız bulduğunu düşünen bir kişinin yaşamak ile anlamlandıramadığı varlığını, ölümü ile anlamlandırma çabası" şeklinde açıklar (Yeğenoğlu, 2015:8).

Kaçış kuramına göre kendini yetersiz olarak algılayan birey, kendini suçlamaya başlamaktadır. İlerleyen basamaklarda suçluluk duygusu ile birlikte değersizlik ve reddedilme düşünceleri de bireye eşlik etmektedir. Zamanla birey kendisini yetersiz, çirkin ve suçlu görmeye başlayarak depresyona girmektedir. Depresyondan bir an önce çıkmak isteği ile birlikte bilişsel çarpıtmalar ve rasyonel olmayan düşünceler kişiyi intihar etmeye yönlendirmekte ve bu şekilde intihar adım adım gerçekleşmektedir (Eskin, 2012: 93).

Her intiharın kendi içinde bir mantığı olduğunu savunan Shneidmann ise intiharı, “dayanılmaz acıları, ağır sorunları olan şaşırmış, bozulmuş ve gücü azalmış benliğin çözüm arayıcı bir eylemi” olarak tanımlamıştır (Odağ: 1995:12).

Yukarıda bireyin kendisi ve iç dünyası ile yaşadığı sorunlara bağlı olarak açıklanmaya çalışılan psikolojik nedenlerden sonra, bireyin toplumla ilişkisine bağlı olarak yaşanan intiharlardan bahsedilecektir. Malinowsky ve Blondel gibi araştırmacılara göre fedakarlık, intikam alma ya da sevdiğine kavuşamama ve toplumsal baskı gibi nedenlerden dolayı ilkel toplumlardan itibaren intihar davranışı görülmektedir (Arkun,1978: 132). İntiharın toplumsal bir sorun olarak incelendiği ilk çalışmaların Durkheim’in 1897’de yayınladığı *Le Suicide-İntihar* adlı eser ile başladığı yaygın bir kabuldür. Durkheim kitabında intiharı “kurbanın kendisi tarafından gerçekleştirilmiş, olumlu ya da olumsuz bir edimin doğrudan ya da dolaylı sonucu olan her ölüm olayı” şeklinde açıklamıştır.

Durkheim (2013) dört çeşit intihar tipinden bahsetmektedir. Bencil intihar, özgeci intihar, kuralsızlık intiharı ve yazgısal intiharlar. Bencil intiharı topluluğun birey üzerindeki basıncının zayıflaması, toplumun çözülmesi ile bunların bireyde yaratabileceği tinsel şaşkınlığın sonucu olarak gören Durkheim, din ve evliliği toplumu birleştiren iki önemli unsur olarak değerlendirmektedir. Bu nedenle de tek olarak yaşayıp bir toplumsal gruba dahil olamamayı intihar eğilimine sebep olduğunu ifade etmektedir. Durkheim, kuralsız intiharı politik, ekonomik gibi toplumu olumsuz etkileyen karışıklık dönemlerinde artması şeklinde açıklamaktadır. Yazgısal intiharı ise düzenlemelerin aşırılığı ile doğan intiharlar şeklinde açıklamakta, çocuksuz evli kadını, köle intiharlarını bu kapsama sokmaktadır. Özgeci intihar ise; daha çok bireyin toplumla ortak değerlere sıkı sıkıya bağlı olduğu toplumlarda görülmektedir. Durkheim’e göre yaşlanmaya ya da hastalığa bağlı intiharlar ile kocası vefat eden kadının intiharı bu gruba girmektedir.

Sosyolojik olarak intiharlar ve nedenlerine bakıldığında; geleneksel toplumlarda intihar oranlarının yüksek olduğu, modernleşme ile birlikte birey ve toplum arasındaki bütünleşmenin azaldığı ve bunun sonucunda da bireyin içinde bulunduğu topluma yabancılaştığı görülmüştür. Ayrıca, toplum ile az bütünleşme gibi aşırı bütünleşmenin de intihar açısından risk oluşturduğu; kentleşme, kitle iletişim araçlarındaki gelişmeler

ve göçlerin de bireylerin topluma yabancılaşmasında etkili olduğu ve her toplumun kendi değerleri ve yaşam biçimi çerçevesinde intiharlarla karşılaşabileceği değerlendirilmektedir (Oktik vd., 2006:386).

1.4.3. Sosyo-Demografik Nedenler

İntiharın oluşmasında birçok faktör etkili olmaktadır. Kişiler kendileri ile ilgili verecekleri bu ölüm kararında içinde bulundukları ekonomik durumdan, yaptıkları meslekten hatta cinsiyetinden dahi etkilenmektedirler. Bu anlamda çalışmanın bu kısmında sosyo-demografik değişken olarak sırasıyla yaş, cinsiyet, medeni durum, din, meslek ve ekonominin intihar davranışı üzerindeki etkisi açıklanmaya çalışılacaktır.

1.4.3.1. Yaş

TÜİK verileri incelendiğinde 2014-2016 yılları arasında Türkiye’de intihar edenlerin en fazla 20-24 yaşları arasında olduğu görülmüştür. Özcan ve arkadaşlarının (2018: 12) TÜİK verileri kapsamında yaptıkları çalışmada ise 2002-2015 yılları arasında intihar edenlerin 15-34 yaş aralığında yoğunlaştığı anlaşılmıştır. İntihar ile yaş arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmaların daha çok çocukluk, ergenlik ve yaşlılık olmak üzere üç kategoride incelendiği görülmüştür.

Özcan ve arkadaşlarının (2018:21) yaptıkları çalışmada ise 2002-2015 arasında 15 yaşından küçük intihar edenler ile 70-75 yaş aralığında intihar edenlerin sayıları birbirine oldukça yakın olduğunu değerlendirmişlerdir. 10 yaşın altındaki intiharlara nadir olarak rastlanılsa da 10-15 yaş grubunda bulunan kız ve erkeklerde sonuçlandırılmış intiharların sayısının arttığı görülmektedir. 2014-2016 yıllarını kapsayan üç yıllık süreçte 15 yaş altı 284 çocuk intihar etmiştir (TÜİK, 2017). Benzer şekilde Amerika’da yapılan araştırmalarda da 10-24 yaş grubu arasında bulunanların ölüm nedenleri arasında intihar üçüncü sırada gelmektedir (Kaplan ve Sadock, 2004: 22). Bu dönemde özellikle kızlarda intiharların daha çok girişim olarak görüldüğü, erkeklerde de ise tamamlanmış intiharların olduğu anlaşılmıştır (Hawton vd., 2005’den aktaran Çetin ve Eker, 2011: 612).

Literatür incelendiğinde çocuklarda intihar girişimi ve sonlandırılmış intihar davranışının az olduğu görülmüştür. Yapılan araştırmalarda bu durum çocuklukta ruhsal yapının gelişmemesi ve çocuk aile ilişkilerinde çocuğuna ailesine bağlılığı olarak

açıklanmıştır. Bununla birlikte yetişkinlerden farklı olarak; depresyon veya psikiyatrik rahatsızlıklar, genetik faktörler, düşük öz benlik algısı veya anne baba ilişkilerinin çocuklarda intihar açısından risk oluşturduğu da değerlendirilmiştir (Aysev,1992:19).

Çocukluk yıllarında görülen intihar davranışlarını anlamaya yönelik yapılan araştırmaların bir kısmında çocuğun ruhsal yapısı ve kişiliği tek başına dikkate alınırken, bazı araştırmalarda ise çocuğun yaşadığı çevre ve aile ile ilişkileri ön planda tutulmuştur. Ayrıca ikisinin birlikte ele alındığı araştırmalarda mevcuttur (Ekşi, 2011:41).

Ergen intiharlarını incelediğimizde ise 15-24 yaş arası intiharları hem dünyada hem de ülkemizde tamamlanmış intiharların en çok görüldüğü yaş grubu aralığıdır. Türkiye’de 2014’te 407, 2015’te 415 ve 2016 yılında ise 20-24 yaş arasındaki 341 kişi intihar etmiştir. Aynı yıllar içerisinde 15-19 yaş aralığında ise toplamda 709 genç hayatına son vermiştir (TÜİK, 2017).

İntihar eden ergenler üzerinde yapılan çalışmalarda; psikiyatrik bozuklukların intihar davranışı üzerinde önemli bir etkisinin olduğu görülmüştür. Depresif bozukluklar ve madde bağımlılığı bu psikiyatrik bozuklukların başında gelmektedir (Gould ve Kramer, 2001’den aktaran Siyez, 2006:414). Ayrıca ailenin intiharla ilgili geçmişi, ailedeki medikal ve psikiyatrik rahatsızlıklar da ergenlerdeki intihar riskini arttırmaktadır. Aile içi çatışmalar ve ekonomik sıkıntılar, aile üyelerinin kaybı ve ebeveynlerin boşanması gibi faktörlerde ergeni intihara götüren nedenler arasında gösterilmektedir (Siyez, 2006:420; Tezcan ve vd., 1995:70). Durumsal olarak tek başına intihara etkisi olmamakla birlikte ergenlik dönemindeki sevgiliden ayrılma, reddedilme, okul başarısında düşüklük, istenmeyen gebelik, kavga etme, aile ile ilgili problemlerin dolaylı da olsa intihar davranışını etkilediği anlaşılmıştır (Davis ve Brock, 2002’den aktaran Metin vd.,2014:51).

Türkiye’de yaşlı nüfusu dünyadakine benzer şekilde çarpıcı bir şekilde artmıştır. Ülkemizdeki verilere bakacak olursak; 65 yaş üstü nüfusun tüm nüfusa oranı 1970 yılında %4.4 iken 2005 yılında bu oran %6.7, 2015 yılında %8.2, 2016 yılında %8.3 olmuştur (Karagöz, 2010). Bu nedenle de yaşlı intiharlarında da gözle görülür bir artış olduğu anlaşılmıştır. Dünyada yapılan çalışmalara baktığımızda, 65 yaş üstü intiharlar tüm intiharlar içerisinde %11.5 ile %42.2 arasında değişen oranlarda yer almaktadır

Ülkemizde yapılan çalışmalarda ise bu oranın %5.9 ile %13.1 arasında değiştiği görülmüştür (Aslan ve Hocaoglu, 2014:309).

Yaşlılıkta intihar için risk faktörleri olarak; erkek olmak, düşük sosyo-ekonomik durum, sosyal tecrit, umutsuzluk ve diğerlerine bağımlılık gibi kişilik özelliklerine sahip olma, psikiyatrik ve fiziksel bozukluklar ile daha önce intihar davranışında bulunma olduğu değerlendirilmiştir (Aslan ve Hocaoglu, 2014: 308).

1.4.3.2. Cinsiyet

Dünyadaki kadın ve erkek intihar oranları karşılaştırıldığında, erkeklerin kadınlara oranla 3-4 kat daha fazla intihar ettiği görülmüştür (BrilleBrahe, 2001:56). Benzer durum ülkemizde de geçerlidir. zcan ve arkadaşlarının (2018) TÜİK verileri kapsamında yaptıkları çalışmada 2002-2015 yılları arasında intihar edenlerin cinsiyetlere göre sayılarına bakıldığında bu on dört yıllık dönemde toplamda 195764 (%68) erkek ve 91957 (%32) kadının intihar ettiği görülmektedir. 2014 ve 2017 yılları arasında ise intihar eden erkek sayısı 7041 kadın sayısı ise 2438 olarak açıklanmıştır (TÜİK, 2017). Bu sonuçlara göre ülkemizde yaşayan erkeklerin kadınlara göre iki kat daha fazla intihar davranışında bulunduğu anlaşılmaktadır.

Kadınlara daha çok intihar girişiminde bulunmalarına rağmen, erkeklerde tamamlanmış intihar oranı kadınlara göre daha fazladır. İntihar girişimleri açısından cinsiyet oranına bakıldığında; Amerika Birleşik Devletlerinde intihar girişiminde bulunanların %25 erkek, %75'i kadınlardan, Avrupa' da %40'ı erkek, %60'ı kadınlardan, Türkiye' de ise %33' erkek % 66'sı kadınlardan oluştuğu tespit edilmiştir (Toros ve ark, 2003:2).

Literatür incelendiğinde bu farkın kullanılan yöntem (Durak ve Palabıyıkoglu 1994; Kozatepe, 2015) ve cinsiyet hormonları gibi fizyolojik ve kadının dünyaya bakışı (Toros vd., 2003:2) gibi etmenlerden kaynaklandığını belirten araştırmaların olduğu görülmüştür. Daha çok kadınlar kimyevi madde kullanarak kendilerini öldürürken, erkeklerin ateşli silahı kadınlardan daha fazla tercih ettikleri görülmüştür (Eskin, 2012:76). Kadınlarda intihar girişiminin fazla olması yaşamdan vazgeçmek olmadığını ancak bireyin o an yaşadığı stresin topluma ifade edilmesi için bir yol olarak kullanıldığını düşündürmektedir (Kozatepe, 2015:16).

Arap ülkelerinde intihar eden kadınlar ile erkekler arasında büyük bir farkın olmadığı, Bangladeş, Endonezya, Irak, Pakistan ve Çin’de ise kadın intiharlarının erkeklerden daha fazla olduğu görülmüştür (World Health Organization, 2012). Ülkemizde yapılan çalışmalarda ise örneğin Adıyaman’daki intihar girişim vakalarında, “zayıf sosyal konuma sahip kadınların”, ilin sosyo-kültürel ortamında meydana gelen değişimlerden erkeklere göre daha fazla etkilenmeleri nedeni ile daha fazla intihar davranışında bulundukları görülmüştür (Alptekin vd., 2006: 18). Teğin’de (2004:150) Siirt ilinde incelediği 104 intihar vakasında kadınların erkeklere göre iki kat daha fazla intihar ettiğini tespit etmiştir. Benzer şekilde Kırıkkale, Bitlis, Sivas, Diyarbakır, Batman ve Ordu’da intihar ve intihar girişimlerinde bulunan kadın sayısının, erkek sayısından fazladır. Okman, (1997:18) bu durumu bu illerdeki aile yapısı, gelişen kitle iletişim araçları ile bölgedeki sosyo-kültürel değişim faktörleri ile açıklamaya çalışmıştır.

1.4.3.3. Medeni Durum

Durkheim (2013:179), bencil intihar kategorisinde değerlendirdiği ve ailenin toplumsal bütünleşmeyi sağlamada önemli bir rolünün olduğunu belirtmiş ve bireyin intiharını önlemede önemli bir etkisinin olduğunu söylemiştir. Dul ve bekarlar ise toplumsal bütünleşmenin zayıf ve sosyal yalnızlığın yüksek olduğu gruplardır ve intihar riskleri Durkheim’e göre evli olanlardan daha yüksektir.

Durkheim (2013:162), çıplak rakamlar incelendiğinde bekar intihar oranlarının evli intihar oranlarından daha az olduğunu fakat bunun hesap hatasından kaynaklandığını da ifade etmektedir. Hatanın kaynağını ise, bekar intiharlarının değerlendirilirken yaş faktörünün dikkate alınmamasını göstermektedir. Yani 16 yaşın altında pek çoğunun bekarlar arasında yer alışı, bekar intihar ortalamasını düşürüyor; aslında bu düşük rakam bekarlıktan değil yaş değişkeni ile alakalıdır.

Dünyadaki intihar istatistik sonuçlarına göre de bekârlar, boşanmışlar ve dul olanlar, evlilere oranla, çocuk sahibi olmayanlar çocuk sahibi olanlara, çocuk sayısı az olanlar fazla olanlara, oranla daha fazla intihar girişimlerinde ve intihar eylemlerinde bulundukları görülmüştür (Sayıl, 1996: 76). Bununla birlikte 2002-2015 yılları arasında ülkemizde meydana gelen intihar olaylarını medeni duruma göre incelediğimizde intihar

vakalarının %52'si evli, %38'i bekâr, %6'sı boşanmış ve %4'ü de eşi ölen insanlardan oluştuğu anlaşılmıştır (Özcan vd., 2018:32).

Ülkemizde yapılan intihar araştırmalarında kadınların intihar girişimi nedenleri olarak “aile ve evlilik sorunlarının” ilk sıralarda yer aldığı görülmüştür. Evliliğin ülkemizde batılı ülkelere oranla daha sınırlayıcı olması ve kronikleşme eğilimi, evli kadınların bekarlara oranla daha çok intihar etmelerine sebep olmaktadır (Doğan ve Özbek, 1990: 194). Teğin'in (2004:151) Siirt'teki intihar araştırmasındaki 104 vakada % 80,4'ünün bekâr, % 19,6'sının evli olduğu görülmüştür. Teğin bunu zorla evlendirme, baskıcı aile düzeni, katı gelenek ve göreneklerin hâkim olması, töreye uyma zorunluluğunun bu duruma neden olduğunu belirtmiştir.

Bayhan' ın (2003:144), 2000-2001 öğretim yılı içinde İnönü Üniversitesi öğrencileri arasında yaptığı araştırmanın sonucuna göre "Aile tipine göre sürekli intihar etmek isteyenler, boşanma sonucu parçalanmış ailelerde %19, vefat sonucu parçalanmış ailelerde %8 ve ebeveyni yurt dışında bulunduğu ailelerde %29'dur. Buna karşılık, bu oranlar, çekirdek ailede %2, geleneksel geniş ailelerde %4'tür. Bu sonuçlara göre parçalanmış aile bağları zayıflamış ailelerin yalnızlaşma sonucu intihar eğiliminde olması doğal bir sonuç olarak istatistiklere yansımaktadır.

1.4.3.4. Din

Din ve intihar üzerine yapılan çalışmalarda bu durumun psikolojik ve sosyolojik olarak iki temel üzerinde açıklanmaya çalışıldığı görülmüştür. Sosyolojik anlamda toplumsal bütünleşmenin bir unsuru olarak birey-dini bağlılık, psikolojik anlamda ise birey-dini inanç şeklinde intihar-din ilişkisi açıklanmaya çalışılmaktadır. Dinin intihar üzerindeki etkisinin tam olarak anlaşılabilmesi için bu iki unsur birlikte ele alınıp değerlendirmelidir (Ağılkaya, 2010:38).

Durkheim'a (2013:149) göre intihar, “bireyin mensup olduğu toplumsal öbeklerin bütünleşme derecesi ile ters orantılıdır”. Aile, din gibi öbeklerin zayıflaması ile birlikte bireyin bu öbeklere bağı gevşer ve kendi çıkarları peşinden gitmeye başlar. Bu anlamda bireyselliğin ön planda olduğu Protestanlıkta, toplumsal bütünleşme ve dayanışmanın daha yüksek olduğu Katoliklere göre daha fazla intiharın gerçekleştiğini belirtir. Durkheim bu mukayeseyi, İspanya, Portekiz, İtalya gibi nüfusu salt Katolik olan

toplumlarda intihar oranları ile Saksonya, Danimarka, Prusya gibi Protestan olan toplumlarındaki intihar vakalarının karşılaştırmasıyla açıklamaktadır.

Durkheim'in sosyolojik tespitini günümüz istatistikleriyle karşılaştığımızda aynı sonuçlara ulaşmaktayız. Dünya Sağlık Örgütü'nün 2014 yılında *Preventing Suicide* ismiyle yayınladığı dergide; 2012 yıllarında yaşanan intihar istatistikleri şu şekilde gerçekleşmiştir. İspanya'da aynı yıl içinde 3.296 intihar vakası yaşanmıştır. Kaba intihar hızı 5,1 şeklinde gerçekleşmiştir. Portekiz'de 1.324 intihar vakası, kaba intihar hızı ise 8,2'dir. Yine Katolik nüfusun çoğunlukta olduğu İtalya'da 3.908 intihar vakası yaşanmış, kaba intihar hızı ise 4,7 olarak kayıtlara geçmiştir. Buna karşılık Durkheim'in örneğini verdiği Protestan nüfusun çoğunlukta olduğu ülkelere baktığımızda şu istatistiklere ulaşılmıştır. Danimarka'da aynı yıl içinde 625 gerçekleşmiş intihar vakası tespit edilmiş, kaba intihar hızı ise 18,3 oranındadır. Durkheim'in araştırmasını yaptığı yıllarda Saksonya ve Prusya olarak ifade ettiği ülkeleri bugün Almanya'da yaşanan intihar olayları ile değerlendirdiğimizde; Almanya'da 2012 yılı içinde 10.745 intihar vakası görülmüş, kaba intihar hızı ise 9,2'dir. Günümüz istatistikleri gösteriyor ki Protestanlar, bugün de Katoliklerden daha fazla intihar davranışı göstermektedirler (WHO, 2014).

Din ve dindarlık ile intihar düşüncesi, olasılığı ve teşebbüsü arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların büyük bölümünde dinini intiharı önlemede önemli bir koruyucu faktör olduğu görülmüştür (Yapıcı, 2007:54). İntihar tüm semavi dinler tarafından yasaklanmıştır. Yahudi inancına göre Eski Ahit'te kişinin kendini öldürmesini yasaklayan açık bir ifade bulunmamasına rağmen Talmut inançları gereği bu davranışın olumsuz ve günah olduğunu benimsemişlerdir. Buradan hareketle yazılı metinlerde açıkça yasaklanmayan intihar, Yahudi inancına bir yasak olarak girmiştir (Sümer, 2015: 52). Yine, Hristiyanlık inancında da intiharı açıkça yasaklayan bir metin olmamasına rağmen Hristiyan din adamlarına göre Kitab-ı Mukaddesin öğretilerine göre günah sayılan bir yasak olarak değerlendirilmiştir. İslam dinin de ise, diğer semavi dinlerin aksine intihar, daha kesin bir dille yasaklanmıştır. İslam dinin temelini oluşturan Kuran-ı Kerim ve Hadisler, intihar davranışını hem yazılı olarak hem de sözlü olarak açık şekilde yasaklanmıştır. Nisa Suresi 29. Ayet: “Ey İman edenler, mallarınızı aranızda haksız bahanelerle yemeyin. Ancak kendiliğinizden karşılıklı rıza ile yaptığınız bir alışveriş bunun dışındadır. Kendi kendinizi de öldürmeyin! Allah size karşı gerçekten

merhametlidir” (Yazır, 1979:82) şeklindeki beyan referans kabul edilmiş ve Müslümanlar için intihar etmenin yasak olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İntihar davranışının İslam inancında açık şekilde yasaklanmasının yanında Müslümanların kardeşlik vurgusu, aile bağlarının kuvvetli oluşu ve kimsesizlerin gözetilmesi gibi dinin emrettiği hususlar, yalnızlaşan bireyleri bir arada tutmaktadır, dolayısıyla İslam toplumlarında intihar oranını azaltmaktadır (Sümer, 2015:89). Bununla birlikte Dünya genelinde yapılan intihar istatistiklerinde İslam ülkeleri ve Türkiye’de intihar vakalarının diğer dine mensup ülkelere göre daha düşük olduğu da görülmektedir (WHO, 2012).

1.4.3.5. Meslek

Meslek; “kişilerin yaşamlarını sürdürebilmeleri ve insanlara yararlı hizmet veya mal üretebilmeleri için belli bir eğitim sürecinden geçerek kazandıkları bilgi ve becerilere dayalı, kuralları belli olan iş” olarak tanımlanmaktadır. İnsanlar hayatlarının büyük bir bölümünü iş ortamında geçirmektedir. Bu anlamda bir iş sahibi olmak intihara karşı koruyucu bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte bazı meslek gruplarının intihar açısından diğer iş kollarına göre intihar riskinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu meslek grubunda olanlar ise askerler, polisler ve doktorlardır (Sadock ve Sadock, 2008: 123).

Askerlik, ateşli silah kullanımının ve erişiminin kolay olması nedeni ile intihar davranışları açısından riskli meslekler grubu içerisinde yer almaktadır (Cantor, 2000’den aktaran Paracıoğlu ve Sayıl, 2004:16). 2001 yılından itibaren Afganistan ve Irak gibi yoğun stres faktörleri ile karşılaşan ABD ve Kanada ordularında boşanma, maddeyi kötüye kullanım ile birlikte intiharın arttığına yönelik bulgularla karşılaşilmektedir. Teorik olarak askeri ortamın intiharı önlemede daha avantajlı olduğu kabul edildiği ancak intihar sayılarına bakıldığında durumun sanıldığı gibi olmadığı görülmektedir (Bulut vd., 2012:130).

Durkheim (2013:235) asker intiharlarını özgeci intihar kategorisinde değerlendirmiş ve çağdaş toplumlarda özel gruplar yani ordu içinde gerçekleşebileceğine işaret etmiştir. Askerlik gibi fiziksel bir rahatsızlığı olmayan ve seçilerek alınıp toplumsal yaşamın yoğun olduğu bir ortamda intiharın daha fazla olması Durkheim’ı şaşırtmıştır. Durkheim, aynı yaşta ve aynı koşullardaki sivillerde görülen

intihar oranı ile asker intiharlarını incelediğinde asker intiharlarının daha fazla olduğunu görmüştür. Durkheim'e göre asker intiharlarının nedenleri ve çeşidi bakımından sivil intiharlara benzese de askeri ortamda yaşanabilecek en ufak terslik, izin isteyip alamama, azarlanma ile bir intiharı görmüş ya da duymuş olmak dahi bireyi kendini öldürmeye itebilmektedir.

Durkheim'ın orduda görülen intihar vakalarına Türkiye perspektifinden bakıldığında da aynı tabloyla karşılaşmaktayız. 28 Eylül 2015 tarihli meclis soru önergesine, dönemin Milli Savunma Bakanı İsmet Yılmaz'ın (Mart 2015) TBMM'ye verdiği bilgilere göre; 2002-2012 yılları arasında TSK'da 983 Mehmetçik intihar etmiştir. Son 3 yılda tespit edilen 158 intihar vakasıyla birlikte kayıtlara göre son 13 yılda intihar eden asker sayısı 1141'i bulduğu yine verilen bilgiler arasındadır. Asker intiharları 2012 rakamlarına göre sivillerden 2,5 kat fazladır.

Askerlerde olduğu gibi son yıllarda farklı ülkelerde yapılan çalışmalarda polislerin intihar davranışı için riskli gruplar arasında yer aldıkları değerlendirilmiştir. Polislerde de tıpkı askerlerde olduğu gibi ateşli silaha kolay ulaşabilme nedeni ile tamamlanmış intihar oranları yüksektir (Hocaoğlu ve Aytaç, 2016: 42). Ülkemizde kamu görevinde çalışanlarının intiharlarına yönelik çalışmalar sınırlı olsa da Emniyet genel Müdürlüğü verilerine göre 1989-2002 yılları arasında 345 polisin intihar ettiği görülmüştür (Taşdemir, 2007: 3).

Doktorlarda intihar davranışını yüksek olduğu mesleklerin başında gelmektedir. ABD'de 25 yaş üzeri erkek doktorlarda yıllık intihar oranı yaklaşık olarak 100000'de 36'dır. Kadın doktorlarda ise 100000'de 41'dir. İskandinav ülkelerinde bu oranın aynı yaş grubu için 2-3 kat daha fazla olduğu tahmin edilmektedir (Sadock ve Sadock, 2008: 24). Hekim intiharlarını açıklamak üzere birçok hipotez kurulmuştur. Bunlar arasında alkol ve madde kötüye kullanımı, psikiyatrik hastalıklar, hekimlerin yetersiz psikiyatrik tedavisi, tıbbi uygulamaların stres oluşturmaları, gerçekçi olmayan beklentiler, rol karmaşası, profesyonel destek azlığı, psikiyatrik tedaviye direnç, kişilik özellikleri ve psikososyal faktörler sayılabilir (Can vd., 2013:34).

Bazı mesleklerin intihar açısından risk oluşturmaları ile birlikte bir mesleğe sahip olamamak ve bunun sonucunda da para kazanamamaya bağlı geçim sıkıntısı intihar etme nedenleri arasında önemli bir yer tutmaktadır. Özcan ve arkadaşlarının (2018:25)

TÜİK verileri kapsamında yaptıkları çalışmada 2002-2015 yılları arasındaki intihar nedenlerinde geçim sıkıntısı, hastalık ve aile geçimsizliğinden sonra üçüncü sırada gelmiştir. İşsizlik tek başına intihar nedeni olarak görülme de dolaylı olarak diğer faktörler ile bir araya geldiğinde intihar davranışında etkili olmaktadır. Buradan hareketle Türkiye’de ekonomik özgürlüğünü kazanamamış ev hanımı ve öğrenci intihar sayılarının fazlalığı dikkat çekicidir (Kaya, 1993:6).

1.4.3.6. Ekonomi

Yapılan araştırmalarda insanların ekonomik durumları ve refah seviyeleri ile intihar davranışı arasında bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Bu araştırmalarda sosyal yaşam koşulları ile intihar arasında ters bir ilişkinin olduğu, ekonomik olarak şehirlerin sosyal refahı düşük ve işsizliğin yoğun olarak yaşandığı bölgelerinde daha çok intihar vakasının gerçekleştiği tespit edilmiştir (Ekici ve vd., 2001:205).

Küreselleşen dünyada özellikle gelişmekte olan ülkelerde ekonomik krizler beraberinde özelleştirmeyi, işten çıkarmayı, düşük ücreti ve sosyal hakların kısıtlanması gibi bir takım durumların ortaya çıkmasına neden olmakta ve binlerce insan bu durumlardan doğrudan veya dolaylı olarak etkilenmektedir. Durkheim (2013:241) ekonomik krizlere bağlı olarak yaşanan intiharları kuralsız intiharlar olarak tanımlamış ve toplumsal düzenin bozulması sonucu yoksulluk ile birlikte ani karışıklıkların bireyleri intihara sürüklediğini belirtmiştir.

Her yıl dünyada kırk beş bin kişinin işsizlik nedeniyle intihar ettiği tahmin edilmektedir (Tunalı ve Özkaya, 2016: 57). Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre bu intihar edenlerin çoğu orta ve düşük sosyo-ekonomik seviyedeki kişilerdir. Refah seviyesinde düşüş yaşayan bireylerde buna bağlı hem bireysel hem de ailevi sorunlar baş göstermektedir. Bireyler yaşadığı sorunlarla baş edememekte ve sosyal izolasyonu tercih etmektedir. Ayrıca sağlıkta dahil olmak üzere karşılanamayan temel ihtiyaçlar bireyin yaşam kalitesini düşürmekte ve depresyona yol açmaktadır bu da bireyin intihar etme riskini artırmaktadır (Babaoğlu, 1990:49).

Henry ve Shorts’un (1954’den aktaran Tunalı ve Özkaya, 2016: 57) ortaya çıkardıkları “Dengeleyici Teori’ye” göre ekonominin daraldığı ve kriz dönemlerinde intihar oranları artışa geçmektedir. Yine bu çalışmaya göre ekonomik refahın olduğu

dönemlerde alt gruptaki kişilerin intihar eğilimleri artmakta, ekonomik değerlerin düşük seyrettiği kriz dönemlerde üst gruptaki kişilerin intihar eğilimleri artmaktadır.

17 Eylül 2013 tarihinde British Medical Journal'da yayınlanan bir araştırmaya göre, 2008 yılında ABD' deki yaşanan mali çöküşün tetiklediği 54 ülkede intihar oranları mukayese edilmiştir. Krizin başladığı dönem ile birlikte erkeklerde intihar oranı yüzde 3,3 artış göstermiştir. 2009 yılında işsizlik oranlarında yüzde 37 oranında artış görülmüş, kişi başına düşen gelirden ise yüzde 3 oranında düşüş yaşanmıştır. İşsizlik oranları ağırlıklı olarak da 27 Avrupa ülkesinde ve Amerika kıtasındaki 18 ülkede görüldü. Bu artışın özellikle işsizlik oranlarının arttığı ülkelerde görülmüş olması bir tesadüf değildir.

Türkiye'deki intihar nedenleri sıralamasında hastalık nedeni ile intihardan sonra ailevi geçimsizlikler, ekonomik sıkıntılar ve ticari başarısızlığa bağlı iflas gibi nedenlerin ön plana çıktığı görülmektedir. Ayrıca ülkemizde yaşanan ekonomik krizlere bağlı olarak intihar sayılarında gözle görülür artışların olduğu anlaşılmıştır. Mesela 1989'da Türkiye'de stagflasyon (düşük üretim, yüksek enflasyon) yaşandı. Kriz henüz tam atlatılamamış iken Berlin Duvarı yıkıldı. Ardından Irak krizi ve SSCB dağılması geldi. Bu olaylar Türkiye'de ekonomi politikalarında çok köklü dönüşümler yarattı. DİE verilerine göre ; 1989 yılında 1.172 intihar olayı, 1990 yılında ise 1.357 intihar vakası ile 1982-1991 yılları arasında en yüksek seviyede görülmüştür. 1993 yılında 1229 intihar vakası görülürken bu sayı ekonomik krizin yaşandığı 1994 yılında 1536'ya çıkmıştır. 2008 yılında 1.924 olan erkek intihar olayı 2009 yılında 2.111'e yükselmiştir. Nitekim geçim zorluğu sebebiyle de son on yıla ait en yüksek intihar oranı görülmüştür. (318 intihar vakası) 2008 yılında yüzde 11 olan işsizlik oranı 2009 yılında 3 puan artarak yüzde 14'e yükseldi. Verilere göre; Türkiye genelinde işsiz sayısı bir önceki yılın aynı dönemine göre 860 bin kişi artarak, 3 milyon 471 bin kişiye yükseldi. (TÜİK, 2012). Buna benzer şekilde hem ülkemizde hem de dünyada ekonomik krizlerin intihar oranlarında artışa neden olduğuna yönelik birçok çalışma vardır (Tunalı ve Özkaya, 2016:62).

1.4.4. Fiziksel Hastalıklar

Özcan ve arkadaşlarının (2018: 27) TÜİK verileri kapsamında yaptıkları çalışmada 2002-2015 yılları arasındaki intihar nedenlerinde ilk sırada % 42 ile

hastalıklar gelmektedir. 2017 yılında hastalığa bağlı intihar eden kişi sayısı 653'tür (TÜİK, 2018). İntihara neden hastalıklar incelendiğinde Kanser çeşitleri, AIDS, demans, kas-iskelet sistemi bozuklukları, epilepsi ve organ yetmezliği olan ve uzun süre organ nakli bekleyen hastalarda riskin fazla olduğu görülmüştür (Yeğenoğlu, 2015:10). Özellikle yaşlı hastalarda kronik hastalıklar intihar nedenleri arasında ilk sırada gelmektedir. Kalp hastalıkları, kanser çeşitleri ve nörolojik hastalıklara yakalanan yaşlı bireylerin depresyon, alkol ve ilaç kötüye kullanımı, geçim sıkıntısı ve daha önce intihar deneyi gibi sosyal ve psikolojik etmenlerle birlikte risk grubunda oldukları değerlendirilmektedir (Duru ve Özdemir, 2009:39).

Fiziksel hastalığa bağlı olarak kişinin günlük yaşamını tek başına sürdürememesi, yatalak olması veya bakıma ihtiyaç duyması da intihar için risk teşkil eden durumlardır. Ülkemizde 65 yaş ve üzerindeki bireylerin %90'ında en az bir kronik hastalık olduğu belirtilmektedir (Terakye ve Güner, 1997:99). Psikolojik ve sosyolojik diğer faktörler ile birlikte fiziksel hastalıklar özellikle bakıma muhtaç yaşlı hastalarda ağır depresyona neden olmaktadır (Kozatepe, 2015:17).

Beden sağlığının kaybedebilmesi birçok insan için içinden çıkılmaz bir durum olarak karşılanmaktadır. Yapılan bir araştırmada intihar girişiminde bulunan her beş kadından birinin geçmiş yaşamında kaza veya ameliyat öyküsünün olduğu görülmüştür. Ameliyat olma, ameliyat zamanını bekleme, ameliyat sonrası uzuv kaybı gibi kaygı barındıran durumlar da kişiyi depresyona sokabilmektedir. Bununla birlikte özellikle epilepsi hastalarında görülen intihar oranının diğer hastalıklara göre beş altı kat daha yüksek olduğu anlaşılmıştır (Yüksel, 2001:14).

1.4.5. Psikiyatrik Bozukluklar

Fiziksel hastalıklar ile beden sağlığının bozulmasının intihar için risk oluşturmaları durumu psikiyatrik hastalık nedeniyle ruhsal yapıda meydana gelen bozulmada da görülmektedir. İntihar girişiminde bulunan veya intihar ile hayatına son veren insanların geçmiş yaşantılarına bakıldığında önemli bir bölümünün psikiyatrik öyküsünün olduğu görülmüştür. Bununla birlikte özellikle depresyon ile intihar arasında yoğun bir ilişkinin olduğu anlaşılmıştır (Yalvaç vd.,2014:29).

Depresyon ile birlikte kişide ağır bunalım, umutsuzluk, çaresizlik, suçluluk duygularının bulunması kişide intihar riskinin yüksek olabileceği durumların başında

gelmektedir. Ölümle sonuçlanan intiharların yaklaşık % 70’inde depresyon ya da süregelen alkol problemi olduğu, bununla birlikte yaklaşık % 5’inde şizofreni, % 5’inde de organik ruhsal ve bedensel bozuklukları ya da ölümcül hastalığı olduğu görülmüştür (Öztürk, 2004). İngiltere’de yapılan bir araştırmada intihar eden kişilerde %32-47 afektif bozukluk, %19-20 şizofreni, %8-17 alkol bağımlılığı, %8-11 kişilik bozukluğu, %3-9 madde bağımlılığı olduğu bildirilmektedir (Windfuhr ve Kapur, 2011’den aktaran Güleç, 2016:3).

İntihar açısından psikiyatrik bozukluklar önemli bir risk olarak görülse de bu bütün psikiyatrik hastaların intihar edeceği anlamı da taşımamaktadır. Bu da psikiyatrik hastalığın doğrudan bir sebep olmadığı, psikiyatrik rahatsızlıkla birlikte bireyi etkileyen diğer faktörler ile birlikte intihar davranışının değerlendirilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir (Güleç, 2016:16).

Yukarıdaki bilgiler ışığında intiharda etkisi olan psikiyatrik hasatlıklardan, duygulanım bozuklukları, şizofreni, demans, anksiyete bozuklukları, alkol madde kullanım bozuklukları ve son olarak da kişilik bozuklukları aşağıda kısaca açıklanacaktır.

1.4.5.1. Duygulanım Bozuklukları

Duygulanım; “bireylerin uyarılara, düşüncelere, anılara ve olaylara duygusal tepki ile katılabilme yetisidir”. Örneğin öfke, üzüntü, neşe gibi. Duygu durum ise “bireyin bir süre değişik derecelerde rahat, neşeli, üzüntülü, tedirgin, çökkün ya da taşkın bir duygulanım içinde bulunuşudur.” İnsanların günlük yaşamları içerisinde bu duygu durumları yaşamaları oldukça normaldir ve bunda herhangi bir anormallik bulunmamaktadır (Öztürk, 2004: 433).

İnsanlarda dört temel duygu durum vardır. Bunlar, normal, taşkın, çökkün ve sıkıntılı-tedirgin duygu durumlarıdır. Normal duygu durumunda dışarıdan bakıldığında herhangi bir anormalliğin olmadığı ve kişinin duygularını yaşarken bunları belirli seviyelerde ve bir süre içerisinde yaşadığı görülmektedir. Aşırı neşelilik, kendini aşırı iyi hissetme şeklinde olan taşkın duygu durumunda ise bireylerin sevdikleri bir kişi veya olayla karşılaşınca yaşadıkları duygu durumudur. Çok sevilen birinin kaybedilmesi gibi yaşanan durumlarda sahip olunan duygu durumu çökkün duygu durumudur. Çökkün

duygu durumla genellikle beraber görülebilen sıkıntılı duygu durumunda ise bireyin günlük yaşamında tedirginlik, öfke ve mutsuzluk hakimdir (Öztürk, 2004:434).

Yukarıda belirtilen duyguların, günlük yaşamda karşılaşın olaylara karşı uygun bir biçimde yansıtılması gerekmektedir. Bunun aksi durumunda, mesela üzüntülü bir duruma sevinmek gibi ters duygular göstermek yada tamamen duygusuz kalmak duygu durum bozukluklarının belirtisidir ve birçok ruhsal bozuklukta çeşitli seviyelerde görülebilmektedir (Güleç, 2016:19).

İntihar ederek hayatını sonlandıran bireylerin son bir yıllık psikiyatrik öykülerine bakıldığında şiddetli anksiyete, panik atak, konsantrasyon eksikliği, alkol kötüye kullanımı, uykusuzluk, aktivitelere karşı ilgi ve istek kaybının olduğu görülmüştür. Geçen süreçte devam eden mutsuzluk intiharı tetiklemektedir (Öztürk, 2004).

İntihar riski olabileceği değerlendirilen duygu durumu bozukluğu hastalarının hastane ortamında tedavi edilmeleri son derece önemlidir. En sıkı önlemler altında bile intiharın gerçekleşebileceği ihtimali bir kenara bırakılırsa, kişilerin sürekli olarak hastane ortamında yatırılmasının doğru olmadığı görülmüştür. Bu duruma sahip bireyler ile her şey açıkça konuşulmalı ve ailede işin içine katılarak uygun bir tedavi düzenlenmelidir (Öztürk, 2004:434).

1.4.5.2. Şizofreni

Şizofreni her türlü toplumda sıklıkla görülebilen ruhsal bozukluklardan bir tanesidir. Her türlü sosyo-ekonomik ortamda görülebilen şizofreninin neden olduğu kesin olarak açıklanamasa da bir beyin bozukluğu olduğu ve kişinin çevresel-ruhsal yapısından etkilendiği söylenebilir. Bununla birlikte günümüzde şizofreni tek başına bir hastalık olarak değerlendirilmemekte, tıpkı kanserde olduğu gibi farklı çeşitleri, farklı tedavi yöntemleri olan bir bozukluklar kümesi olduğu kabul edilmektedir (Öztürk, 2004: 455).

Şizofrenide intihar riski depresyon ve alkolizmden sonra gelmektedir. Şizofrenlerde intihar akut dönemlerde, hiç beklenmedik anda ve aniden gelişebilmektedir. Şizofrenlerde intihar davranışının acayip, anlaşılması güç yöntem ve biçimlerde yapıldığı sık görülmektedir. Özellikle paranoid şizofrenide sanrısallık varsayımlar; mesela “kendini öldür” gibi komut veren sesler kişide panik oluşturmakta

ve intihara yönelebilmektedir. İntihar riski hastalığın ilk yıllarında özellikle hastaneden taburcu olduktan sonraki dönemde en yüksektir. Şizofrenilerde intihar riskini artıran etmenlere baktığımızda ise, erkek olmak, bekarlık, işsizlik, toplumsal izolasyon, depresyon, sevdiği birinin kaybına bağlı yas ve madde kullanımı olduğu belirtilmektedir (Öztürk, 2004:456).

1.4.5.3. Demans

Doğrudan bir hastalık olmayan demans; zihinsel işlevlerden, bellek, soyut düşünme, yargılamada ağır süregelen yetersizlik durumudur. İntihar eden kişilerde saptanan ruhsal hastalıklarda demansın %5 oranında olduğu değerlendirilmektedir. Özellikle depresyonun eşlik ettiği demanslarda bireylerde uyku bozukluğu, isteksizlik, karamsarlık, zevk alamama ve intihar düşünceleri görülebilmektedir (Öztürk, 2004: 456). Demansa bağlı intiharlarda 65 yaş altında bulunanlar daha fazla risk altında olduğu değerlendirilmektedir. Bunun nedeni olarak genç bireylerde madde kullanımı, bağımlılık ve karışık psikiyatrik öykünün olması gösterilmektedir (Güleç, 2016: 6).

1.4.5.4. Anksiyete Bozuklukları

Anksiyete veya diğer ismi ile kaygı bozukluğu; “belli bir nesneye, yere, organa, saplantılı düşünceye ya da zorlantıya odaklanmamış, yani belli bir düşünsel ya da devinimsel içeriği olmayan, organizmada yaygın ruhsal ve fizyolojik bunaltı belirtileri ile yaşanan” bozukluklardır (Öztürk, 2004: 457). Anksiyete; psikolojik olarak aniden çok kötü bir şey olacakmış hissi, sıkıntı, heyecan, fizyolojik olarak ise hızlı hızlı nefes alma, çarpıntı, nefes almada zorluk, aşırı terleme, ellerde ve ayaklarda titreme gibi belirtilerle gözlenebilmektedir (Türkçapar, 2004: 14).

Anksiyete bozuklukları; panik atak, özgül fobi, sosyal fobi, obsesif-kompulsif bozukluk, post-travmatik stres bozukluğu, akut stres bozukluğu, yaygın anksiyete bozukluğu gibi çeşitli şekillerde sınıflandırılmaktadır (Öztürk, 2004: 457). Bu anlamda anksiyete bozuklukları kendi başına bir intihar nedeni olmasa da diğer psikiyatrik rahatsızlıklarla birlikte intihar riskini altı yedi kat arttırmaktadır. Özellikle panik bozukluğu olan hastalarda depresyon gelişme riskinin ve beklenti anksiyetesi nedeniyle alkol kötüye kullanımının sağlıklı bireylere göre daha fazla olması intihar eğilimini güçlendirmektedir (Dilbaz, 1995: 174).

1.4.5.5. Alkol ve Madde Kullanımı

Alkol ve madde kullanımı ve bunlara bağımlılık durumları dünyanın gelişmiş ya da gelişmekte olan birçok ülkesinde önemli toplumsal, ekonomik ve sağlık sorunlarına neden oluşturmaktadır. Bunlardan en yaygın olanı alkol ve sigaradır. Ayrıca esrar, afyon ve türevleri, kokain, uyku ilaçları, benzodiazepinler ve amfetamin gibi uyarıcılarda bu kategoride değerlendirilmektedir (Öztürk, 2004: 458).

İntihar davranışında depresyondan sonra risk arttırıcı olarak ikinci sırada gelen alkol ve madde kullanımında özellikle alkol kullanımına bağlı intihar riski kullanmayanlara göre altı kat daha fazla olduğu görülmüştür. Bu anlamda alkol kullanımının intihar davranışı için önemli bir risk yaratan hastalık olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca alkol kullanımına bağlı olarak; ailede ve bireyde sosyal, ekonomik sorunlar, iş yaşamında bozulma, trafik kazaları, suça yönelim ve saldırganlık, bireysel kazalar ve başka madde bağımlılıkları gibi etkileri de göz önüne alındığında intihar davranışını hem doğrudan hem de dolaylı olarak etkilemektedir. Yakın zamana kadar yapılan çalışmalarda alkol kullanımına bağlı intihar yaygınlığı %11-15 gibi değerlendirilirken, son çalışmalarda bunun % 3-4 olduğu bildirilmiştir. İntihar sonrası yapılan psikolojik otopsi sonuçlarında ise alkol kullanımı bozukluğunun %25-50 oranlarında olduğu anlaşılmıştır (Dilbaz ve Aytekin, 2003:8).

Alkol kullanımına benzer şekilde madde kullanımı da bireylerin intihar davranışını etkileyen önemli bir faktördür. Özellikle ergenlerde ve gençlerde madde kullanımının intihar riskini 2-4 kat arasında artırdığı anlaşılmış ve ayrıca bu kişilerde aşırı dozda madde alımına bağlı intihar şeklinin tercih edildiği de görülmüştür (Ögel, 2010: 66).

Alkol bağımlılığında olduğu gibi madde kullanımı da bireyin sosyal, ruhsal ve fiziksel yapısında bozulmalara neden olmaktadır. Maddeyi temin etmek için veya maddenin kullanımı sonrası bireyin suç işleme, kendine ve çevresine zarar verme davranışlarında artış olduğu gözlenmektedir. İntihar davranışı gösteren ve madde kullanımı olan bireylerde ailevi sorunlar, maddi güçlükler, ayrılık, işsizlik, fiziksel hastalıklar gibi birçok sorununun da bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle de tıpkı alkol bağımlılığında olduğu gibi madde bağımlılığı da doğrudan ve dolaylı şekilde intihar davranışını etkilemektedir (Güleç, 2016: 4).

1.4.5.6. Kişilik Bozuklukları

Bilinen ruhsal bozuklukların (psikozlar, nevrozlar, organik ruhsal bozukluklar) dışında kalan ve uzun süreli uyum bozuklukları gösteren kişilerin her toplumda sık görüldüğü gerçektir. Bununla birlikte bireylere kişilik bozukluğu tanısı koymakta oldukça zordur. Çünkü kişilik yapısı ile kişilik bozukluğu birbirleri ile karşılaştırılan iki kavramdır. Kişilik bozukluğundaki temel bakış açısı, bireyin günlük yaşamında, diğer insanlarla ilişkilerinde, iş hayatında ve duygu düşünce yapısında belirgin bir bozulmanın olup olmadığıdır.

Kişilik bozuklukları; A kümesi (paranoid, şizoid, şizotipal), B kümesi (antisosyal, borderline, narsist) ve C kümesi (kaçıngan, bağımlı, obsesif- kompulsif, pasif-agresif) olmak üzere üç grupta sınıflandırılmaktadır. Garip ve sıra dışı olanalar A kümesinde; dramatik, coşkusal özellikli olanlar B kümesinde ve bunaltı, korku özellikleri olanlar C kümesinde toplanmıştır (Öztürk, 2004: 460-461).

Kişilik bozukluklarının tedavisi oldukça zor ve çoğu zamanda imkansızdır. Genellikle kişiler tedavi için başvurmazlar. Sorunu kendisi yerine diğer faktörlere bağlamaya bağlı olarak ya çevresinin zorlaması ile ya da anti-sosyallerde olduğu gibi bir suça karıştıktan sonra psikiyatri muayenesinden geçerler (Sayıl, 1996: 165).

Kişilik bozuklukları ilişki ve sosyal uyum sorunlarını beraberinde getirmektedir. Ayrıca bazı kişilik bozukluklarında alkol ve madde kullanımı yüksektir. Depresyonun eşlik ettiği kişilik bozukluklarında intihar riski artmaktadır (Can ve Sayıl, 2004:60). Borderline kişilik bozukluğu depresyonda kendine zarar verme davranışının en sık görüldüğü kişilik bozukluğudur (Gunderson, 1994:6). Obsesif kompulsif kişilik bozukluğunda da yaşadıkları zorlantıya bağlı ve buna eşlik eden suçluluk duyguları intihar riskini artırmaktadır. Narsistik kişilik bozukluğunda diğer insanlardan yeterli ve istedik ilgi alınmadığında depresyon kolaylıkla ortaya çıkmaktadır. Çekingen kişilerde ise değersizlik ve yalnızlık duyguları kişileri sosyal izolasyon ve buna bağlı depresyona sevk edebilmektedir (Ateşçi vd., 2002:21). Buradan hareketle de kişilik bozukluğuna sahip bireyler intihar davranışı yönünden riskli grupta yer almaktadır.

1.4.6. Medya ve İnternet

Gazete, dergi, televizyon ve son olarak da internet olmak üzere topluma bilgi sağlayan kitle iletişim araçlarının intihar davranışı üzerinde çeşitli etkilerinin olduğu görülmüştür. Bu tür iletişim araçlarında yer alan haberlerin intihar etme yönünde risk taşıyan bireyleri etkilediği ve bu bireylerinde intihar davranışında bulundukları anlaşılmıştır. Bu etkinin ilk örneği olarak Goethe'nin "Genç Werther'in Acıları" adlı eserinin yayınlanmasından sonra eserdeki kahramanın intihar şeklini model alan ve bu yöntemle hayatına son veren kişilerin sayısının Avrupa'da oldukça fazla olduğu görülmüştür. Bu anlamda bu tür intihar haber ve bilgisi içeren yayınların bir anlamda intihar davranışı üzerinde bulaşıcı bir etki yarattığı ve bunun sonucunda da insanları intihara yönlendirdiği değerlendirilmiştir (Cengiz, 2009).

Başta Amerika ve İngiltere olmak üzere, gazetelerde çıkan cinayet ve intihar haberleri sonrası benzer olayların taklit edilerek yaşanması, çeşitli tartışmaları beraberinde getirmiş ve medyada bu tür haberlerin verilmesinde yasaklama yoluna gidilmesi dahi düşünülmüştür. Fakat zamanla yasaklama yerine haberin veriliş tarzında düzeltmelere gidilmesi ve cinayet ile intihar haberlerinin kısa ve daha az duygusallık içerecek şekilde verilmesi uygun görülmüştür (Güler ve Altın, 2013:123).

Ülkemizde, gazetelere yansıyan intihar haberlerinin sunumuna yönelik çalışmalarda da, intiharın taklit edilebilir bir etki yarattığı ve gazetelerde intihar haberlerinin verildiği dönemi takip eden süreçte, haberde yer alan kişi, meslek, yaş grubu, cinsiyet, ekonomik durum gibi benzer özellikler taşıyan kişilerin, haberde geçen intihar yöntemi de dahil olmak üzere intihar ettikleri görülmüştür (Güler ve Altın, 2013:123; Harmancı vd.,2014:365).

Evlere bilgisayarların girmesi ve daha sonra cep telefonlarının hayatımızın ayrılmaz bir parçası halini alması ile birlikte insanların internete kolay ulaşabilme imkanı oluşmuştur. Sağladığı fayda ile birlikte bir çok bilginin kontrolsüz olarak yer aldığı ve kişilerin kolaylıkla gerçek kimliklerini saklayabildikleri bir mecra durumunda olan internet ortamı veya sanal alem; başta dolandırıcılık olmak üzere, siber zorbalık, mahremiyetin ihlali, terör gibi pek çok yasa dışı konular ile de sürekli anılır hale gelmiştir (Çelik ve Tekin, 2015: 343).

Gelişen teknoloji ile birlikte haber alma, bilgiye ulaşma, boş vakitleri değerlendirme, sosyalleşme ve eğlence gibi amaçlarla gazete ve televizyonun yerini alan internetinde intihar davranışı üzerinde etkisi olduğu değerlendirilmektedir. Özellikle bazı internet sitelerinde hangi intihar yöntemlerinin kullanılması gerektiği veya nasıl “hızlı ve kolay” yoldan ölünebileceği gibi bilgilerin yer aldığı görülmüştür. Bu anlamda internetin insanları intihara özendirici veya yönlendirici bir etkisinin olabileceği değerlendirilmektedir (Sakarya, vd., 2013:44).

İkinci bölümde ayrıntılı olarak değerlendirilecek sosyal medya-intihar davranışı etkisi ile birlikte bugün gündemde olan bazı bilgisayar oyunlarının da özellikle çocuk ve ergenleri intihara sürüklediğine yönelik çıkan haberler hem dünyada hem de ülkemizde gündemi uzun süre meşgul etmiştir (Yılmaz ve Candan, 2018:271). Başta “Mavi Balina” olmak üzere “Momo” ve “Mariam” gibi oyunların oyun içerisinde verdikleri talimatlar ve yapılması gerekenler şeklindeki yönlendirmeleri ile bu oyunu oynayanları etkiledikleri görülmüştür.

“The Blue Whale Challenge/Mavi Balina” oyunu intihar ile en çok ilişkilendirilen oyun olmuştur (Yılmaz ve Candan, 2018:272). 2017 yılında Rusya’da ortaya çıkan oyun ile birlikte dünyada ve ülkemizde birçok insanın intihar ettiği anlaşılmıştır. Çocukların sanal ortamda birbirlerine meydan okuma anlayışı mantığı üzerine kurulan Mavi Balina oyununda, oyunculara mesajlar yolu ile çeşitli talimatların verildiği ve oyunculardan bunu sorgulamaksızın yerine getirmelerinin beklendiği görülmüştür. Bu talimatlara uyan yaklaşık iki yüzden fazla kişinin bu nedenle intihar ettiği tespit edilmiştir (Yılmaz ve Candan, 2018:282). Yapılan araştırmalar sonucunda oyunun tasarlayıcısı yirmi iki yaşındaki Philipp Budeikin insanları intihara sürüklemek gibi çeşitli suçlar nedeni ile tutuklanmış ve mahkemeye verdiği savunmasında kurbanlarından “biyolojik atıklar” şeklinde bahsederek bir çeşit temizlik yaptığı inancında olduğu ve tasarladığı oyunu bu amaçla kullandığını ifade etmiştir (Akademiportal, 2018; Metro, 2017).

Mavi Balina oyununun üzerine yapılan tartışmalar bitmeden bu sefer “Momo” adlı oyununda oyuncuılarını intihara sürüklediği anlaşılmıştır. Meksika polisi tarafından Facebook üzerinden bir grup insanın bu oyun kapsamında birbirlerine meydan okuduğunu fakat zamanla oyunculara tehdit içeren mesajların gönderildiğini tespit etmiştir. Zayıf, tavuk gibi elleri olan, büyük ve şiş gözlü bir kadın olarak tasvir

edilen ve bu şekilde de bir profile sahip olan “Momo”’nun numarası sosyal medyada yer almaya devam etmekte ve insanlar bu profile mesajlaşmaktadır. Arjantin’de bu oyun nedeni ile on iki yaşında bir kızın intihar ettiğine yönelik bir video yer almaktadır (Yılmaz ve Candan, 2018:272).

2017 yılında Suudi Arabistan’da ortaya çıkan “Mariam” oyunu da tıpkı diğer iki oyunda olduğu gibi sanal ortamda mesajlaşma yolu ile oyunculara çeşitli talimatlar verdiği ve oyunculardan kişisel bilgilerine yönelik bilgi almaya çalıştığı anlaşılmıştır. Ormanda kaybolan bir kızın tekrar evine dönmesi için kızı çeşitli şekillerde yardım etme mantığı üzerine kurulu oyuna mahkeme kararı ile erişim yasağı getirilmiştir (Milliyet, 2018).

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL MEDYA VE İNTİHAR İLİŞKİSİ

İnternetin hayatımızı girmesi ile birlikte insanların günlük yaşamda kullandığı birçok alışkanlık değişmiş ve yeni kavramlar hayatımıza girmiştir. İnsanlar artık evlenecekleri eşin seçiminden alacakları eve kadar her türlü ihtiyaç veya beklentilerini internetin kendilerine sağladıkları imkanlar sayesinde gerçekleştirmektedir. Günümüz dünyasında insanların yarısından fazlasının internete bilgisayar veya akıllı telefonlarından ulaştığı ve internetin dünyada kullanılan en etkili iletişim ağı haline dönüştüğü görülmektedir (We Are Social, 2017).

Ülkemizde 2018 verilerine göre 55 milyona yakın internet kullanıcısının olduğu ve bu sayı içerisinde yaklaşık 51 milyonun aktif bir şekilde bilgisayar veya cep telefonları üzerinden sosyal medyayı kullandıkları anlaşılmıştır (We Are Social, 2018). Sosyal medya, kullanımının oldukça basit olması ve bu nedenle herkesin rahatlıkla erişebilmesi, hızlı bir şekilde mesajlaşabilme ve bu şekilde de tüm dünyadaki olaylardan haberdar olmakla birlikte aynı şekilde haberdar da edebilme, ucuzluk ve insanlara iletişimde yenilikler getirmesi gibi durumlar nedeni ile çabuk benimsenmiş ve insanlar tarafından yoğun bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır (Sönmez, 2013:18)

Çocuğundan yaşlısına kadar zaman ve mekan sınırlaması olmaksızın herkesin rahatlıkla üye olabildiği sosyal medya, insanlara sağladıkları avantajlar ile birlikte birçok riski de barındırmaktadırlar. Sağlık bilgileri, ekonomik veriler, dünyadaki gelişmelerden haberdar olma, eğitim ve sosyalleşme gibi birçok avantajı ile birlikte yeni medya; depresyon, obezite, piyasalarda panik, şiddet ve hatta intihar gibi olumsuz etkilere de yol açabilmektedir (Christakis ve Fowler, 2012: 28).

İntihar olgusu bütün kuşaklarda görülmesine rağmen özellikle sosyal medyayı yoğun kullanan ve sosyal medyanın içine doğan Y ve Z kuşağı açısından sosyal medya ve intihar ilişkisi daha etkindir. Twenge, Y kuşağı için “Ben Nesli” kavramını, Z kuşağı için “İ-Nesli” (İnternet nesli veya Iphone nesli anlamında) kavramını kullanmaktadır (Bayhan, 2018: 87).

Twenge'e göre, "İ-Nesli", 2011'den itibaren kaygı, depresyon ve intihar oranlarında büyük bir artış gösteriyor. Bunun temel sorumlusu 2011-2012 yılları arasında ABD'de akıllı telefonların yaygınlaşmasıdır (Twenge, 2018: 23-25). İ-Nesli'ndeki gençlerde ekran zamanı günde bir saatin altındaysa %28 olan intihar düşünceleri, ekran zamanı 5 saat ve üstüne çıkınca %48'e ulaşıyor (Twenge, 2018:127). Akıllı telefonla sürekli internet bağımlılığı intihar eğilimini artırmaktadır (Bayhan, 2018: 88).

Bozkurt (2018), tarafından yapılan "Sosyal Medya Kullanan Gençler Arasında Bencillik ve Yalnızlık" çalışmasında, sosyal medya kullanımı ile bencillik ve yalnızlık arasındaki ilişkide, özellikle *yalnızlıkla kullanım süresi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur*. Biz insanlar yalnızlığımızı gidermek için gerçek ya da sanal dünyada (sosyal medyada) kalabalıklar arasına katılıyoruz. Ancak sosyal medyada gençlerin kurduğu "yüzeysel ilişkiler", deniz suyu içmek gibi, arkadaş sayısı ve kullanım süresi arttıkça, kişilerin yalnızlığını daha da artırmaktadır. Adeta sosyal medya kullanımı ve yalnızlık arasında bir *kısır döngü* ortaya çıkmaktadır. Yalnızlık daha uzun süre sosyal medya kullanımını teşvik ederken, daha uzun süre (özellikle günde beş saat ve üzeri) sosyal medya kullanımı insanları gerçek dünyadaki ilişkilerinden uzaklaştırmakta ve daha çok yalnız hissetmesine yol açabilmektedir (Bozkurt, 2018).

İnternet vasıtasıyla küresel paralel evrende yaşayan gençlerin kimlik örüntüleri birbirine daha fazla benzemektedir. ABD, Avrupa ülkeleri ve Türkiye'de yapılan araştırmalar milenyum gençliğinin benzer kimlikleri taşıdığı görülmektedir. Eğitim, cinsellik, aile, gündelik hayatın sosyolojisi dönüşmektedir. Özellikle akıllı telefonların sürekli yanlarında bulunduğu bireyler mobilize ve değişken kimlik örüntülerini sürekli yeniden yaratmaktadır. Çevrimiçi veya çevrimdışı iletişim aynı zamanda bağımlılık ve intihar oranlarında artışa yol açmaktadır. İnternetin olumlu etkisi ve kolaylığı yanında olumsuz yanlarını da sorgulamak zorundayız (Bayhan, 2018: 94).

İnternet ve buna bağlı olarak sosyal medyanın olumsuz etkilerinden biri olarak değerlendirilen ve çalışmamızın konusu olan sosyal medya intihar ilişkisi bu bölümde incelenmeye çalışılacaktır. Sosyal medyanın tanımı ve tarihsel gelişme süreci ile birlikte, sosyal medyanın özellikleri, sosyal medyada yer alan kavramlar, sosyal medya

ve intihar ilişkisi ile birlikte internetteki etik sorunlar bu bölümde açıklanacak ana başlıklardır.

2.1. Sosyal Medya Tanımı ve Kapsamı

Sosyal ilişkiler insanların var olması ile birlikte yalnızca yüz yüze iletişim ile gerçekleşmiştir. Gelişen teknoloji ile birlikte bilgiyi yayma yolları da değişmiş ve uzak mesafedeki insanlar ile iletişim kurmak için yeni icatlar ortaya çıkmıştır. Başta mektup, telgraf ve telefon olmak üzere kullanılan araçlara zamanla radyo ve televizyon eklenmiştir. Günümüzde ise sosyal medya aracılığı ile insanların birbirleri ile iletişim kurmasının yanında eğlenme, bilgi edinme, alışveriş yapma gibi birçok faaliyetin gerçekleştirilebileceği bir ortam sunulmuştur.

Bundan yakın zamana kadar hayal edilemeyecek bir duruma gelen sanal medya ile birlikte artık kısa zamanda e-postalar atılmakta ve Facebook, Google, Twitter ve YouTube aracılığı ile resim, video ve bilgiler paylaşılmaktadır (Christakis ve Fowler, 2012: 30). Bu anlamda sosyal medya, “bilgisayar teknolojisindeki gelişmelere bağlı olarak internet aracılığı ile zaman ve mekan sınırlaması olmaksızın çift yönlü olarak gerçekleşen ve iletişimin devamı için insanların sürekli olarak çevrim içi kalmalarını sağlayan yeni bir iletişim ortamı” olarak tanımlanmaktadır (Yengin, 2012: 14) ve internet ortamında iletişim için en çok tercih edilen uygulamalarının başında sosyal medya gelmektedir. Bireyler sosyal medya aracılığı ile kendilerine ait hesaplar açmakta ve bu hesaplardan fotoğraf, video ve yazı gibi paylaşımlarda bulunabilmektedirler (Tektaş, 2014:852).

Literatür incelendiğinde sosyal medya üzerine pek çok tanım yapıldığı görülmüştür. Hagel ve Armstrong (1997’den aktaran Akar, 2010:108) sosyal medyayı; “insanların ilgi, ilişki, işlem yapma ve hayal gücü gibi ihtiyaçlarını karşılamak için diğer insanlarla kurdukları topluluk” olarak tanımlarken, Kim vd., (2008’den aktaran Gününç ve Kayri, 2010: 221) sosyal medyayı, “insanların birbirleri ile etkileşim kurmak için oluşturdukları bir ortam” olarak tanımlamıştır.

Atan (2010: 145), sosyal medyayı “Web 2.0” altyapısından faydalanılarak duygu, düşünce ve bilgiye sahip olan bireyler arasında etkileşim ve aktarım yapmaya imkan sunan bir platform şeklinde tanımlamaktadır. Bu platform sosyal ağ siteleri, bloglar, içerik topluluklar gibi çeşitli gruplardan oluşmaktadır. Scott ‘ta (2008’den aktaran,

Köseoğlu, 2012:59) sosyal medyayı, “bireylerin kendi içeriklerini oluşturabilmeleri ve yorumları ile katkılar sunabilmeleri ile klasik medyadan ayrılan yeni bir iletişim ortamı” olarak açıklamaktadır. Safko ve Brake’de (2009’dan aktaran Özdemir ve Erdem, 2016:248) “insanlar arasındaki resim, kelime, video gibi web tabanlı kullanılan bilgileri barındıran bir tür faaliyet” olarak sosyal medyayı açıklamışlardır.

Yukarıdaki tanımlar ile birlikte internetin evlere girmesi ve günümüzde akıllı telefonlar sayesinde sosyal medya herkesin ulaşabileceği ve insanların farklı şekillerde faydalandığı yeni bir dünya olarak karşımıza çıkmıştır. Başta Facebook olmak üzere sosyal ağlar, içerik paylaşım siteleri, bloglar, arama motorları ve forumlar hakkında herkesin çeşitli şekillerde bilgisi olduğu görülmektedir (Christakis ve Fowler, 2012:47). Her geçen gün kendini yenileyen, büyüyen ve bir anlamda evrimleşen bu sanal dünya 1960’lı yıllarda internetin keşfedilmesi ile başlamış ve günümüze kadar da etkisini artırarak gelmiştir.

2.2. Sosyal Medyanın Gelişim Süreci

Birbirinden bağımsız iki bilgisayar arasında bir bağlantı kurmak için çalışan Levi Finch ve Robert Taylor, 1969 yılında bu hayallerini Amerika’da gerçekleştirmiş ve internet ortaya çıkmıştır. Bu zamana kadar Amerika’da Massachusetts Institute of Technology (MIT) tarafından yapılan çalışmalar ve Amerikan Askeri araştırma projesi olan İleri Savunma Araştırma Projesi (DARPA) kapsamında, bilgisayarlar arası iletişim adına çeşitli girişimler olmuşsa da özellikle 1980’li yıllar ile birlikte Amerika’da hem askeri alanda hem de üniversiteler bünyesinde kurulan bilgisayar merkezleri ile internet hayatımıza girmeye başlamıştır. Bu girişimlerden sonra birçok bilgisayar arasında benzer ağ bağlantılarının oluşması sağlanmış ve artık günümüzde milyonlarca insan birbirleri ile bu ağlar üzerinden iletişim kurmayı başarmışlardır (Çakır, 2006:72).

Ülkemizde ise 1990’lı yıllarda ilk olarak Orta Doğu Teknik Üniversitesi başta olmak üzere çeşitli üniversitelerde kullanılmaya başlanan internet, 1996 yılında evlere girmeye başlamıştır. Günümüzde dünyadaki insanların yarısından fazlasının kullandığı interneti ülkemizde ise yaklaşık 55 milyon kişi kullanmaktadır. Ayrıca 51 milyona yakın kişinin de aktif bir şekilde bilgisayar veya cep telefonları üzerinden sosyal medyayı kullandıkları anlaşılmıştır (We Are Social, 2018).

Bugün, 4 Şubat 2004 tarihinde Harvard Üniversitesi'nde öğrenci olan Mark Zuckerberg tarafından kurulan Facebook başta olmak üzere milyonlarca insan tarafından kullanılan sosyal medyanın tarihsel süreçte gelişimine baktığımızda, modern anlamda ilk sosyal ağın sixdegrees.com olduğu değerlendirilmektedir. 1997 yılında faaliyete geçen bu sitede profil oluşturma ve arkadaş ekleme gibi çeşitli uygulamalar yer almaktaydı. 1999 yılında Brad Fitzpatrick tarafından ABD merkezli kurulan livejournal.com da ise insanlar günlük yazmaya ve bloglar paylaşmaya başlamışlardır. Günümüzde en çok ziyaret edilen 250 site içerisinde yer alan LiveJournal sosyal ağlar tarihinde önemli bir yer tutmaktadır (Ayan, 2016:101). 1999'da livejournal.com dışında Napster, AsianAvenue, Third Voice, Epinions, Black Plane; 2000 yılında LunarStorm, 2001 yılında Wikipedia Cyworld, Ryze gibi sosyal ağlar internette yerini almaya başlamıştır (Boyd ve Ellison, 2007: 56).

2002 yılında Jonathan Abrahams tarafından kurulan Friendster ise sahip olduğu özellikler açısından kendinden önce kurulan uygulamaların çok önüne geçmiştir. Facebook'ta kullanılan birçok özelliğe sahip uygulamada “arkadaş ekle”, “gülücük yolla” gibi özelliklerde yer almaktaydı. Sosyal ağların kullanımına yönelik sahip olduğu patentler nedeni ile Facebook tarafından 2010 yılında satın alınan site 2015 yılında kapanmıştır (Ayan, 2016: 78).

2003 yılı ile birlikte; LinkedIn, Myspace, Second Life, Couchsurfing, DeLicio.us, Tribe.net, LastFm, Plaxo, HI5, Photobucket gibi uygulamalar ortaya çıkmıştır. Kariyer paylaşım sitesi olarak tasarlanan LinkedIn daha sonra Microsoft tarafından satın alınmıştır. 2004 yılında Facebook, 2005 yılında Yahoo!360, Youtube, 2006 yılında Twitter, 2010'da ise Instagram gibi uygulamalar internet sahnesinde yerlerini almışlardır (Ayan, 2016: 83).

Günümüzde dünyada 3 milyar civarında sosyal medya kullanıcısının olduğu tahmin edilmekte ve bu kullanıcıların ağırlıklı olarak Facebook, Youtube, Twitter, Instagram, Pinterest, LinkedIn gibi sosyal medya uygulamalarını tercih ettikleri görülmüştür www.wordstream.com (20.01.2019). Ülkemizde de Facebook, Google, Youtube, Twitter ve Instagram gibi sosyal medya uygulamalarının kullanıcılar tarafından daha çok tercih edildiği anlaşılmıştır (Peltekoğlu ve Tozlu, 2018: 285).

2.3. Sosyal Medyanın Özellikleri

İnsanlar geleneksel medya olarak tabir edilen gazete, dergi, radyo ve televizyondan tek taraflı bilgi alırlarken sosyal medya ile bu durum karşılıklı olarak değişmiştir. Elllerinde bulunan bilgisayar veya akıllı telefonları sayesinde insanlar bilgiyi başkaları ile paylaşabilme veya bilgi kaynağına geri bildirim gönderebilme imkanına sahip olmuşlardır. Kullanımı kolay olan sosyal medyanın aynı zamanda ücretsiz oluşu ve geniş kitlelere kolaylıkla ulaşabilme gücü onu geleneksel medyanın önüne geçirmiştir (Korkmaz, 2012: 2147).

Literatür incelendiğinde sosyal medyanın bazı özelliklere sahip olduğu anlaşılmıştır (Kırık, 2012:30).

1. Katılım: Sosyal medya, iletişim kuranları cesaretlendirerek onların geribildirimde bulunmalarını ve çeşitli katkılar sunmalarını teşvik eder.

2. Açıklık: Sosyal medya, mümkün olduğunca engelleri kaldırarak kullanıcılarına içeriğe erişim ve kullanımda yardımcı olur.

3. Etkileşim: Sosyal medyada çift yönlü bir işleyiş vardır ve bu da karşılıklı etkileşime neden olmaktadır. Bu etkileşim ile birlikte kaynak ile alıcı arasında hızlı bir etki tepki olayı kolaylıkla gerçekleşebilmektedir.

4. Topluluk: Sosyal medya insanlara çeşitli konularda veya ilgili insanlara yönelik topluluklar kurmayı sağlayarak etkin bir iletişim imkanı sunmaktadır.

5. Bağlantısallık: Sosyal medya kullanıcılarına bağlantılar yolu ile diğer site ve kaynaklara ulaşmada kolaylık sağlar.

Mavnacıoğlu (2009:7) sosyal medyanın; “zaman ve mekan sınırı olmaksızın, bireylerin ürettiklerini kolaylıkla paylaşabildiği, bireyin hem takip eden hem de takip edilen konumunda olabileceği ve samimi bir sohbet havası içerisinde bazı zamanlarda da dedikodu zincirine dönüşebilen bir internet uygulamaları zinciri olduğunu” belirtir.

Christakis ve Fowler (2012: 34) ise sosyal medyanın özelliklerini dört başlıkta toplamışlardır.

1. *Büyüklik:* Sosyal medya ağlarının büyüklüğüne bağlı olarak birçok insanı bünyesinde bulundurmaktadır.

2. *Kolektiflik*: Sosyal medya bilgiyi paylaşma ve kolektif çabalara katkıda bulunmaya yardımcı olur.

3. *Özgünlük*: Sosyal medya kendine özgü yapısı ve oluşturabileceği bağlantı ile sınırsız bir ortamdır.

4. *Sanallık*: Sosyal medya insanlara sanal kimlikler sağlayabilmektedir.

Canlı varlıklar gibi kendilerini yenileme özelliğine sahip olan sosyal ağlar, insanlar değişse bile varlıklarını sürdürmeye devam edebilmektedirler. Tıpkı canlı bir organizma gibi bir yapıya sahip olan ağların, vücudumuzdaki sinir sistemine benzer yapısı sayesinde dünyanın farklı yerlerindeki insanların birbirleri ile etkileşimini kolaylıkla sağlayabilmektedir (Christakis ve Fowler, 2012: 35).

2.4. Sosyal Medya Türleri ve İntihar Olgusu

İnsanlar, iletişim araçları günümüzdeki kadar gelişmeden önce ailesi, arkadaşları ve yakın çevresinden etkilenmekteydi. Davranış ve düşüncelerimiz onları mutlu edebildiği gibi aynı zamanda da üzebilmekteydi ve etkileşim genel anlamda yüz yüze ya da sınırlı olarak yapılabilmekteydi. Gelişen teknoloji ve iletişim araçlarında görülen gelişmelere bağlı olarak artık insanlar çok uzak mesafelerde bulunan insanların davranışlarından, tanık olmasalar bile etkilenmeye başlamışlardır. Bu anlamda sosyal medya ile insanlar, sınırlarını tahmin edemeyecekleri bir sosyal ağa dahil olmuşlar ve bundan olumlu veya olumsuz olarak etkilenmeye başlamışlardır (Christakis ve Fowler, 2012: 41).

Sosyal medyanın suç, şiddet, depresyon, obezite gibi olumsuz durumları tetiklediğine yönelik çeşitli araştırmalar mevcuttur (Süslü ve Oktay, 2018:1880; Yalçın ve Gürbüz, 2015). Bununla birlikte literatür incelendiğinde intihar riski taşıyan kişilerin sosyal medyada karşılaştıkları intihar haberlerinden etkilendiklerine yönelik çalışmalara da rastlanılmaktadır (Christakis ve Fowler, 2012:101; Sakarya vd., 2013:45). Özellikle intiharla ilgili amaçlar doğrultusunda internete giren, yardım isteme olasılığı daha düşük olan ve daha az sosyal desteğe sahip bireylerin sosyal medyada yer alan intihar olaylarından etkilendikleri anlaşılmıştır. Bu durum da intiharın bulaşıcı bir etkiye sahip olduğunun bir göstergesi olarak kabul edilmiştir (Sakarya vd.,2013: 46).

İntihar salgını, sosyal ağların yıkıcı etkilerinin başında gelmektedir. İnsanların kendi yaşamlarını başkaları böyle yaptı diye sonlandıracağı düşüncesi her ne kadar mantıklı görünmese de başta Japonya olmak üzere birçok ülkede internet ve sosyal medya etkisine bağlı bireysel ve toplu intiharlar gerçekleştiği bilinmektedir. “Net intihar” olarak da tanımlanan bu yeni intihar şekli nedeni ile Japonya’da yılda 60 kadar kişinin intihar ettiği düşünülmektedir (Naito, 2007:583).

Bu kapsamda araştırmamızda sosyal medyanın türleri olarak kabul edilen bloglar, mikrobloglar, sosyal ağ siteleri, içerik paylaşım siteleri, profesyonel ağlar, podcastlar, vikiler, forumlar, arama motorları ve haber sitelerinde (Göker ve Keskin, 2015:45; Mayfield, 2008) intihar, intihara yönelik tutum, intihar yöntem ve bilgilerinin çeşitli şekillerde yer aldığı görülmüştür (Uzunoğlu, 2016:424). Bu çalışmada sosyal medya türleri sekiz başlık altında toplanmış olup intihar sosyal medya ilişkisi bu başlıklar altında değerlendirilmeye çalışılmıştır.

2.4.1. Bloglar

Blog veya diğer adı ile Weblog, herhangi bir teknik bilgi gerektirmeden Web tabanlı olarak yazılan, yazı ile birlikte aynı zamanda resim, video gibi paylaşımların da yapılabildiği günlüklerdir (Deperlioğlu ve Köse, 2010:10). Bu şekilde kendilerine blog oluşturan ve burada yazılar yazarak paylaşımlara blogger ismi verilmektedir. Teknolojiden pazarlamaya, bilim, kültür ve sanattan yemeğe kadar çok farklı alanlarda bloglar yer almaktadır. Türkiye’de bloglara yönelik verilen Altın Örümcek ödüllerinde 2019 yılı en iyi bloğu çocuklar için kitap tavsiyesinde bulunan Kitapkurduanne sitesi olmuştur (Erbay, 2019).

Bloglarda insanlara faydalı olarak paylaşılan deneyim ve bilgiler ile birlikte intihar ve intihar etme yöntemleri gibi bilgilerin de paylaşıldığı görülmüştür (Uzunoğlu, 2016:425). Google arama motoruna “intihar” ve “blog” yazıldığında birçok bloggerın intihar konusunda düşüncelerini, daha önce intihar etmiş ünlü kişilerin son dakika veya intihar notlarını, çevrelerinde şahit oldukları intihar olaylarını, kitaplarda intihar olgusunu barındıran pasajları bloglarında paylaştıkları görülmüştür.

Paylaşılan içerikler nedeni ile intihar için çeşitli riskler taşıyan bloglar aynı zamanda intihara erken müdahale içinde kullanılabilir. Birçok insanın duygu ve düşüncelerini dünyayla paylaşmaları için bir ortam sunan bloglarda intihar riski

altında olan blogcuları tespit etmek amacıyla çeşitli veri analizleri yapılarak intihara erken müdahale etmenin yolları da aranmaktadır.

2.4.2. Mikrobloglar

Kullanıcılarına istedikleri konuda anlık mesaj olarak yazmalarını sağlayan platformlara Mikroblog denmektedir. Mikrobloglarda diğer ağlardan farklı olarak kullanıcının yazacağı yazılar karakter sınırlaması ile sınırlandırılmıştır. Bilinen en meşhur mikroblog Twitter'dır (Süzgün, 2013:43).

2006 yılında, Jack Dorsey, Noah Glass, Biz Stone ve Evan Williams tarafından ABD merkezli olarak kurulan ve bugün dünyada en çok kullanılan sosyal ağların başında gelen Twitter, iletişimden diplomasiye, sokak hareketlerinden anlık bilgi paylaşımına kadar birçok konunun yer aldığı bir platformdur (Ayan, 2016: 78). “Arap Baharı” gibi gelişmelerde adından çokça söz ettiren bu platforma bir dönem ülkemizde erişim yasağı getirilmiştir (Şen ve Şen, 2015: 123).

Bloglarda olduğu gibi mikrobloglarda da kullanıcıların intihar haberlerini paylaştıkları, intihar etmiş kişilere yönelik fikirlerini belirttikleri, intihar etmiş kişilerin fotoğraf ya da videolarını kendi kişisel sayfalarında paylaştıkları görülebilmektedir. Ayrıca film ve kitaplarda yer alan intihar, intihar öncesi durum, intihar yöntemi, intihar notu gibi bilgilerin de kullanıcılar tarafından paylaşıldığı anlaşılmaktadır. O'Dea vd. (2015: 35) yaptıkları araştırmada Twitter ve intihar arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışma sonucunda Twitter'ın intiharı ifade etmek için bireyler tarafından kullanıldığını ve bu tür gönderilerin daha fazla araştırma yapılmasını gerektiren bir endişe uyandırdığını belirtmişlerdir. 2017 yılında yapılan başka bir araştırmada ise Twitter'da yer alan intihar ile ilgili kelimelerin analizi yapılmış ve intiharla ilgili gönderilerle ilgili kuvvetli bir şekilde daha fazla kelime sayısı, birinci şahıs zamirlerinin kullanımı ve ölümle ilgili daha fazla referans ile karakterize edildiği görülmüştür (O'Dea vd., 2017:44).

2.4.3. Sosyal Ağ Siteleri

Son birkaç yıl içinde oldukça popüler hale gelen çevrimiçi sosyal ağ siteleri, kullanıcılara sınırlı erişim ortamında halka açık ya da yarı açık bir kişisel profil oluşturma, bir bağlantıyı paylaştıkları diğer kullanıcıların listesini görüntüleme ve hem

kendi bağlantılarını hem de sistem içindeki diğer kişilerin bağlantılarını görme ve içinde dolaşma imkanı sunmaktadırlar (Boyd ve Ellison, 2007'den aktaran Köseoğlu, 2012:60). Bu sitelerde yeni arkadaşlar edinmek ve yeni bağlantılar kurmak mümkün olsa da her site bu duruma çeşitli sınırlamalar getirmiştir. Friendster.com mevcut arkadaşları desteklerken, MySDScience.com gibi siteler bilim insanları ve öğretmenler gibi toplulukların örgütlenmesini sağlamaktaydı. Sitelere kimin katılabileceği dışında gizlilik, hangi mesajların yayınlanabileceği ve ağ bağlantılarının diğerleri tarafından nasıl görüntülenip incelenebileceği gibi konularda da farklılıklar göstermektedir (Christakis ve Fowler, 2012: 89).

Bilinen ilk çevrim içi sosyal ağ sitesi olan SixDegrees.com, 1997 yılında yayına girmiş ve fakat kullanıcılar bu yeni platforma yeterince alışamadığından 2000 yılında iflas etmiştir. Friendster 2002 yılında Jonathan Abrahams tarafından kurulmuştur. Arkadaşların arkadaşlarından sevgili bulma düşüncesi amacıyla geliştirilen site bir nebze kendine eş aramak için kullanılan ilk bilgisayar destekli yapıydı (Christakis ve Fowler, 2012:91).

Friendster kısa zamanda popüler olmuş ve binlerce insan siteye üye olmuştur. Başlangıçta kişinin görüntüleyebileceği profilleri dört derece uzaklıkla (arkadaşların arkadaşlarının arkadaşları) ile sınırlandırmıştır. Bir kişinin profiline girince “Arkadaş olarak ekle”, “Mesaj yolla”, “Gülücük yolla” gibi seçenekleri kullanıcılarına sunan Friendster, site açıldıktan sonra bir milyon üyeye ulaşan ilk sosyal ağlar arasında yerini almıştır (Ayan, 2016: 103).

2003 yılında yayına giren Myspace, eski Friendster kullanıcılarının memnuniyetsizliğinden faydalanmış ve kullanıcıları ile müzik grupları arasında bağlantılar kurulmasına izin veren bir ortam sunmuştur. Chris DeWolfe ve Tom Anderson tarafından ABD merkezli kurulan Myspace, kuruluş aşamasında “profil oluşturma”, “arkadaşlarını davet etme” ve “arkadaşlarının arkadaşları ile tanış” şeklinde üç seçenekle yayına geçmiştir. Facebook'un ortaya çıkması ile birlikte rakibine yenilen Myspace, zamanla eski gücünü kaybetmiştir (Christakis ve Fowler, 2012: 97).

2004 yılında Harvard Üniversitesinde Mark Zuckerberg tarafından üniversite öğrencilerinin kampüs ortamında nerede yaşadıklarını resimli bir şekilde anlatan fotoğraflı telefon rehberinden esinlenerek ortaya çıkan Facebook, ilk olarak

üniversitelerde daha sonra belli gruplarda ve bugün ise her kuşaktan milyonlarca üyesi bulunan dünyanın en büyük sosyal ağına dönüşmüştür. İlerleyen yıllarda fotoğraf paylaşımı sitesi Instagram'ı, anlık mesajlaşma için kullanılan WhatsApp gibi uygulamaları da satın alan Facebook dünyada ve ülkemizde en çok ziyaret edilen sitelerin başında gelmektedir (Irak ve Yazıcıoğlu, 2012: 33).

İntihar ve sosyal ağlar arasındaki ilişkiye baktığımızda başta Facebook olmak üzere insanların bu sosyal ağlarda hem canlı yayında intihar ettikleri hem de intihar etmeden önce çeşitli paylaşımlarda bulundukları görülmüştür. 17 Ekim 2014 tarihinde M. P. isimli şahsın intihar etmeden önce Vimeo'ya intihar mektubunu video formunda yüklemesi ve bunu Facebook hesabı üzerinden arkadaşlarıyla paylaşması yakın tarihte sosyal ağlar-intihar ilişkisine iyi bir örnek olmuştur (Uzunoğlu, 2016: 424). Ayrıca 2016 yılında 22 yaşındaki Erdoğan Ceren'in Facebook hesabından canlı yayın yaparken av tüfeği ile karnına ateş ederek intiharı sosyal medya intihar ilişkisi açısından başka bir örnek olarak kayıtlara geçmiştir (Emül, 2016).

İntihar davranışı açısından riskli içeriklerin paylaşıldığı Facebook ve diğer sosyal ağlar aynı zamanda intihar davranışının önüne geçilmesi içinde kullanılmaktadır. Dünyada her 40 saniyede bir intihar sonucu ölüm meydana gelmektedir ve 15-29 yaş grubunda intihar ikinci ölüm nedenidir. Yapılan araştırmalar intiharı önlemede en iyi yollardan birinin intihar girişiminde bulunanlar ile onları önemseyen insanların iletişime geçmesi olduğu anlaşılmıştır. Facebook, bu zor durumda bulunan kişilere ulaşmada ve onları destekleyebilecek kişilere bağlanmaya yardımcı olmak adına önemli bir yeri olduğunu değerlendirilmektedir. İnsanları ihtiyaç duydukları kaynaklarla birleştirmek, Facebook'un içinde ve dışında güvenli bir topluluk kurmaya yardımcı olmak için çeşitli çalışmalar yapılmaktadır (Çoban, 2009:7).

Ruder vd. (2011'den aktaran Karbeyaz vd.,2014:275) tarafından intihar notlarının Facebook'taki intihar önleme ve taklit edici intiharlar üzerindeki potansiyel etkilerini tartışmak ve sağlık çalışanları arasında farkındalık yaratmak için yapılan bir araştırmada; intiharın önlenmesi adına çevrimiçi sosyal ağlardaki intihar notları, diğer ağ kullanıcılarının derhal müdahalesi yoluyla intihar önlemesine yardımcı olabileceği değerlendirilmiştir. Araştırmada her ne kadar sosyal ağlarda intihar notlarının gerçekte

kopyacı intiharları ne kadar tetiklediği tespit edilemese de bu durumun araştırılması gereken bir konu olduğuna da dikkat çekilmiştir.

Facebook, intiharı önlemek için çeşitli güvenlik önlemleri almaya başlamıştır. Mesela; Facebook'ta intihar düşüncesi veya niyetini belirtmek için bir mesaj gönderildiğinde, kullanıcının sayfasında bir pankart açılmaktadır. Ayrıca aynı zamanda gönderiyi görüntüleyen arkadaşlara da uyarı gitmektedir. Otomatik şerit, kullanıcının yardıma ihtiyacı olup olmadığını sormakta ve kullanıcıyla iletişim kurmaya çalışarak onu tehlike hattına bağlamayı teklif etmektedir. Facebook ayrıca, tehlike altındaki kişiye destek ekipleri müdahale edene kadar kullanıcının sayfasını da dondurabilmektedir (Eggertson, 2015:333).

2.4.4. İçerik Paylaşım Siteleri

Kullanıcıların kendilerine ait fotoğrafları veya videoları yükleyerek bunu diğer insanların görmesine yönelik içerik paylaşımı yaptığı sitelere içerik paylaşım siteleri denmektedir ve YouTube bu paylaşım ağlarının en bilinen örneğidir (Bayram, 2012:44).

YouTube, 2005 yılında Chad Hurley, Steve Chen ve Jawed Karim isimli üç eski Paypal çalışanı tarafından ABD merkezli olarak kurulmuştur. YouTube, kurulduktan bir buçuk yıl sonra Google tarafından 1.65 milyar dolara satın alınmıştır. Platform kullanıcılarına videolarını yükleme ve diğer kullanıcıların videolarını izleyebilme imkanı sunmuştur. Dünyada ve ülkemizde en çok ziyaret edilen sitelerden birisi olan YouTube aradan geçen yıllarda kendisini geliştirmiş ve farklı ihtiyaçlara ve farklı kullanıcılara cevap verecek şekilde kendini güncellemiştir (Ayan, 2016:78).

Bir fotoğraf paylaşım sitesi olan Instagram'da 2010 yılında, Kevin Systrom ve Mike Krieger tarafından ABD'de kurulmuştur. Cep telefonundan fotoğraf paylaşma noktasında kullanıcılarına çeşitli filtre ve diğer sosyal ağlarla paylaşma özellikleri sunan platform kısa zamanda popüler hale gelmiş ve hızlı bir şekilde bir milyon aboneye ulaşmıştır. 2012 yılında Facebook tarafından satın alınan uygulamanın bugün aylık 600 milyon aktif kullanıcısı bulunmaktadır (We Are Social, 2018).

Bir görsel paylaşım sitesi olan Pinterest ise 2010 yılında Paul Sciarra, Evan Sharp ve Ben Silbermann tarafından ABD'de yayına başlamıştır. Sitede kendin yap, yemek tarifleri, giyim, ev eşyaları gibi farklı alanlarda panolar oluşturan kullanıcılar,

birbirlerinin panolarını da takip edebilmektedir. 2016 yılı itibariyle dünyada en çok ziyaret edilen sitelerden birisidir (Ayan, 2016: 81).

Sosyal ağ sitelerinde olduğu gibi içerik paylaşım siteleri de intihar görüntü ve resimlerinin, intihar notlarının, intihar yöntemlerinin çeşitli şekillerde yansıtıldığı içeriklere sahip olduğu görülmüştür. Örneğin 15 yaşındaki A. T. intihar etmeden önce YouTube'a bir video yüklemiş ve videoda yaşadığı taciz olaylarını konuşmadan sadece kağıtlara yazarak anlatmıştır. A.T. internette göğüslerini göstermesinden sonra fotoğraflarının nasıl Facebook'ta yayıldığını ve daha sonra yaşadığı sıkıntılardan bahsetmiş ve daha sonra da intihar etmiştir (www.milliyet.com.tr 05.02.2019).

Ülkemizde evlilik programları ile gündeme gelen Caner Toygar'da Instagram üzerinden paylaştığı içeriklerde ölüm ve intiharı çağrıştıran konuların fotoğraflarını paylaşmış, Caner'in takipçilerinin de intihardan vazgeçirmek için mesajlar yazdıkları basına yansımıştır (www.sabah.com.tr, 05.02.2019).

2.4.5. Wikiler

Hawaii dilinde "hızlı" anlamına gelen wikiler, erişim sağlayan herkesin içerikte değişiklik yapmasına izin verecek şekilde tasarlanmıştır. Aynı konuda ilgili insanların bir araya gelmesine fırsat sunan wikiler, herkesin katkıları ile ücretsiz olarak büyüyen bir yapıdadır. Wikilerin en tanınmış olanı Wikipedia'dır. Çevrim içi bir ansiklopedi olan Wikipedia bugün onlarca dilde yayın yapmaktadır. Bir tarafta yeni ve tarafsız bilgiler ile katkıda bulunan insanların, diğer tarafta ise bu bilgilerin güvenilirliğini kendileri açısından kullananların bulunduğu bu platformda ayrıca yazılanları beğenmeyen ve onların düzeltilmesi adına gayret gösterenlerde bulunmaktadır (Christakis ve Fowler, 2012: 65).

Herkesin her konuda istediği şekilde yazabildiği wikilerde beğenilmeyen konular olunca sadece diğer kullanıcılar tepki göstermemekte, aynı zamanda ülkelerde çeşitli tedbirler alarak bu sitelere erişimi engelleyebilmektedir. Örneğin ülkemizde Wikipedia içerisinde yer alan içerikler nedeni ile Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı Wikipedia'ya yönelik, "teröre karşı iş birliği yapmak yerine, Türkiye'ye uluslararası arenada karalama kampanyası yapan çevrelerin parçası olarak hareket eden bir bilgi kaynağı haline gelmesi" gerekçesiyle 2017 Nisan ayında siteye erişim engeli konmuştur www.haberturk.com.tr (02.02.2019).

Wikilerde birçok konu paylaşılmaktadır. Bunların birçoğu kullanıcıları için olumlu olurken bazı paylaşımların ise çeşitli riskler taşıdığı değerlendirilmektedir. Mesela Wikipedia içerisinde “intihar”, “intihar yöntemleri”, intihar eden ünlüler” gibi kategoriler yer almakta ve bu kategoriler içerisinde intihar ile ilgili bir çok bilgi ayrıntılı olarak paylaşılmaktadır (Wikipedia, 2019).

İngiltere’de yapılan bir araştırmada helyum gazı kullanarak gerçekleşen bir ünlü intiharı sonrası helyum gazı kullanarak intihar edenlerin sayısının arttığı görülmüştür. Aynı dönem içerisinde ünlü intiharının ayrıntılı şekilde anlatıldığı Wikipedia makalesine erişimin artması dikkat çekici bir durum olarak değerlendirilmiştir (Gunnel vd., 2015’den aktaran Sakarya vd., 2016:45).

2.4.6. Forumlar

İnsanların sanal dünyada bir araya gelerek bilgilerini, tecrübelerini, doğrularını, yanlışlarını, hatalarını, eksiklerini ve aklınıza gelebilecek her konuda yorum yazarak paylaştığı yazıların bütününe forum denmektedir. Günümüz forumlarında insanlar bir araya gelerek sanal etkinlikler dışında birçok konuda faaliyetler düzenlemektedirler. Kamu çalışanlarının kullandığı Memurlar.net gibi forumlar ile birlikte, oyun, siyaset, güncel konular, sinema, kitap gibi çok farklı konularda forumlar yer almaktadır www.msxlabs.org. (10.02.2019).

Birçok olumlu ve işe yarar bilginin paylaşıldığı forumlarda insanlar için olumsuz ve tehlikeli bilgilerde yer almaktadır. Başarısız bir intihar davranışında bulunan 17 yaşındaki bir ergen hasta, intiharından önce intihar düşüncelerini ve güvenilir yöntemleri tartışmak için intihar web forumlarını ziyaret ettiğini itiraf etmiştir. Yapılan görüşmelerde benzer düşüncelere sahip kişilerin de; özel sohbet odaları ve forumlardan intihar bilgilerine kolayca ulaşabildikleri anlaşılmıştır (Becker ve Schmidt, 2004’ten aktaran Sakarya vd., 2016:45).

İsveç’te yapılan bir çalışmada ise araştırmacılar bir intihar eylemi öncesinde, sırasında ve sonrasında bir forumda iletilen yanıtları, tutumları ve inançları incelemiştir. Araştırmada intihardan önce gönderilen mesajların neredeyse yarısının, kurbanı intihar eylemini tamamlamaya teşvik etmeye yönelik olduğu görülmüştür (Westerlund vd., 2015).

2.4.7. Arama Motorları

İnsanlar milyonlarca web sitesinin bulunduğu internet ortamında aradıkları şeye ulaşabilmek için kullandıkları yöntemlerin başında bir arama motoruna istedikleri şeyi yazıp aratmak gelmektedir. Bu şekilde herhangi bir markanın web sitesine, herhangi bir kişinin sosyal medyadaki profiline, herhangi bir ürüne ya da hizmete kısa yoldan ulaşabilmektedirler. En popüler arama motorlarından biri olan Google, yazılan anahtar kelimeleri sistem üzerinde araştırarak tüm bilgileri kullanıcılara sunmaktadır. Google ile birlikte Yandex ve Yahoo dünyada ve ülkemizde en çok kullanılan arama motorlarının başında gelmektedir (We Are Social, 2018).

Arama motorları web robotu, arama indeksi ve kullanıcı olmak üzere üç temel bileşenden meydana gelmektedir. Bu üç bileşen şu şekilde çalışmaktadır; “Web robotu, arama motoru için web sayfalarını bulur, tarar ve içerikleri ile birlikte arama motorunun dizinine (arama indeksine) yani veri tabanına kayıt eder. Arama motoru kullanıcısı, arama motorunun kullanıcı ara yüzünde ihtiyaç duyduğu şeyle ilgili anahtar kelime girerek arama yapar. Arama motoru, kullanıcının aradığı anahtar kelime ile ilgili olan web sayfalarını filtreler, sıralama faktörlerine en uygun olan sayfa en üstte yer alacak şekilde sıralar” (Kaya, 2018).

Yapılan bir çalışmada, araştırmacılar intihar yöntemleri hakkında bilgi arayanların kullandığı en popüler 4 arama motorunda (Google, Yahoo, MSN ve Ask), 12 sözcüğü tek tek kullanarak tipik bir “intihar teknikleri internet araştırmasını” taklit etmişlerdir. Her bir sözcükte, her bir arama motorunun sunduğu ilk 10 siteyi inceleyen araştırmacılar toplamda, en çok tıklanan 480 siteye ulaşmışlardır. Bu 480 sitenin yarısından biraz azının intihar teknikleriyle ilgili bilgiler içerdiği tespit edilmiştir. Hit sitelerin yaklaşık beşte biri intiharı destekledikleri, teşvik ettikleri ve intihara imkân sağladıkları için yargılanan intihar siteleri (90) olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca sitelerin sadece %13’ünün (yani 62 tanesi) intiharı engelleme meselesine odaklandığı ve bu konuda destek sunduğu tespit edilmiştir (Biddle vd., 2008’den aktaran Sakarya vd., 2013: 45).

Ülkemizde 2012 yılında yapılan çalışmada ise Google’de; “acısız intihar”, “intihar yöntemleri”, “hızlı ve kolay intihar” gibi kelimeler taratılmış ve Google’nin ilk iki sayfasında yer alan 100 internet sitesi incelenmiştir. Araştırma sonucunda 40 sitenin

intihara yönlendirici, 13 sitenin ise intihardan koruyucu olabileceği belirlenmiştir. “Çelişkili” sınıfında değerlendirilen sitelerin sayısının 47 olduğu anlaşılmıştır (Sakarya vd., 2013:45).

2.4.8. Haber Siteleri

Doğrudan kullanıcıyı bilgilendirmek adına güncel içerik barındıran web sitelerine haber web sitesi denilmektedir. Genel olarak haber ajansı destekli olarak içerik yayınlanan haber web siteleri ajanslardan gelen haberleri otomatik veya manuel olarak web sitelerinde paylaşmaktadırlar (www.barissavas.com 09.02.2019).

Yazılı medyanın aksine insanların genellikle ücretsiz olarak kullandığı ve reklam gelirleri ile ayakta duran haber siteleri haberi ilk duyuran yarışında olmak adına bilginin içeriğine bakmadan veya onu filtrelemeden doğrudan takipçilerine sunmaktadır (Öztürk, 2015: 294). İntihar gibi daha önceki bölümlerde de belirtilen yayılma etkisi olan bir konu da bu durumdan etkilenmekte ve doğrudan görsel unsurlar ile birlikte kullanıcılara sunulmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü medyada intihar haberlerinin sunumu ile ilgili olarak nasıl bir yol izlenmesi gerektiğine yönelik hazırladığı kılavuzunda; intiharla ilgili ayrıntılı bilgi vermekten kaçınılmasını, kullanılan yöntemin belirtilmemesini, fotoğraf ve video kullanımında hassas davranılmasını, özellikle ünlü kişilerin intiharları ile ilgili bilgilerin daha dikkatli verilmesini ve intihar notlarına yer verilmemesini tavsiye etmiştir (Ayaz vd., 2018:5).

Ülkemizde yapılan bir araştırmada; Türkiye’de yayın yapan üç büyük gazetenin (Hürriyet, Milliyet ve Sabah) internet siteleri incelenmiş ve 2015 yılına ait haber içerikleri analiz edilmiştir. 13 ana ve 152 yan kategoride değerlendirilen haberlerin çoğunluğunun doğrudan “intihar” temalı olduğu görülmüştür. Bu haberlerin bazılarında intihar edenin görüntü ve videoları yer alırken bazı haberlerde resim ve videolar buzlanmıştır. Haberlerin neredeyse tamamında intihar yönteminin verildiği anlaşılmıştır (Ayaz vd., 2018:6).

2.5. Sosyal Medyada Etik Sorunlar

İnsanların hayatına giren teknoloji ile birlikte günlük sosyal yaşamda büyük değişimler yaşanmıştır. Daha önce sınırlı bir iletişim ağına sahip olan bireyler internet

ve sosyal medya ile hem tanıdıkları hem de tanımadıkları birçok insan ile iletişim kurmaya başlamışlardır. Bu yeni iletişim biçiminde fotoğraflar, videolar, konum bildirme gibi bilgiler ile birlikte günlük yaşam ve kişisel bilgilerimizde bir şekilde hesaplarımızdan paylaşılmış ve bu durum çeşitli etik sorunları gündeme getirmiştir (Öztürk, 2015:296).

Günlük yaşamda sıklıkla kullandığımız etik kavramı için farklı tanımlamaların yapıldığı görülmüştür. Yunanca, karakter ve davranış anlamına gelen “etos” sözcüğünden türetilen “etik” kavramının eski Yunan’da ahlakla ilgili bir kavram olarak kullanıldığı anlaşılmıştır. Baran (2004’ten aktaran Arklan ve Kartal, 2018:930) , etiği “belirli durumlardaki reaksiyonlara yol gösteren davranış kuralları ve ahlaki prensipler” olarak tanımlarken, Çavdar (2009:2) “etik ile ahlak arasında farklılık olduğunu ve etiğin daha evrensel olduğunu” belirtmiştir.

Türk Dil Kurumu’na (2018) göre etik “çeşitli meslek kolları arasında tarafların uyması veya kaçınması gereken davranışlar bütünü” olarak tanımlanmıştır. Demir (2006:8) ise etiği “ahlaki açıdan kabul edilebilir bireysel, kurumsal ve toplumsal değerlerin tanımlanması ve bu değerlerin insan davranışını değerlendirmenin temel kıstası olarak kullanılması” olarak belirtmiş ve etiği insanların bir arada yaşaması adına bir yol gösterici olduğunu ifade etmiştir.

Aristo “erdem” kavramını tanımlarken insanlara günlük yaşamda “Altın denge” kuramını önermiştir. Aristo’ya göre erdem; “aşırı iki uç arasında denge kurabilmektir ve bu denge etiğe işaret etmektedir”. Örneğin; internette İran’da gerçekleşen bir idamın saniye saniye yakınlştırılarak verilmesi yerine belki fotoğraf değeri taşımayan bir görselle verilmesi daha etik bir davranıştır ve bu da dengeyi sağlayan bir harekettir (Öztürk, 2015:287).

İnsanların günlük hayatında veya meslek yaşamlarında yalan söyleme, hile yapma, ayrımcılık yapma, çıkarıcı olma ve sorumluktan kaçma gibi eylemler etik dışı olarak kabul edilmiş birçok ülkede bu eylemlerin aynı zamanda hukuki olarak da bir suç olduğu belirtilmiştir (Gözener, 2009).

Yukarıdaki etik tanımlarından hareketle televizyon, radyo ve gazete gibi geleneksel medya-etik sorunları yakın zamana kadar tartışılırken, sosyal medyanın hayatımıza girmesi ile bu tartışmaya sosyal medya-etik tartışmaları da dahil olmuştur.

Daha önce karşılaşmadığımız “siber zorbalık” ve “siber taciz” gibi kavramlar günlük hayatta karşımıza çıkmaya başlamıştır. İnsanların teknolojik bilgi ve iletişim araçlarındaki özel yaşamına ait bilgileri ele geçiren kişiler birçok insanı maddi ve manevi olarak mağdur etmiş, bazı insanları ise intihara kadar sürüklemişlerdir (Çelik ve Tekin, 2015:343).

Sosyal medyada etik sorunların nedeninin siyasi, ekonomik ve kültürel olduğunu belirten Binark ve Bayraktutan (2013:43), siyasi olarak iktidarın sosyal medyayı denetim altına alma isteği, ekonomik olarak reklam ve pazarlamanın internet ortamında denetimsizliği ve halkımızın eğitim eksiği gibi kültürel nedenlerden dolayı internet ortamında birçok etik sorunun yaşandığını söylemişlerdir.

Başta özel hayatın gizliliği olmak üzere, kaynaksız haber, sınırların bilinmemesi, kişisel verilerin güvenliğine yönelik endişeler ve trol olgusu günümüzde sosyal medya-etik tartışmalarında karşımıza çıkan ana başlıklardır (Mavnacıoğlu, 2014:78). Bu ana başlıklar aşağıda sırası ile ele alınacaktır.

2.5.1. Özel Yaşamın Gizliliği

Bireyler yaşadıkları bütün şeylerin başkaları tarafından duyulmasını ya da görülmesini istemezler. Sahip oldukları özel hayat ile topluma ne derece katılıp katılmayacaklarına kendileri karar verirler. Bu anlamda bireylerin sadece ailesi, arkadaşları ve seçtiği yakın çevresi dışında yaşadıklarını kimse ile paylaşmama hakkı vardır (Günaydın, 2007:33).

Avrupa Konseyi Parlamenterler Danışma Asamblesinin 428 (19709) sayılı kararında özel hayatı; "zorunlu olarak bireyin kendi hayatını en az müdahale ile yaşamasını içerir: özel, aile ve ev hayatı, fiziksel ve moral bütünlüğü, onuru ve şöhreti, aldatılma durumunda olmaktan sakınmak, ilgisiz ve utandırıcı gerçeklerin açıklanmaması, özel fotoğrafların izinsiz yayınlanmaması, güvenilerek verilen veya alınan enformasyonun açıklanmasının engellenmesi" şeklinde tanımlamıştır (Üzeltürk, 2004:18).

Anayasanın 20. maddesine göre; "Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine

dokunulamaz." şeklinde bir açıklama ile özel hayatın önemine dikkat çekilmiş ve bunun ihlal edilmesi halinde bunun suç sayılacağı belirtilmiştir (İlkiz, 2007).

İnternetin ve sosyal medyanın birçok olumlu tarafı ile birlikte özellikle özel hayatın gizliliğine yönelik bir tehdit barındırdığı anlaşılmıştır. Özel hayat kanunları ile her ne kadar koruma altında olsa da internetin hayatımıza girmesi ile birlikte fiziksel engeller ortadan kalkmış ve kendimize ait hastalık, cinsel yaşam, adres gibi bilgi ve görüntüler tanımadığımız insanlar tarafından ulaşılabilir hale gelmiştir. Yapılan araştırmalarda özellikle çocukların tanımadıkları insanlar ile internet ortamında mesajlaştıkları ve sohbet ettikleri görülmüştür (Karahisar, 2014:27). Çok masum ve zararsız gibi görünen bu etkileşimde çocukların yabancıların görmemesi gereken bilgi ve görüntüleri paylaştıkları için çeşitli şekillerde siber zorbalığa ya da siber tacizlere maruz kaldıkları tespit edilmiştir. 15 yaşındaki A. T. olayında görüldüğü gibi, A.T'nin internette göğüslerini göstermesinden sonra fotoğrafları internet ortamında yayılmış ve yaşanan sıkıntılar nedeni ile sonu intiharla biten bir siber taciz olayı yaşanmıştır (Çelik ve Tekin, 2015:347).

2.5.2. İçeriğin Asıl Kaynağının Gösterilmemesi

İnternetin hayatımıza girmesi ile birlikte bilgiye ulaşabilmek için ilk kullandığımız kaynak arama motorları olmuştur. Bununla birlikte "kopyala ve yapıştır" mantığı ile bilginin kaynağı gösterilmeden her türlü içerik ve paylaşım sanki ilk defa ortaya konmuşçasına sosyal ağlarda yer alması, aradığımız bilginin doğruluğunu sorgulatır hale getirmiştir. Ayrıca ansiklopedilere ve kütüphanelere sığmayacak kadar geniş bir bilgi hazinesine sahip internet ortamında, faydalı olduğu kadar birçok zararlı bilginde yer aldığı da görülmektedir

Bilginin kaynağının gösterilmeden paylaşılması ile siteye erişimin artırılması arasında bir ilişki vardır. Reklam gelirleri ile ayakta durmaya çalışan sosyal medya uygulamaları daha çok sayfa görüntülemesi adına bilgiyi izin almadan ve kaynak göstermeden kullanabilmektedirler. Bir nevi patent/telif hak ihlali gibi görünen bu durumla birlikte paylaşılan bilginin olgunlaşmaması veya doğruluğunun ispatlanması da aranmamaktadır. Bununla birlikte kullanıcılar da duyduğu bir haberi doğruluğunu kontrol etmeden ve araştırmadan paylaşmaktadır. Böylelikle de bilgi kirliliği ortaya çıkmakta ve etik sorunlarla karşılaşmaktadır (Öztürk, 2015: 288).

2.5.3. Haber ve Reklam Sınırlarının Belirsizleşmesi

Sosyal medyada karşılaşılan etik sorunlardan bir tanesi de sosyal medya sayfalarında yer alan haber ve reklamların sınırının belirsizleşmesidir. Birçok sosyal medya uygulaması kullanıcıların dikkatlerini reklamlara çekebilmek için reklamları habermiş gibi sunmaktadır (Binark ve Bayraktutan, 2013:29). Ayrıca sosyal medya ortamlarında reklamların ne zaman ortaya çıkmasının tahmin edilememesi ve insanların haberlere ulaşmak için kullandığı linkler ile reklamlara yönlendirilmesi çeşitli etik ihlallerini de beraberinde getirmektedir (Kalan, 2016:71).

Özellikle insanları tüketime yönlendirmek adına kişisel bakım, kozmetik ve güzellik ürünleri sağlık haberleri içerisine saklanarak kullanıcılara sunulmaktadır. Ayrıca bloggerlar, Instagram ve YouTube fenomenleri ve belli bir sayının üzerinde takipçisi olan kişiler ile reklam verenler arasında çeşitli anlaşmalar yapılarak bu kişilerin sayfalarında etik olmayan bir biçimde reklam ürünleri çeşitli şekillerde takipçilere gösterilmektedir. Başlangıçta samimi ve içten şekilde olan paylaşımlara takipçilere belirtilmeden habersiz şekilde reklam alınmakta ve bir şekilde etik ihlal yapılmaktadır. Bununla birlikte başta çocuklar olmak üzere kullanıcıların uygunsuz ve istenmeyen reklamlara maruz kalması interneti güvenilir olmaktan çıkarmakta ve başta dolandırıcılık olmak üzere çeşitli tehlikeler ile kullanıcıları çaresiz bırakmaktadır (Sırakaya ve Seferoğlu, 2018:185).

2.5.4. Kişisel Verilerin Güvenliğinin Sağlanamaması

Kişisel veri; “bireyin şahsi, mesleki ve ailevi özelliklerini gösteren, o bireyi diğer bireylerden ayırmaya ve niteliklerini ortaya koymaya elverişli her türlü bilgi” şeklinde tanımlanmaktadır (Şen ve Şen, 2015:122). Sosyal medyadaki birçok uygulama ziyaretçilerinin bilgilerini, neleri aradığını, ne kadar süre geçirdiğini, hangi bölümleri ziyaret ettiğini sistemlerine kaydetmektedir. Ayrıca bazı sitelerde üye olma sürecinde kullanıcılardan kişisel bilgilerini istemektedir. Paylaşılan ve sisteme kayıtlı olan bu verilen güvenli bir şekilde saklanması ilgili sosyal medyanın sorumluluğundadır. Bununla birlikte bu veriler kimi zaman başka kişi ya da örgütler tarafından ele geçirilmekte ya da belli bir ücret karşılığı satılmaktadır (Kalan, 2016:73).

2010 yılında yapılan değişiklik sonucunda Anayasanın 20’nci maddesine eklenen fıkra ile kişisel verilerin korunması Anayasal güvence altına alınmış ve kişisel verilerin

korunmasına ilişkin usul ve esasların kanunla düzenleneceği hükme bağlanmıştır. Bu kapsamda, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu 07.04.2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 6698 sayılı kişisel verilerin korunması kanununa göre; “Kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel veridir ve kişisel verilerin, ilgilinin açık rızası olmaksızın işlenmesi yasaktır.” şeklinde belirtilmiştir (www.mevzuat.gov.tr (10.02.2019)).

Kişisel verilerin korunmaması insanların hayatlarını birçok yönden olumsuz etkilemektedir. Örneğin, 2005 yılında Güney Kore’de bir kadının köpeğinin metroyu pislemesi ve kadının bu olayın ardından bir şey olmamış gibi davranması üzerine diğer yolcular ile tartışmaya girmiş ve bu olay videoya çekilerek çeşitli sosyal medya hesaplarında yayınlamıştır. “köpek pisliği kadını” şeklinde etiketlenen kadının sosyal medya hesapları üzerinden kişisel bilgileri ele geçirilmiş ve çeşitli platformlarda yayınlanmıştır. Kadına bu bilgiler üzerinden yüklenen insanlar olayı taciz boyutuna dönüştürmüş ve kadın bu olaydan sonra eğitimini bırakarak ülkenin başka bir köşesine yerleşmek zorunda kalmıştır (Çelik ve Tekin, 2015:350).

2.5.5. Anonimlik ve Trol Olgusu

Türk Dil Kurumuna göre anonim; “adı sanı bilinmeyen” ya da “ yazanı, yapanı, söyleyeni bilinmeyen” şeklinde tanımlanmıştır (www.tdk.gov.tr (10.02.2019)). İnternet ortamında ise, “gerçek kimlikleri yerine sahte hesap açma durumuna” anonimlik olgusu denmektedir (Öztürk, 2015: 290). Sosyal medyada açılan hesapların çoğunda kimlik bilgisinin doğrulanması gibi bir zorunluluk bulunmamaktadır. Bu nedenle insanlar başka isim ve kimliklerle kendilerine hesap açabilmektedirler. Kötü niyetli kişilerin bu davranışı ile sosyal ağlarda çeşitli taciz, hakaret veya zorbalık gibi olaylar yaşanabilmektedir (Sırakaya ve Seferoğlu, 2016: 190). Bununla birlikte her ne kadar kimliklerini saklasalar da anonim hesaplar Facebook gibi sosyal medya platformlarında tespit edilebilmekte ve gerçek kimlikleri ortaya çıkarılabilmektedir (Erbaş, 2011: 47).

Trol ise; “internette insanların keyfini kaçırmak ya da münakaşa başlatmak için tohum ekmeye çalışan; forumlar, bloglar, sohbet odaları gibi çevrimiçi topluluklarda kasten alevlendirici, konu ile ilgisi olmayan mesajlar göndererek okuyucuları provoke

edip duygusal cevaplar verdirtme ya da bir başlığın konusunu dağıtma niyetinde olan kişilerdir”(Yılmaz ve Işıkdogan, 2017:330).

Özellikle sosyal medya uygulamaları içerisinde Twitter’da karşımıza çıkan trollerin, eğlenceli paylaşımlarda bulunsalar da bunun tam zıttı olarak kışkırtıcı içerikli paylaşım yaptıkları da görülmüş ve ülkemizde de genellikle olumsuz bir olgu olarak algılandıkları anlaşılmıştır (Karataş ve Binark, 2016:426).

Yaşça büyük olmasına rağmen yaşını karşıdaki kişinin yaşına göre ayarlayan ve karşıdakini etkilemek adına sahip olmadığı özelliklerini belirten anonim kimlikler özellikle internet ortamında yetişkin ve çocuklara yönelik tehditler oluşturabilmektedir. Siber zorbalık veya siber taciz olarak karşıdakini mağdur etmeye yönelik girişimlerde bulunan siber zorbalar, sanal ortamın kendilerine sağladığı gizlilik şemsiyesi altında sahte kimliklerle karşıdakilerini tuzağa düşürmeye çalışmaktadırlar (Sırakaya ve Seferoğlu, 2016: 189).

A. T.’un intiharı ile suçlanan Türk kökenli Aydın Çoban’ın kendisini de 15 yaşında tanıttığı ve web kamerası ile A.T.’nin uygunsuz görüntülerini kaydettiği ve daha sonrada bu görüntüleri şantaj amaçlı olarak kullandığı anlaşılmıştır. Polis tarafından gözaltına alınan Aydın Çoban’ın ayrıca Hollanda’da aynı şekilde 36 kızın da görüntülerini kaydettiği tespit edilmiştir (Özkan, 2017).

2.5.6. Yanıltıcı Etiketleme ve Başlıklandırma

Sosyal medyada karşılaşılan etik sorunlardan bir tanesi de internet kullanıcılarının potansiyel bir tüketici olarak görülmesi ve buna bağlı olarak da sürekli reklam bombardımanına tutulmasıdır (Kalan, 2016:74). Bununla birlikte sosyal medyada yer alan web siteleri gelirlerini reklamlar üzerinden yapmaları nedenine bağlı olarak sayfalarını ziyaret eden kişilerin sayısını artırma gayreti için çeşitli yollar denedikleri de bilinmektedir. Bu yollardan bir tanesi de bilerek yanıltıcı ve sansasyonel başlıklar kullanmaktır. Merak içerisinde bu başlıklar ile karşılaşan kullanıcılar ilgili sayfaları ziyaret etmekte ve buna bağlı olarak da çok sayıda reklamı görmek zorunda kalmaktadırlar (Binark ve Bayraktutan, 2013:56).

Yetişkinler ve çocuklar internette gezinirken; “ürkütücü, nefret uyandıran, şiddet içerikli, terör propagandası yapan, ırkçı söylemler içeren, kullanıcıyı depresyon,

intihar vb. durumlara sürükleyebilen, ideolojik, müstehcen ve yanlış bilgilendirici” başlıklar ile karşılaşabilmekte ve bu durum kullanıcıların istenmeyen görüntü ve bilgilerle karşılaşmalarına neden olabilmektedir (Sırakaya ve Seferoğlu, 2016: 190).

2.6. Sosyal Medya Kullanımının Etkileri

Dünyada ve ülkemizde internet kullanma oranı sürekli artmaktadır. Günlük yaşamın vazgeçilmezi haline gelen internet ve sosyal medya ile insanlar istedikleri bilgiye kısa sürede ulaşabilmekte, alışveriş, tatil, eğlence ve oyun gibi birçok ihtiyaçlarını bu sanal ortamda karşılamaktadırlar. Gencinden yaşlısına kadar her kuşaktan insan zamanlarının bir bölümünü sosyal medyada harcamaktadırlar. Yapılan çalışmalar her üç gençten birinin günde en az 3 saatini sosyal medyada geçirdiğini ve internete giren gençlerin çok büyük bir kesiminin, sosyal medya kullanıcısı olduğunu göstermektedir (Demirel, vd., 2013:54). Başka bir araştırmada ise çocukların internet kullanım yaşlarının giderek düştüğü ve internet kullanım amaçlarının da çeşitlendiği anlaşılmıştır (Sırakaya ve Seferoğlu, 2016:188).

Zaman ve mekan sınırlaması olmaksızın yedi gün ve yirmi dört saat faaliyet gösteren ve herkesin kolaylıkla erişebildiği sosyal medya, bireysel ve toplumsal hayatımızı çeşitli şekillerde etkilemiş ve yeni ilişki biçimlerini hayatımıza sokmuştur. Sosyal medyanın oluşturduğu birçok avantaj ile birlikte günlük yaşam insanlar için daha eğlenceli hal alırken aynı zamanda çeşitli problemleri de beraberinde getirmiştir (Binark ve Bayraktutan, 2013:55).

Sosyal medya kullanımının olumlu etkilerine yani faydalarına baktığımızda; kullanımının oldukça basit olması ve herkesin rahatlıkla bu mecralara erişebilmesi, hızlı bir şekilde mesajlaşabilme ve bu şekilde de tüm dünyadaki olaylardan haberdar olmakla birlikte aynı şekilde haberdar da edebilme, ucuzluk ve insanlara iletişimde yenilikler getirmesi gibi durumlar insanların sosyal medyayı yoğun bir şekilde kullanmasını sağlamaktadır (Sönmez, 2013:20).

Ayrıca başta online alışveriş, bankacılık hizmetleri, sağlık hizmetleri, e-devlet uygulaması, eğitim faaliyetleri gibi günlük hayatta daha önce ulaşılması zor, maliyetli veya sınırlı olan birçok hizmet sosyal medya ile daha ulaşılabilir hale gelmiştir. İnsanlar bir yerden başka bir yere gitmeden bilgisayarları veya akıllı telefonları ile daha uygun fiyatlara alışveriş yaparken aynı zamanda taksitlerini ödeyebilmekte, kan tahlillerine

bakarken bir yandan da sosyal medya ortamında karşılıklı online oyun oynayabilmektedir (Sönmez, 2013:36).

Olumlu tarafları ile birlikte sosyal medyanın çeşitli olumsuz tarafları da bulunmaktadır. Yapılan araştırmalarda sosyal medyanın zararları ve risklerinin farklı şekillerde tanımlandığı görülmüştür. Livingstone ve Haddon (2008'den aktaran Ülken ve Kılınç, 2018: 125) sosyal medyayı “içerik riskleri, bağlantılı kişi riskleri, ticari riskler ve gizlilik riskleri” olmak üzere 4 ana başlık altında toplamışlardır. Kısaca bunları incelediğimizde;

1. İçerik riskleri; yasadışı içerikler, yanlış bilgiler, müstehcen/ şiddet/ ırkçı/ nefret içerikli materyaller ve zorlayıcı (intihar, uyuşturucu vb.) içerikler,
2. Bağlantılı kişi riskleri; yabancılarla bağlantı kurma ve siber zorbalığa maruz kalma,
3. Ticari riskler; yasadışı kumar oynama, istenmeyen reklamlara maruz kalma ve korsan yazılım,
4. Gizlilik riskleri; özel bilgilerin farkında olmadan paylaşılması ya da gizli bilgilerin başkaları tarafından ele geçirilmesi.

Sağlık Bakanlığı'nın 2014 yılında hazırladığı “Sosyal Medya Kullanımı” başlığı ile hazırlanan raporda sosyal medyanın zararları olarak; sosyal medya kullanımına bağlı asosyalleşme, mahrem bilgilerin ele geçirilmesi, zararlı örgütlenmelere fırsat sunması, narsizm, kullanılan dilin yozlaşması ve sosyal medyadan uzaklaşma ile oluşan depresif hal gibi durumları belirtmiştir (2014'den aktaran Eni, 2017). Başka bir araştırmada ise sosyal ağlarda mahremiyet ve kişisel bilgilerin ele geçirilmesi, kullanıcıların birer tüketici olarak görülmesi, sosyal medya bağımlılığı, troller, narsizm ve kibir, siber zorbalık sosyal medyanın riskleri ve temel sorunları olarak değerlendirilmiştir (Sönmez, 2013:37).

Sosyal medya kullanımı ile ilgili yapılan araştırmalara baktığımızda; Sağbaş vd., (2016: 153) sosyal medyanın gençler üzerindeki etkisini inceledikleri araştırmalarında gençlerin arkadaş edinme, boş zamanı değerlendirme, bilgi paylaşma ve fotoğraf arşivleme gibi nedenlerle sosyal medyayı kullandıkları görülmüştür. Bununla birlikte sosyal medyanın gençler üzerinde kıskançlık, sosyal karşılaştırma ya da beğenme ve

beğendirme takıntısı gibi olumsuz duyguların yaşanmasına neden olabileceği değerlendirilmiştir.

Sırakaya ve Seferoğlu (2018) yaptıkları araştırmada çocukların sosyal medya kullanımı sırasında karşılaştıkları sorunları incelenmiş ve “siber zorbalık” ile “internet bağımlılığının” en yaygın karşılaşılan riskler olduğu görülmüştür. Çelik’te (2017:3) ortaokul öğrencileri, velileri ve öğretmenleri ile yaptığı araştırmasında öğrenciler için sosyal medyanın; “iletişim, bilgi edinmek, sosyalleşmek, hayatı tanımak, hayatı kolaylaştırmak, eğitime katkı, duyarlılık ve varoluş ortamı bulmak” gibi anlamlar ifade ettiği belirlenirken, öğrencilerin “sosyalleşmek, şiddete maruz kalmak, suça yönelmek, değer yozlaşması, hayatı zorlaştırmak, sağlık-fiziksel ve suça maruz kalmak” gibi durumları riskli olarak değerlendirdikleri anlaşılmıştır.

2.7. Sosyal Medya İntiharları

Gelişen teknoloji ile birlikte, günümüzde intihar davranışlarında sosyal paylaşım sitelerinin kullanıldığı belirlenmiştir. Araştırmanın bu bölümünde yurt dışında ve ülkemizde intihar davranışlarını sosyal medya platformlarında paylaşan kişiler ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Ayrıca bu bölümde hayatlarının son zamanlarını canlı yayınlar ile başkaları ile paylaşan bu insanların kendi sosyal medya hesapları üzerinden paylaştıkları notlar, ölüm ile ilgili düşünceleri, mesajları, intihar için tercih ettikleri yöntemler hakkında da çeşitli bilgiler verilecektir. Bu bilgiler Durkheim’ın görüşleri doğrultusunda değerlendirilecektir.

Tablo. 2.1. Sosyal Medyada Yer Alan İntiharlar

	Yaş	Sosyal Medya Uygulaması	Durkheim'ın İntihar Sınıflandırması
A.T. Kadın (Kanada)	15	Youtube	Egoist (Bencil)
M. M. Kadın (ABD)	14	Myspace	Egoist (Bencil)
T.C. Erkek (ABD)	18	Twitter	Egoist (Bencil)
J.R. Erkek (ABD)	14	Youtube, Twitter	Egoist (Bencil)
K. N. D. Kadın (ABD)	12	Live.me	Egoist (Bencil)
M.P. Erkek (Türkiye)	36	Facebook	Egoist (Bencil)
A. U. Erkek (Türkiye)	54	Facebook	Egoist (Bencil)
O.Y. Erkek (Türkiye)	52	Facebook	Egoist (Bencil)

2.7.1. Yurt Dışında Yaşanan İntiharlar

2.7.1.1. A. T. (15 YAŞ, KADIN, KANADA)

A. T.'un intiharı sosyal medyanın intihar üzerindeki etkilerini ortaya çıkaran üzücü bir örnektir. Kanadalı 15 yaşındaki A.T. genç yaşına rağmen yaşadığı olayların etkisinden kurtulamamış ve yaşadıklarını kendi YouTube hesabından payladıktan sonra canlı yayında intihar etmiştir. Bir siber zorbalık mağduru olan A.T. gerçek kimliğini gizleyerek kendisi ile aynı yaşta olduğunu belirten ve sahte bir profile sahip Türk kökenli birisi ile arkadaşlık kurduktan sonra bu kişiye internette göğüslerini göstermiş ve bu olaydan sonra fotoğraflarının yayıldığını ve hayatının olumsuz olarak nasıl etkilendiğini dokuz dakikalık videosunda konuşmadan, elindeki kartlar ile anlatmaya çalışmıştır (T., 2012).

Yaşadığı taciz olayı sadece sosyal medya ile sınırlı kalmayan genç kız, zamanla alkol ve uyuşturucu kullanmaya başladığını ve okulda da çeşitli sorunlar yaşadığını ve bu olaylar nedeni ile de okulunu değiştirmek zorunda kaldığını belirtmiştir. Tehditlerden ve fiziksel saldırılardan bir türlü kurtulamayan A.T. kendi hesabından

yaptığı paylaşımda; “Kimsem yok. Birine ihtiyacım var. Adım A.T.” şeklinde bir klip yayınlamıştır. A.T'un videoda;

Arkadaşlarımla internette kameralı sohbetlerimizde bana ne kadar güzel olduğumu söyleyip ‘daha fazlasını’ göstermemi isterlerdi. Ben de dediklerini yaptım. Bir yıl sonra, Facebook üzerinden bir mesaj aldım. Mesajı gönderenin beni nereden tanıdığını bilmiyorum. Mesajda ‘eğer benim için özel bir şov sunmazsan göğüslerini herkese gösteririm’ diyordu. Bu kişi adresimi, akrabalarımı, okulumu, arkadaşlarımı, her şeyi biliyordu. Noel tatilinde polisler gece 4’te evime geldi. Fotoğrafım herkese gönderilmişti. Bu olaydan sonra çok hastalandım. Depresyon, panik atak gibi rahatsızlıklarım oluştu. Başka bir eve taşınıp, alkol ve uyuşturucu bağımlılıklar edindim. Korkularım yüzünden sokağa bile çıkamıyordum. Bir sene sonra bu çocuk yeniden ortaya çıktı ve profil fotoğrafı benim göğüslerimin fotoğrafından oluşan bir Facebook hesabı oluşturarak arkadaşlarımı ekledi. Bunun üzerine sahip olduğum tüm arkadaşlarımı da kaybedince, her gece ağlamaya başladım. Artık çevremdeki insanlar benden hoşlanmıyor, bir de hakaret yağıdırıyorlardı. O fotoğrafı artık asla geri alamam, sonsuza dek orada kalacak (T., 2012).

A.T. Yaptığı klipe gelen yorumlar üzerine ise, bu videoyu dikkat çekmek için yapmadığını, “güçlü olunabileceği konusunda başkalarına esin kaynağı olmak istediğini” belirtmiştir. Videoyu yayınladıktan sonra 10 Ekim 2012’de intihar eden A.T'un bu videosu kısa zamanda popüler hale gelmiş ve başta YouTube olmak üzere birçok sosyal medya platformunda milyonlarca insan tarafından izlenmiştir.

Durkheim (2013) insanların yaşamda olmak için artık bir neden görmemesi durumunda bencil intiharların yaşanmaya başlayacağına dikkat çekmektedir. A. T. kendisine ait görüntülerin sosyal medya ortamında toplumun diğer bireyleri ile paylaşılması ve bunun sonucunda da toplumdan uzaklaşma ihtiyacı açıkça mesajlarından anlaşılabilmektedir. Okul ve evini değiştirerek başka bir ortam arayışı içinde olma düşüncesi ile birlikte alkol ve madde bağımlılığı alışkanlıkları kazanması ayrıca yakın arkadaş çevresinden uzaklaşması A. T.’u derin etkilemiştir. Zayıf aile bağları ile birlikte yakın çevresinden de yeterince yardım görememesi O’nu sosyal medya hesapları üzerinden yardım aramaya yönlendirmiştir. Sosyal medya hem mağduriyetinin kaynağını oluştururken aynı zamanda yardım arayışlarına da sahne olmuştur. Yaşadıkları sonucu yalnızlık, yalıtılmışlık hissettiği değerlendirilen A.T. topluma yabancılaşmış, güçsüzlük ve çaresizlik duyguları ile de intihar etmiştir.

Ayrıca Durkheim (2013) göre yaşadığı şoku atlatamayan A.T'un durumu “Bireyler koşulların en ufak şokuna boyun eğiyorsa, bunun nedeni toplumun içinde bulunduğu durumun onu intihara çok uygun ve hazır bir av yapmasındandır” görüşü

doğrultusunda değerlendirdiğimizde yaşadıkları olaylar onun intiharında ikincil nedenler olarak görülmelidir. İlk neden yine toplumun A.T'ye bakış açısından kaynaklanmaktadır ve A.T. hazır bir av olarak dünyaya veda etmiştir.

2.7.1.2. M. M. (14 YAŞ, KADIN, ABD)

Sosyal medyanın günümüzdeki kadar hayatımıza girmediği 2006 yılında yaşanan bir intihar olayı siber zorbalık ve sosyal medya intihar ilişkisine dikkat çekmesi açısından önemli bir olay karşımıza çıkmaktadır. On dört yaşına basmadan kendisini asarak intihar eden M. M.'in intiharı. "Chat ölüm getirdi" (www.hurriyet.com.tr 11.03.2019) şeklinde basına yansıyan bu intihar olayı M.'in, Myspace adlı sosyal ağda hesap açması ile başlamıştır. Gerçekte kırk dokuz yaşında olan ama kendisini on altı yaşında biri olarak sahte bir hesap açan "Josh" adlı bir erkek ile internet üzerinden sürekli görüşmeye başlayan M.M. zamanla bu davranışını bağımlılık haline getirmiş ve zamanının büyük kısmını "Josh" ile mesajlaşarak geçirmeye başlamıştır. Gerçek kimliğini asla bilmediği bu kişi ile yaptığı mesajlaşmaların içeriği zamanla değişmiş ve karşı taraftan M.M'e karşı nefret ve zorbalık içeren mesajlar gelmeye başlamıştır. Son olarak "Sensiz dünya daha iyi" diyerek ağır hakaretler içeren, ilişkilerinin sona erdiğini anlatan bir mesajı almasından sonra ise bu hesabın aslında "Josh" adında bir erkek çocuğuna ait olmadığını, bu hesabın annesinin bir arkadaşının kızı tarafından açılmış sahte bir hesap olduğunu öğrenen M.M. bu duruma çok üzülmüştür. Genç kızın annesi "Ondan ayrıldığında çılgına döndü. Benden onu teselli etmemi bekledi. Ancak ben kullandığı küfürler dilden dolayı sinirlenerek o hesabı kapatacağın diyerek azarladım. Ertesi gün intihar etti" şeklinde durumu belirtmiştir (Çelik ve Tekin, 2015:348).

Kendilerine sahte profil hesapları açarak çocukları ve gençleri çeşitli şekillerde etkilemeye çalışıldığı olaylar açısından kamu oyunun dikkatini çeken bu olay medyada uzun süre tartışılmış, M. M.'nin intiharında etkisi olduğu düşünülen kişi için savcılık "Bu kadın interneti kullanarak genç bir kızı kendine hedef seçmiştir" şeklinde değerlendirme yapılarak "Josh" sahte hesaplı Lori Drew ve kızı için yirmi yıl hapis cezası istenmiştir. Drew 2008'de bilgisayar dolandırıcılığı ve kötüye kullanmadan tutuklanmış ancak 2009'da beraat etmiştir (www.milliyet.com.tr 12.03.2019)

A. T.'un hikayesine benzerlik gösteren ve sosyal medya üzerinden tanıştığı kişilere yönelik duyulan güvenin sarsılması ile yaşanmaya başlayan olaylar örneği M.

M.'nin intiharında da görülmektedir. Toplumsal değişimin bir örneği olarak sosyal medya üzerinden kurulan yeni arkadaşlıklar fiziksel kurulan ilişkilerden çok farklı olarak birçok tehlikeyi beraberinde getirmektedir. Hızlı teknik ve sosyal değişimlere uyumu sağlayan kuralların karmaşıklaşması ve bu karmaşıklaşmayı bireylerin kültürel ve psikolojik olarak sindirememesi çeşitli psikolojik sorunları da beraberinde getirmektedir. Bununla birlikte ailevi desteğin yetersiz oluşu da M. M.'i toplumdan uzaklaştırmış ve yabancılaştırmıştır. Bunun sonucunda aşırı bireyselleşme sonucu Durkheim'ın egoist intihar türü kapsamında yaşamına son vermiştir.

2.7.1.3. T. C. (18 YAŞ, ERKEK, ABD)

Erkek arkadaşı ile yurt odasında yaşadığı olayların sosyal medya hesaplarından paylaşılması ve saklamaya çalıştığı cinsel kimliğinin ortaya çıkması sonucunda intihar eden T. C.'nin yaşadıkları da sosyal medya intihar ilişkisi açısından dikkat çeken başka bir örnektir.

On sekiz yaşındaki T.C.'nin oda arkadaşı kendine ait olmayan web kamerasını T.C.'nin haberi olmadan açık bırakmış ve T.C.'nin başka bir erkekle olan özel görüntülerini kayıt altına almıştır. Daha sonra bu görüntüler başta Twitter ve Ichat olmak üzere çeşitli sosyal medya hesaplarından paylaşılmıştır. T. C. yaşadığı bu durumu Twitter hesabından “özel hayatının gizliliğinden ve kişisel güvenliğinden emin olamadığı” yönünde twitler atarak tepki göstermiştir. Rutgers Üniversitesinde oda arkadaşları tarafından sosyal medya araçları kullanılarak cinsel kimliğine yönelik yapılan bu saldırılara dayanamayan T.C. 22 Eylül 2010 günü George Washington köprüsünden atlayarak intihar etmiştir. Atlamadan önce, intihar notu olarak Facebook sayfasına “George Washington köprüsünden atlıyorum, üzgünüm.” şeklinde bir mesaj yazmıştır (Çelik ve Tekin, 2015:349).

A. T. olayında olduğu gibi T. C. vakasında da özel hayatın gizliliği sosyal medya araçları kullanılarak ortadan kaldırılmıştır. Bununla birlikte T.C.'nin cinsel tercihi sonucu gelişen homofobik söylemler ile bunlara bağlı olarak ortaya çıkan siber zorbalık olaylarının T.C.'nin intiharında etkili olduğu değerlendirilmiştir (Çelik ve Tekin, 2015:349).

Toplumsal çoğunluğundan farklı cinsel yönelimlere sahip bireyler, aile, yakın çevre, okul, iş hayatı gibi toplumsal hayatın tüm alanlarında büyük ölçüde sosyal

dışlanmaya maruz kalabilmektedirler. İzolasyon, ötekileştirme gibi toplumsal süreçler ise bu gençleri dolaylı olarak intihar düşüncesine ve nihayetinde intihar girişimine ya da intihara sürükleyebilmektedir (Erdoğan ve Köten, 2015:143). Durkheim (2013:202), dinsel topluluğun, aile topluluğunun ve siyasi topluluğun bütünleşme ölçüsüyle intihar arasında ters orantılı bir değişim olduğunu iddia etmiştir; öyle ki her birindeki bütünleşme azaldıkça intihar olasılığı artmaktadır. Bu anlamda bütünleşmiş, yoğun bir ortak yaşamın, güçlü ve sıkı bağların olduğu bir grubun üyesi olmayan bireylerin intihar riski bu gruplara üye olanlara göre daha yüksektir. T. C. örneğinde olduğu gibi eşcinseller, cinsel yönelimlerine bağlı olarak dini, ailevi ve siyasi bütünleşmeden çoğu zaman yoksun kaldıkları gibi kendi aralarında da ortak yaşam, dayanışma, sıkı bağlar ve yoğun sosyal ilişkiler geliştiremedikleri ölçüde toplumsal dışlanmaya maruz kalmakta ve intihar etme, intihar girişiminde bulunma ve intihar düşüncesi taşıma olasılıkları artmaktadır.

2.7.1.4. J. R. (14 YAŞ, ERKEK, ABD)

Sosyal medya ve intihar ilişkisini gösteren vakalardan bir tanesi de J. R. adlı Newyork'ta yaşayan on dört yaşındaki gencin intiharı ile sonuçlanan yaşamıdır. YouTube kanalında, homofobik konularda zorbalığa maruz kalmış bireyleri cesaretlendirebilmek ve onlara öğütler verebilmek adına videolar yayınlayan J.R.(2011) kendisiyle benzer durumlara maruz kalan insanlarla konuşabilme, onlarla tanışabilme fırsatı bulmuş ve YouTube'da "Her şey daha güzel olacak" sloganı ile videolar oluşturmuştur (Çelik ve Tekin, 2015:350).

Yaptığı bu çalışmalar ile kendisi gibi olan insanlara yardımcı olmayı düşünen J.R.'e farklı sosyal medya hesapların olumsuz ve tehdit içeren mesajlar gelmeye başlamıştır. Sürekli olarak yoğun şekilde eleştirilen J.R. yaşadığı bu olumsuz durumların etkisinden kurtulamamıştır. İntihar etmeden önce son olarak Twitter üzerinden hayranı olduğu sanatçı Lady Gaga'ya "@ladygaga bye mother monster, thank you for all you have done, paws up forever" yani "@ladygaga hoşçakal anne canavar, yaptığın her şey için çok teşekkür ederim, sonsuza dek pençelerimi havaya kaldıralım" twitini yazmış ve 18 Eylül 2011'de hayatına son vermiştir (Çelik ve Tekin, 2015:350).

Sosyal medya üzerinden arkadaşlarının tacizleri nedeni ile bunalıma girip intihar eden J.R.'ın videolarında kullandığı "Her şey daha güzel olacak" sloganı, YouTube

tarafından daha sonra intihara meyilli gençleri vazgeçirebilmek için bir kampanya niteliğinde kullanmıştır (Youtube, 2012).

T. C. vakasında olduğu gibi J.R.'de cinsel yönelimlerine bağlı olarak aile, yakın çevre, okul, gibi toplumsal hayatın tüm alanlarında büyük ölçüde sosyal dışlanmaya maruz kalmış ve sosyal medya üzerinden bu baskıyı oldukça fazla hissetmiştir. Bu sosyal dışlanmaya bağlı olarak başvurulabilecek bir toplumsal yapının olmayışı bireylerin yalnızlık ve çaresizlik duyguları yaşamalarına neden olmakta ve eşcinsel gençleri egoist intihar açısından riskli hale getirmektedir.

2.7.1.5. K. N. D. (12 YAŞ, KADIN, ABD)

Amerika Birleşik Devletleri'nin Georgia Eyaletinde yaşayan on iki yaşındaki K. N. D.'de Facebook Live benzeri olan Live.me isimli mobil uygulama üzerinden yapmış olduğu canlı yayında intihar etmiştir. Sosyal medyayı aktif olarak kullanan ve günlük görüntülerini (vlog) paylaşan 12 yaşındaki kızın, yaşadığı taciz deneyimini anlattıktan sonra yakın bir akrabası tarafından tacize uğradığını belirtmiştir. İlk yirmi dakikasında intiharına hazırlandığı görülen genç kızın canlı yayını toplamda kırk iki dakika sürmüş ve evinin arka bahçesinde boynuna ip geçirdikten sonra kamerayı kendine doğru çekip intihar ettiği anları Facebook'ta canlı olarak yayınladı. Bu kırk iki dakikalık görüntünün tamamı uzun süre YouTube ve Facebook gibi sosyal ağlarda günlerce dolaşımda kalmış ve milyonlarca insan tarafından izlenmiştir (www.sozcu.com.tr 12.03.2019).

Görüntülerden rahatsızlık duyan kişiler yerel polise başvurarak videonun internet ortamından kaldırılması istemiştir. Yetkililer, “Bu videonun kaldırılmasını genç kızın ailesi için olduğu kadar diğer çocuklara zarar vermemesi için de istiyoruz. Bazı internet siteleriyle iletişime geçtik, bize videoyu silmeye mecbur olup olmadıklarını sordular. Ancak kanunlara göre değiller” şeklinde açıklamada bulunmuşlardır (www.sozcu.com.tr 12.03.2019).

A. T. örneğinde olduğu gibi cinsel taciz gibi ergenlik döneminde yaşanan travmalar gençleri olumsuz etkilemekte intihar davranışını doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir. Günlük yaşamda aniden gelişen bu tür olaylar bireyin yaşam kalitesini, inançlarını, başkaları ile ilişkilerini büyük oranda sekteye uğratmakta ve bireyler nasıl davranmaları gerektiğini öngörememektedirler. Ayrıca cinsel taciz gibi travmatik olaylar bireyin psikolojik sağlığını olumsuz etkilemekte ve cinsel istismarın ruhsal

bozukluk sıklığını arttırdığı, istismara uğrayan çocuk ve ergenlerde yaşamın ilerleyen dönemlerinde birçok ruhsal bozukluğun ortaya çıktığı bilinmektedir (Eskin 2012:49).

2.7.2. Yurt İçinde Yaşanan İntiharlar

2.7.2.1. M. P. (36 YAŞ, ERKEK, TÜRKİYE)

Sosyal medya intihar ilişkisini ortaya koyan örneklerin başında gelen M. P. intiharı ülkemiz gündemini uzun süre meşgul etmiştir. 36 yaşındaki M. P. ODTÜ mezunu ve başarılı bir bilgisayar yazılımcısı olarak dikkat çeken bir kariyere sahipti. İntihar etmeden önce Facebook üzerinden daha önce çektiği düşünülen on dört dakikalık bir video yayınlayan M. P. bu yayını bir intihar notu olarak belirtmiş ve şunları söylemiştir;

Merhabalar, M. P. ben. 16 Ekim 2014 sabah saatlerindeyiz... Doğrudan konuya gireyim, bu bir intihar notu. Bu sabah yaşam defterimi kapatıyorum. Bana ayrılan sürenin sonuna geldik, bi aksilik çıkmazsa umarım. Gördüğünüz üzere öyle alkollü, işte herhangi bir uyuşturucu madde etkisi altında değilim, gayet aklımlı başımda... Konuyu serbest irademle -çok-yeterince uzun süre değerlendirdiğimi düşünüyorum. Hatta, en iyi konu konuyu değerlendirdiğimi düşünüyorum, bir çok arkadaşım ile konuştum. Bu süreçte, dolaylı ya da doğrudan okudum, araştırdım hatta doktora gittim ama sonunda bu kararı aldım. Çok uzun zamandır mutsuzum aslına bakarsanız, bunu yakın arkadaşlarım bilir zaten ve intihar yeni bir şey değil benim için. Yani içsel, dönemsel bir depresyon vs. falan da... -olan- Öyle bir patlama, kopma noktası gibi değil diye düşünüyorum. Elbette, bardağı taşıran damlalar oluyor ama taşan bir bardakta birkaç damlayı sorumlu tutmak, taşmayı tamamen onlara bağlamak çok doğru gelmiyor bana. Son aylarda özellikle -bilenler bilir sabahları neşeli uyanırım, güne enerjik başlarım- ama özellikle son aylarda sürekli bu fikirle uyanıyorum açıkçası ve hayatımın geri kalanına devam etmek üzere herhangi bir istek duymuyorum. Bi motivasyon ve bu kısır döngüyü de kıramadım. Bir şekilde de... Ve kırmak yönünde de açıkçası bir miktar -bir miktar değil- umudumu kaybettim. İşin temel sebebi bu. Bu kısır döngü kırılır mı, kırılırdı elbette daha çok parti verir daha çok eğlenirdik... Güzel işler yapılır belki ama dediğim gibi motivasyonu kaybedince ne işime gücüme verecek enerjim oluyor o da çalıştığım muhteşem insanlara haksızlık oluyor birazcık. Hem de tabi bu kaynak açısından da zorluyor ve her şeyi kapatıp gitme planlaması yapabilecek bunu şey yapacak hayatı da kurgulamadım. Birazcık da bu intihar konusuna buraya kadar sündürmemle alakalı, her şeyi tüketip bu noktaya gelmeyi bekledim. Bunda bir arkadaşımın etkisi de çok, özellikle onun doğumunu tamamlamasını beklemek istedim etkilenmesin diye (bebeği yani). Ne diyeceğimi çok bilmiyorum aslına bakarsanız, bi vedalaşmak istedim çünkü tatsız kısımları çıkartırsak aslında çok güzel bir hayat yaşadım. Bu hayattan, insanlar konusunda özellikle keşiştiğim, hayatıma dokunan, değen çıkan insanlar konusunda hep çok cömert davrandım. Her şeyin başında muhteşem bir kardeşim var bir insanın sahip olabileceği en iyi kardeş ve kendisinden daha sıkı bir hatun yetiştiriyor şu anda, çok tatlı bir yeğenim var. Onun dışında, harika kız arkadaşlarım oldu, muhteşem kadınlar. Çoğu manyaktı aslına bakarsanız doğruya doğru ama ben de çok akıllı başında bir adam sayılmam ama çok güzel vakit geçirdim. Çok sevdim, çok sevildim hakikaten doya doya aşk yaşadım hiç gözüm arkada değil. Onun dışında, çok derin dostluklar kurma olanağım oldu, güzel dostlarım oldu, iyi arkadaşlar edindim, çok eğlendik, çok faydalandık birbirimizden (bilmiyorum ne diyeceğimi) güzel insanlarsınız hepiniz İyi ki girdiniz, çıktınız... Çok akıllı, tutkulu kişilerle çalışma olanağım oldu. Hakikaten bu bir ayrıcalık, gerçekten öyle. Zevk

aldığım işler yapma fırsatım oldu, sevdim aslında işimi ve çok da şikayet edecek bir durum yok ama dediğim gibi o bir noktada kendimi yalnızlığa ittim İşin o hayatın tatsız taraflarıyla çok başa çıkamadım herhalde çünkü nazik, neşeli, eğlenceli, akıl ve ruh olarak böyle inceliğe ve derinliğe sahip bir kişi olmayı çok önemsedim ve şu anda bunları korumak ve sağlamak ciddi bir yük haline geldi benim için... Bu konuda takatimin artık tükendiğini ve işin o karanlık tarafının daha ağır geldiğini ve taşıyamadığımı ve bir şekilde bununla ilgili donanımları da zaman içerisinde çok gelişmediğini fark ettim. Böyle sarsıntılarda çok dağılıp kendimi toplamakta gün geçtikçe daha da zorlanıyorum Bu da çok sıkıcı bir kısır döngü halini aldı açıkçası yani, bir noktadan sonra neyle uğraşıyorum bir de dönüp tekrar kendini inşa etmek falan filan... O konudaki ışığı kaybettim açıkçası, bazen böyle oluyor. Bazı insanlar işte şey, intihar konusunda daha eğilimli ve gayet açık ki onlardan biriyim. Bunun dışında ne söylenir bilmiyorum daha fazla. For my friends, who doesn't understand turkish, this is a suicide note, sorry. I just want to the thank you to all for being in my life, bringing enjoy and inspiation my life and being as awesome as you are. All of you... I love you all, not all. Bi konu, vasiyetim var. Şöyle ki, herhangi bir dini inancım yok Allah'a da inanmıyorum, gömülmek istemiyorum. Bunu bir şekilde, bu iş aile ile çözülecek bir konu olduğundan Berna bu konu ile ilgilenirse, benim bu isteğime saygı gösterip bu konuda yapılacak bir şeyler, hukuki nasıl yürüyor bilmiyorum, yardımcı olursa çok memnun olurum. Gömülmek istemiyorum, kadavra yapsınlar, bilimsel araştırmalara versinler bedeni, çocuklar iskeletimle oynasın çok dağılmayacağını zannediyorum, olmadı balıklara atsinlar... O da güzel bir şey ama mezar istemiyorum, kesinlikle gömülmek istemiyorum. Fazla söyleyecek bir şey yok aslında, çok uzatıp sıkıcı hale getirmenin anlamı da yok. Son, gitmeden önce birlikte bi şarkı dinleyelim istiyorum ve bi ucundan korkuyorum da açıkçası. Yani korkmam şey, işin aksaması ile alakalı. Yoksa dediğim gibi, bi yerlere gidecem şöyle olacak gibi bişey olacağını sanmıyorum. -görecem- Öyle, son bi şarkı dinleyelim ben de şarabımı içmeye başlayım. Ella Fitzgerald'ı ne kadar sevdiğimi hepiniz biliyorsunuz. Hoşçakalın, aşkla yaşayın, çok güzel olsun hayatınız. Ella şarkıları gibi böyle; güze, duru, sakın... (www.Haberturk.com.tr 15.03.2019)

Bu sözleri söyledikten sonra yayını sonlandıran M. P. evinde kendini asarak intihar etmiştir. M. P. isimli yurttaşın intihar etmeden önce kaydedip sonrasında Facebook'ta paylaştığı video, radikal.com.tr muhabiri İsmail Saymaz'ın haberi ve tweetlerinin de yarattığı farkındalık sonucu, kısa sürede farklı kullanıcılar tarafından farklı video paylaşım ağlarına yüklenmiş ve kısa sürede binlerce insan tarafından izlenmiştir (Uzunoğlu, 2016:424).

M. P.'in intihar notunu değerlendirdiğimizde karşımıza onu intihara sürükleyecek somut bir olay ya da durumun olmadığı görülmektedir. İntihar notu olarak sosyal medyada paylaştığı görüntüde “Zevk aldığım işler yapma fırsatım oldu, sevdim aslında işimi ve çok da şikayet edecek bir durum yok ama dediğim gibi o bir noktada kendimi yalnızlığa ittim. İşin o hayatın tatsız taraflarıyla çok başa çıkamadım herhalde çünkü nazik, neşeli, eğlenceli, akıl ve ruh olarak böyle inceliğe ve derinliğe sahip bir kişi olmayı çok önemsedim ve şu anda bunları korumak ve sağlamak ciddi bir yük haline geldi benim için...” şeklindeki ifadesinden toplumsal bir yabancılaşma içine girdiği görülmüştür. Psikolojik olarak önemli bir bozulmanın aksine sağlıklı bir birey imajı sergileyen M. P.'in neden intihar ettiği kesin olarak bilinmemektedir. Bununla birlikte

M. P.'in "herhangi bir dini inancım yok Allah'a da inanmıyorum, gömülmek istemiyorum" şeklinde ifadesiyle bir inancının olmadığı da görülmüştür. Nevzat Tarhan (2014) M. P.'in intiharını varoluşsal başka bir ifade ile entel bunalımına bağlamıştır.

Durkheim (2013: 206-207) kendimizi toplumdan ne derece kopmuş hissederseniz, kaynağı ve yöneldiği nokta toplum olan bu yaşamdan da o derece kopacağımızı belirtmektedir. Ona göre; yardım edecekleri ve bizim dışımızda bulunan ama kendisiyle dayanışma durumunda bulunacağımız bir varlık yoksa bizleri türlü özveriye zorlayan ahlak yasaları, hukuk kuralları ve dogmaların bir anlamı kalmamaktadır. Bu anlamda inancına sıkı sıkıya bağlı inananlar için ve ailesine ya da ülkesine ait bağlara sarılmış kişiler için böyle bir sorun söz konusu bile değildir ve yaşanan acıların bir anlamı bulunmaktadır. İnsan kuşkuya düşüp inandığı dine, aileye ve topluma uzaklaşırsa bireyde kendisi için o denli bir sır olur ve kendisi adına "Neye yarar" sorusundan kaçamaz.

Uzunoğlu (2015:425), M. P.'in intiharını kendini temsil eden fikir ve imajları ironik bir şekilde ortaya koyarken, tabuları da yıkmaya çalışması açısından postmodern bir intihar şeklinde tanımlamıştır. M. P.'in intihar mesajı her ne kadar bireysel bir eylem olsa da bu mesajın sosyal ağlara yüklemesi bu eylemi bireysellikten çıkartarak ülkemizde sosyal ve kolektif bir olguya dönüştürmüştür.

2.7.2.2. A. U. (54 YAŞ, ERKEK, TÜRKİYE)

Kayseri'de yaşayan elli dört yaşındaki A. U.'un 22 Ekim 2017 tarihinde Facebook'da canlı yayında intiharı da ülkemiz gündemini meşgul eden ve intihar davranışında sosyal medyanın rolünü gösteren başka bir olay olarak karşımıza çıkmıştır. A. U. sosyal medya hesabında;

Kızımın en mutlu gününde beni arayıp 'baba buyur tatlıya gel' diyorlar. (tatlı yemek: nişan) beni elden ele çağırır gibi 'bu mutlu günümüzde yanımıza gel' diyen olmadı. Kimse benden bir haber sormadı. Kimse de beni adam yerine koymadı. Kayınbabam olacak kişi, geçti benim minderime, çocuklarımın üzerinde hakkı olmadan kızımı verdi. 'bu adamın babası ölmedi ki' diye hiç bana soran olmadı. Çocuklarımın üzerinde bir lokma hakkı olmamasına rağmen geçti kızımı verdi. Oysaki kızımın ve ailemden şunu beklerdim, 'baba gel de aramızda ol' demelerini isterdim. Eşim aradı söyledi. Dedim ki 'yanıma geldiniz de gelmedim mi' desem de, eşim 'senin ayağına mı geleceğiz' dedi... Belki bazılarınız bu yaptığımı 'şov' diyeceksiniz. Benim yaşadıklarımı kimsenin yaşamasını istemiyorum. Biraz sonra elimdeki silahla hayatıma son vereceğim (www.haberturk.com.tr , 22.03.2019) dedikten sonra ateşli silah ile hayatına son vermiştir.

Erdoğan ve Köten'e (2015:147) göre; hastalık, aile geçimsizliği, geçim zorluğu, hissi ilişki ve istediğiyle evlenememe, ticari başarısızlık, öğrenim başarısızlığı gibi nedenlerin çoğu şu veya bu ölçüde sosyal dışlanmaya neden olmaktadır. Bu anlamda A. U.'un ailesi ile yaşadığı sorunlar ve kızının nişanı etrafında gelişen olaylar neticesinde kendisini ailesinden dışlanmış olarak hissettiği görülmektedir. Sosyal medyada paylaşılan görüntüden hareketle A. U.'un aile içerisinde bir rol kargaşası yaşadığı anlaşılmaktadır. Aile üyeleri arasında yeterli bir iletişimin olmadığı, başta eşler arasında olmak üzere çeşitli çatışmaların olduğu dikkat çekmektedir. Ailesinden dışlanan A. U.'un da bu olaylara bağlı olarak intiharı seçtiği değerlendirilmektedir. Bu anlamda Durkheim'e göre A. U. ailesi ile yeterince bütünleşememiştir.

2.7.2.3. O. Y. (52 YAŞ, ERKEK, TÜRKİYE)

Reklamcı ve tiyatrocu olan O. Y. 2017 yılının Nisan ayında sevdiği kadının kendisine karşılık vermediği gerekçesi ile ilaç içmiş ve ilaç aldıktan sonra Facebook hesabından canlı yayın yaparak intihar girişimini arkadaşları ile paylaşmıştır. Dokuz dakika süren canlı yayında arkadaşlarının kendisine ulaşmaya çalıştığı görülürken, Yücel'in "artık geri dönüşün mümkün olamayacağını ve dünyanın en iyi tedavisinin bile kendisini kurtaramayacağını" ifade ettiği görülmüştür. Canlı yayın yaptığı telefonun sinyalleri ile yeri tespit edilmeye çalışılan O. Y.'e polis ekipleri ulaşmış ve hastaneye kaldırılmıştır. Yapılan bütün tedavilere rağmen kurtarılamamıştır. İntihar ettiği gün sosyal medya hesaplarından farklı zamanlarda paylaşımlarda bulunan O. Y. ilk olarak Facebook hesabından saat 12.07'de ise "Bugün benim için çok önemli olan açıklamalarla canlı yayın yapacağım biraz sonra." ifadelerini kullanmış ve ardından saat 12.45'te ise "Boğaz Köprüsü'ndeyim ve boğazın güzelliğine son kez bakıyorum" şeklinde paylaşımlarda bulunduğu anlaşılmıştır. Saat 13.49'daki paylaşımında ise canlı yayına başlayan O. Y.;

Değerli arkadaşlarım, bugün son kez ve son defa sizlerle görüşüyorum. Dolayısıyla çok üzüntülüym. Birçok şeyler yaşadım şu kadarlık ahir ömrümde. Sevinçler de üzüntüler de yaşadım. Benim yaşadığım bu şey, içinden çıkılamayacak bir hal aldı. Dolayısıyla yaptığım şeyin çok büyük günah olduğunu biliyorum ama bunu ben istedim. Bilerek ve isteyerek, taammüden yapıyorum. İnsanın böyle bir karar alması zor tabii. Benim üzüldüğüm kadar sizler de üzüleceksiniz. Üzüleceğinizi biliyorum ama benim bu kararı almamda en önemli şey; yaşadığım sevgi, aşk. Âdeti bir yılan zehri gibiydi. Eğer bunu ilaç için kullanmış olsaydım kendimi tedavi edebilirdim. Maalesef avlanmak için kullandım. Yaşadığım aşk bana yılan zehri gibiydi ve avlanmak için kullandım, beni zehirledi. Onsuz bir hayatı düşünemiyorum, eğer o

bensiz bir hayatı tercih ettiyse ben de onsuz bir hayatı böyle bir yöntemle tercih edebilirim diye düşündüm. Çözüm odaklı birçok yöntem düşündüm. Benim elimde olması gereken en güçlü silah sabırdı, bu sabrı gösteremedim, bende bu sabır yok. Biliyorum ki artık o gitti ve dönmeyecek. Ben de yaptığına karşılık misli ile mukabele etmeye karar verdim. Hayatımda sevdiğim çok az insan oldu. Ben bu dünyada en çok annemi sevdim. Abimin torunu Meryemcik vardı. Bir de bahse konu olan kişiyi sevdim. Biliyorum ki o da beni sevdi. Hayatımda bir kez sevdim ve sevildim ama olmadı, bir araya gelemedik. Mevzu böyleydi. Benim yazım buraya kadardı. Az önce 100'e yakın glükopaj ilacı içtim. Dünyanın hiçbir tıbbi müdahalesi bu işin geri dönüşüne, tedavisine, geri dönüşüne çözüm olamaz. Bu yüzden ömrümün kalan 15-20 dakikalık bilemedin yarım saatlik kısmında sizlerle vedalaşmak istedim. Biliyorum yaptığım şey çok büyük günah ama bildiğim bir şey var ki insan sevdiği için değil bu dünyasını öbür dünyasını da feda edebilirmiş. Bunu birebir yaşayarak gördüm. Bırak bu dünyayı öbür dünyayı da feda ettim. Hz. Allah'ın rahmetine sığınacağım. Günah olduğunu biliyorum. Örnek olmaması için de tavsiye ediyorum. Asla böyle bir yöntemle başvurmayın. İnsanın böyle bir karar alması, kendi hayatına kastetmesi kadar trajik bir durum söz konusu olamaz. Ben Müslüman bir anne ve babadan dünyaya geldim. Elhamdülillah fanilik hissine aşınayım. Samimi bir Müslüman'ım. Bundan sonraki son görevlerimin de bir Müslüman gibi yerine getirilmesini arzu ediyorum. Korkmuyorum, sadece çok üzüntülüyüm. Üzüntülerimin sonunda her şeyin bu dünyada son bulacağını biliyorum. Öbür dünyadaki üzüntülerimle baş başa kalacağım. Bakalım bu dünyada bana yaşattığı cehennem öbür dünyadaki cehennemden daha mı büyük rahatsız edecek benim ruhumu? Bunu ancak ben bileceğim. Şahidi ben olacağım. Herhangi bir siyasi hamlede ya da aksiyonda resmi meşru olarak bulunmadım. Gönülüm, fikrim, hayatım xxx partisi içerisinde geçti, Türk milliyetçisiydim ve Ülkücüydüm. Formasyonum ideolojik formasyon olarak kaldı. Bildiklerimi öğrendiklerimi siyasi olarak insanlara aktarmaya çalıştım. Meslek olarak mesleğim reklamcılık ve tiyatro. Dolayısı ile meslek hayatımda da, siyasi hayatımda da, beşeri ilişkilerimde de hep faydalı bir insan olmaya çalıştım. Ömrümü bu şekilde geçirmeye çalıştım. Hayatım boyunca karıncayı bile incitmiş değilim. Kavgalarım oldu ancak benim kavgalarım geçmişte kaldı. Yıkıcı değildi. Son konuşmalarımı yapıyorum. Beni ikna edemezsiniz. İkna etseniz bile geri dönüşü yok. Arzum isteklerim bu yönde...(www.gunebakis.com.tr. 21.03.2019).

Kişilerin son derece önem verdiği bir takım şeylerin eksikliği veya kaybı ya da altından kalkamayacağı bir takım olaylarla karşılaşması durumunda, eğer savunma mekanizmalarıyla bu problemi aşamıyorsa ve buna karşı koyacak yeterli direnci ve kişiliği yoksa intihar davranışı görülebilmektedir (Köknel, 1989:46). Bu anlamda O. Y.'in "Yaşadığım aşk bana yılan zehri gibiydi ve avlanmak için kullandım, beni zehirledi. Onsuz bir hayatı düşünemiyorum, eğer o bensiz bir hayatı tercih ettiyse ben de onsuz bir hayatı böyle bir yöntemle tercih edebilirim diye düşündüm." şeklindeki ifadesinden bu intiharın karşılıksız bir aşk nedeni ile gerçekleştiğini akla getirmektedir.

Durkheim (2013:209), özel yaşamda yer alıp, aracısız yoldan intiharı esinlediği anlaşılan ve intiharın belirleyici koşullarından olduğunu değerlendirdiği olaylarla ilgili olarak bu durumları aslında ikincil nedenler olarak değerlendirmiştir. Durkheim'e göre "Bireyler koşulların en ufak şokuna boyun eğiyorsa, bunun nedeni toplumun içinde bulunduğu durumun onu intihara çok uygun ve hazır bir av yapmasındandır."

Yukarıda ismi geçen kişilerin intiharlarını incelediğimizde, hem yurt dışında hem de yurt içinde meydana gelen bu olayların, Durkheim'ın tanımladığı bencil yani egoistik intihar kapsamına girdiği görülmektedir. Durkheim'ın bireyin toplumla yeterince bütünleşmemesi sonucu gerçekleştiğini belirttiği bencil intiharlarda, bireyler ait oldukları çevre ile yeterince bütünleşemedikleri için intihar etme yönünde tercihte bulunmaktadır. Ayrıca incelenen isimlerin tercih ettikleri cinsel tercihleri, aileleri ile yaşadıkları problemler ve geçimsizlikleri, eğitim ve öğretimden faydalanamama, paylaşılan özel görüntüleri ve yardım alınacak güvenli destek gruplarının olmayışı sonucu toplum tarafından sosyal dışlanmaya kadar varan yaşamları, bu kişilerin intiharında önemli bir etki oluşturduğu görülmüştür. Çalışmada yer alan bireylerin, aileleri, okul ve arkadaş çevresi ve kamusal alan gibi toplumu oluşturan yapılar içinde kendilerini iyi ifade edemedikleri, yanlış anlaşıldıkları veya anlaşılmadıkları, kendilerini bu yapılar ile yeterince bütünleştiremedikleri ve bunların sonucunda da hayal kırıklıkları, öfke, umutsuzluk ve bıkkınlık gibi duygular yaşadıkları, bu duygularında zamanla intihar için zemin oluşturduğu anlaşılmıştır.

2.7.3. Sosyal Medyada İntiharı Önlemeye Yönelik Tedbirler

Sosyal medya platformları üzerinden kişilerin intiharları öncesi veya intiharları sırasında canlı yayın yaparak yaşadıklarını diğer insanlarla paylaşmaları ve yaşananların milyonlarca insan tarafından izlenmesi çeşitli tartışmaları beraberinde getirmiştir. Başta Facebook olmak üzere, Twitter ve YouTube gibi dünyada milyonlarca kullanıcısı olan ve insanların intihar ederken kullandıkları sosyal medya platformları kendine zarar verme ve intihar davranışları için çeşitli önlemler almaya başlamışlardır.

Facebook yaşanan olaylardan sonra topluluk standartlarını geliştirmek için çeşitli önlemler almış ve bünyesinde aralarında intihar, terörizm, nefret söylemi ve çocukların emniyeti gibi konularda uzmanların da bulunduğu, dünyanın farklı yerlerinde olmak üzere on bir ofis oluşturmuştur. Bu ofislerde topluluk standartlarını ihlal edebilecek gönderileri, resimleri ve diğer içerikleri belirleyen ve yapay zekânında kullanıldığı paylaşımlar uzmanlar tarafından sürekli olarak kontrol edilmeye başlanmıştır (Ulukan, 2018).

Facebook'un topluluk standartlarında "İntihar ve kendine zarar verme" başlıklı bölümünde;

Başkalarının da benzer davranışlarda bulunmasına yol açabilecek gerçek zamanlı tasvirler dahil olmak üzere intiharı veya kendine zarar vermeyi teşvik eden içerikleri kaldırıyoruz. Facebook'un insanların deneyimlerini paylaşabildikleri, bu sorunlar hakkında farkındalık yaratabildikleri ve zor günlerden geçerken birbirlerini destekleyebildikleri bir yer olmasını istiyoruz. Bu yüzden, insanların intihar ve kendine zarar verme konularında konuşmalarına izin veriyoruz. İnsanları bu zor konularla bağlantılı olarak diğer kişilere destek sunmaya ve onlardan destek almaya teşvik ediyoruz. Tehlikedeki kişilere destek sağlamak için dünyanın pek çok ülkesindeki kuruluşlarla işbirliği yapıyoruz. Ayrıca, ilke ve uygulamalarımızı iyileştirmek amacıyla intihar ve kendine zarar verme konusunda uzman kişilerle görüş alışverişi yapıyoruz. Örneğin, uzmanların tavsiyelerinden biri, kişinin yakınlarına ve yetkililere yardım veya kaynak sağlama fırsatı sunduğu için kişilerin kendine zarar verdiği canlı videoları kaldırmamamız oldu. Ciddi olarak veya mizah ya da insanları etkilemek amacıyla kendine zarar verme veya intihar eylemlerinin kurbanlarının veya bu eylemlerden sağ kurtulan kişilerin kimliklerini açığa çıkaran ya da bu kişileri olumsuz olarak hedef alan içerikleri kaldırıyoruz. Bununla birlikte, insanlar kendine zarar verme veya intihar eylemlerini teşvik etmedikleri sürece, bu soruna dikkat çekmek ve tartışma ortamı yaratmak için kendine zarar verme ve intiharla ilgili bilgiler paylaşabilirler (Facebook, 2019).

YouTube'de Facebook gibi intihar ve kendine zarar verme davranışlarına yönelik çeşitli tedbirler almıştır. YouTube Yardım Merkezi "YouTube'da, kendine zarar vermeyi teşvik eden veya kullanıcıları şok etmeyi ya da iğrendirmeyi amaçlayan içeriklere izin verilmez. Kullanıcıların depresyon, kendine zarar verme veya diğer ruhsal sağlık sorunları ile ilgili deneyimlerini paylaştıkları içerikleri yayınlamalarına izin verir" şeklinde paylaşılan içerikleri değerlendirdiğini ve bazı paylaşımlara izin verirken bazı paylaşımları ise engellediğini belirtmektedir (YouTube, 2019).

Ayrıca YouTube kullanıcılarına "Bir kullanıcının intihar düşüncelerini ifade ettiği veya kendine zarar vermeye çalıştığı içeriklerle karşılaşırsanız lütfen yerel yetkililerle iletişime geçin ve videoyu işaretleyerek dikkatimize sunun. Bu kişilerle elimizdeki kaynakları kullanarak iletişime geçiyor ve intiharı önleme kuruluşlarıyla birlikte çalışarak mümkün olduğunda destek sağlıyoruz." (YouTube, 2019). Şeklinde uyarılarda bulunduğu ve başta Amerika olmak üzere farklı ülkelerde bu durumlarda haber verilmesi gereken telefon numaralarını paylaştığı görülmüştür. Türkiye için böyle bir uygulamanın daha kullanılmadığı anlaşılmıştır.

Başka bir popüler sosyal medya uygulaması olan Twitter ise "Siz veya tanıdığınız bir kişi kendine zarar vermeyi veya intiharı düşünüyorsa, krize müdahale ve intihar önleme konularında uzman bir kurumdan hiç vakit kaybetmeden yardım almalısınız.

Ayrıca, Twitter'da bu tarz tehditlerle karşılaşırsanız, kendi kendine zarar verme veya intihar girişimleriyle ilgilenen ekibi uyarın.” Şeklinde bir uyarı bulunmaktadır. Ayrıca Twitter; “Kendi kendine zarar verme veya intihar düşüncesiyle mücadele başlığa altında” şu şekilde bir açıklamada bulunmaktadır;

Kendinize zarar vermeyi, intihar etmeyi veya depresyonda olduğunuzu düşünüyorsanız, lütfen birileriyle iletişime geçin ve yardım isteyin. Depresyon, yalnızlık, madde bağımlılığı, hastalık, ilişki sorunları ve ekonomik sorunların da dahil olduğu birçok nedenden dolayı bu kaynaklarla iletişime geçebilirsiniz. Depresyonun birçok belirtisi vardır ve her yıl milyonlarca yetişkini etkiler. Hüzün, etkinliklere duyulan ilginin kaybolması, iştah ve uyku düzenindeki değişiklikler, enerji kaybı, düşünmede yaşanan zorluklar ve potansiyel intihar düşünceleri yaygın belirtiler arasındadır. Bu tür davranışlarınız görülebilir veya gizli olabilir. Her iki durumda da bunları görmezden gelmeyin. Güvenilir profesyonellerden yardım almak isterseniz, size yardımcı olabilecek birçok çevrimiçi kaynak bulunmaktadır (Twitter, 2019).

Yukarıdaki örneklerden de görüleceği üzere, sosyal medya platformlarında son zamanlarda fazlasıyla paylaşılan kendine zarar verme ve intihar olaylarının artışına karşı, sosyal medya platformlarının da bu konuda çeşitli önlemler aldığı görülmüştür. Sosyal medya uygulamaları güvenlik önlemleri kapsamında kullanıcılarına bu tür paylaşımlar ile karşılaştıklarında ne tür bir hareket tarzı uygulamaları gerektiğini açıklarken ayrıca çeşitli algoritmalar kullanılarak paylaşılan içeriğin analizi yapılarak intihar davranışını diğer kullanıcılar tespit edemese bile önceden anlaşılabilmesi için çeşitli tedbir aldıkları da görülmüştür (www.webrazzi.com 20.03.2019).

SONUÇ

Evlere bilgisayarların girmesi ve daha sonra cep telefonlarının hayatımızın ayrılmaz bir parçası halini alması ile birlikte insanlar sosyal medyada uzun vakitler geçirmeye başlamışlardır. Kişilerin kolaylıkla gerçek kimliklerini saklayabildikleri bir mecra durumunda olan sosyal medya; başta dolandırıcılık olmak üzere, siber zorbalık, mahremiyetin ihlali, terör ve intihar gibi pek çok yasa dışı ve toplumsal düzeni etkileyen durumların yaşanmasında etkili olduğu görülmüştür.

İntihar davranışı gibi kişinin kendi yaşamını sonlandırması ile sonuçlanabilecek bir davranışta bulunması ve intiharın günümüzde bir kamu sağlığı sorunu haline gelmesi, konunun sadece psikolojik bir sorunun ötesinde çok boyutlu bir şekilde ele alınmasını ve toplumsal gerçekliği içerisinde değerlendirilmesini gerektirdiğini zorunlu kılmaktadır. İntihar davranışının arkasında yatan toplumsal nedenlerin ortaya çıkarılmaması, intihar davranışını engellemeye yönelik yapılacak çalışmaların eksik kalmasına neden olacaktır. Bu anlamda bu çalışmada, sosyal medya-intihar ilişkisinin toplumsal boyutları incelenmiş ve sosyal medyanın intihar üzerindeki etkisi ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışmanın konusunu oluşturan sosyal medya intiharları Durkheim'ın intihar üzerinde geliştirdiği görüşleri üzerinden ele alınmıştır.

İnternet ve sosyal medya uygulamaları intiharın işlenebileceği yolları gösterme, intiharı özendirme, intihara teşvik, tanınmış insanların intiharları gibi nedenlerle özellikle intihar açısından riskli grupları olumsuz etkileme ve bunun sonucunda da diğer bireylerin intiharında doğrudan veya dolaylı olarak sorumlu olmaları birçok tartışmayı beraberinde getirmiştir. Sosyal medya kullanılarak gerçekleşen intihar olaylarında intiharın bireysel nedenlerinin ötesinde, bireyi intihara sürükleyen toplumsal nedenlerin de intihar notlarında ve paylaşımlarda ortaya çıktığı görülmektedir. Toplumsal dışlanmanın ve zayıf aile bağları bunların başında geldiği görülmüştür. Bu nedenle sosyal medya da gerçekleşen intiharlar ile toplumsal sorunlar yeniden gündeme gelmekte ve intihar da bu süreçte yeniden üretilmektedir. Bu yeniden üretme ile birlikte de intihar diğer insanlar için bir model haline gelebilmektedir.

Bu çalışmada, yurt içinde ve yurt dışında sosyal medya platformlarında canlı olarak paylaşılan intiharlar, intihar etmeden hemen önce sosyal medya

uygulamalarından intihar notu bırakılarak gerçekleşen intiharlar ve intiharın oluşmasında sosyal medyanın etkisinin görüldüğü intihar olaylarının toplumsal olgular içerisinde değerlendirilmesi yapılmış ve bu anlamda yurt dışından beş, yurt içinden ise üç olmak üzere kamuoyuna yansımış toplam sekiz sonlandırılmış intihar incelenmiştir.

Çalışmada yer alan ve sosyal medya uygulamalarının doğrudan veya dolaylı olarak kullanıldığı intihar vakalarında 12 yaşındaki K. N. D.'in intiharı en küçük yaş olarak dikkat çekerken, 54 yaşındaki A. U. ise çalışmada değerlendirilen en yaşlı intiharı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda sosyal medya ortamlarında ve sosyal medyaya bağlı gerçekleşen intihar vakalarının çok geniş bir yaş grubu içinde gerçekleşebileceği görülmüştür.

Çalışmada incelenen ve yurt dışında gerçekleşen intihar vakalarının tamamı yirmi yaşın altındadır. Ergenlik dönemi olarak kabul edilen bu dönem intihar açısından en riskli dönemlerin başında gelmektedir. Ergenlik döneminde bulunan erken yaş bireylerin kimlik arayışında olduğu ve ben kimim sorusuna cevap aradığı bir dönemdir. Bu dönemde gencin gerçek kimliğini oluşturabilmesi için bedensel ve duygusal alanda birçok değişimden geçmesi gerekmektedir. Bu gelişim sürecinde gerçek veya hayali cinsel bazı çarpıklıklar gencin kendisine saygısına büyük zararlar verebilmektedir. Siber zorbalık ve sosyal medyanın kötüye kullanımı sonucu baskıdan kurtulamayan bireylerin intiharı bir çıkış yolu olarak benimsedikleri görülmektedir.

İncelenen ergen intiharlarında aile bireyleri tarafından cinsel saldırıya uğrama, eşcinsellik gibi durumlara bağlı intiharların yaşandığı anlaşılmıştır. Bu gençler yaşadıkları sorunlar nedeni ile zamanla toplumdan ve ailelerinden uzaklaşmış ve kendi başlarına kaldıkları görülmüştür.

Çalışmada incelenen intihar vakaları ve Durkheim' ın intihar türleri referans alındığında aileden ve toplumdan soyutlanan bireyler kendi çıkarları peşinden gitmeye başlar. Bütünleşmiş, yoğun bir ortak yaşamın, güçlü ve sıkı bağların olduğu bir grubun üyesi olmayan bireylerin intihar riski bu gruplara üye olanlara göre daha yüksektir. Eşcinsellik gibi nedenlerle bireyler toplumsal dışlanmaya maruz kalmakta ve intihar etme, intihar girişiminde bulunma ve intihar düşüncesi taşıma olasılıkları da artmaktadır.

Birey, sosyalizasyon sürecinde içinde yaşadığı sosyal yapının kurallarına, değer ve normlarına göre şekillenir. Bireyin intihar ve intihar girişimi de bu nedenle ötekilerle bağlantılı bir eylem olup, bireyin sosyal koşullarındaki aynılık ya da farklılıktan kaynaklanmaktadır. Durkheim’e göre “bireyler koşulların en ufak şokuna boyun eğiyorsa, bunun nedeni toplumun içinde bulunduğu durumun onu intihara çok uygun ve hazır bir av yapmasındandır” şeklinde yorumlayarak intiharın altında yatan asıl nedenin yine toplumsal bütünleşmenin istendik şekilde sağlanamamasına bağlamaktadır.

Toplumsal yapıdaki değişimlerinde bireylerin intihar davranışında etkili olduğunu görülebilmektedir. Bireylerin diğer aile üyeleri veya toplumdaki diğer bireyler ile yaşadıkları çatışmalar zaman içerisinde birbirini etkilemekte ve bireyin toplumla bütünleşmesine engel olmaktadır. Bu anlamda çalışmada incelenen kişilerin sosyal medyada paylaştıkları görüntülerde, aile üyeleri, yakın çevre ve diğer tanımadıkları insanlar ile yaşadıkları çatışmalar kolaylıkla görülebilmektedir.

Yapılan bu çalışmada, incelenen intihar vakalarında intihar girişiminde bulunan bireylerin büyük bir kısmının yalnızlık duygusunu yoğun şekilde yaşadıkları görülmüştür. Buradan hareketle de yalnızlık duygusu ile intihar arasında önemli bir ilişkinin bulunduğu anlaşılmaktadır. İntihar eden kişilerin sosyal medya hesaplarından paylaştıkları görüntüler incelendiğinde önemli bir kısmının intihar eyleminin öncesinde, mutsuz olduğu görülmektedir. Bununla birlikte insanların intihar davranışı veya öncesinde sosyal medya hesaplarından paylaşım yapmaları bir yardım çağrısı olabileceği gibi, bir intihar notu olarak başkalarına mesaj verme şekli olarak da karşımıza çıkabilmektedir. Bunun yanı sıra sosyal medya paylaşımlarının geride kalanları vicdani yük altında bırakarak cezalandırmak veya benzer durumdaki diğer kişileri korumak amaçlı olabileceği de düşünülmektedir. Bu nedenle sosyal medya üzerinden paylaşılan intihar notları kişiyi intihara götüren sürecin aydınlatılması için önemli bir rol oynamaktadır.

Yazılı basın ve televizyonlarda intihar haberlerinin veriliş şekilleri üzerine yapılan tartışmalar sonlanmadan sosyal medyanın da bu olaylarda yer alması tartışmaya yeni bir boyut kazandırmıştır. Zaman ve mekan sınırlaması olmaksızın yedi gün ve yirmi dört saat faaliyet gösteren ve herkesin kolaylıkla erişebildiği sosyal medya, bireysel ve toplumsal hayatımızı çeşitli şekillerde etkilemiş ve yeni ilişki biçimlerini hayatımıza

sokmuştur. Sosyal medyanın sağladığı tüm imkanlar ile birlikte mesafeler kısalmış aynı anda birçok kullanıcıya istediği mesajı verebilme kolaylığı sağlanmıştır. Bu alan, intihar eylemini gerçekleştirmek isteyen ve mesaj vermek isteyen bireylere cazip bir platform haline gelmiştir. Bu problemlerden birisi olarak da sosyal medya uygulamalarında yayınlanan canlı intiharlar ve intihar notları sosyal medyayı tartışılır hale getirmiştir.

Bu tartışmalar neticesinde başta Facebook olmak üzere, Twitter ve YouTube gibi dünyada milyonlarca kullanıcısı olan ve insanların intihar ederken kullandıkları sosyal medya platformları kendine zarar verme ve intihar davranışları için çeşitli önlemler almaya başlamışlardır. İntihar potansiyeline sahip bireyleri doğru şekilde destek hatlarına yönlendirme bunların başında gelmektedir. Ülkemizde halen sosyal medya uygulamalarında intihar olaylarında yönlendirilecek bir destek hattı bulunmadığı da görülmüştür.

Sonuç olarak doğru kullanıldığında büyük kolaylıklar sağlayan sosyal medya uygulamalarının intihar gibi olaylarda bireyleri intihardan vazgeçirmek, onlara destek sağlamak ve doğru yardım almaya yönelik yetkililere yönlendirme gibi işlevsel yönlerinin olduğu görülmüştür. Bununla birlikte bu tür olayların sosyal medyada kontrolsüz şekilde paylaşılması sonucu birçok olumsuz etkiyi de beraberinde getirmektedir.

KAYNAKÇA

- Ağılkaya, Z. (2010) “İntihar ve Din: İntihar Girişiminde Bulunanlar Üzerine Empirik Bir Araştırma”. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (38).
- Akademikportal, İntihar Oyunu Mavi Balina <<https://www.akademiportal.com>> (02.01.2019).
- Akar, E. (2010). “Sanal toplulukların bir türü olarak sosyal ağ siteleri-bir pazarlama iletişimi kanalı olarak işleyişi”. *Anadolu University Journal of Social Sciences*, 10(1).
- Alptekin, K., Duyan, V. ve Demirel, S. (2006), “Adıyaman'da İntihar Girişimleri.” *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(3), 150.
- Altıntop, H., (2005) *Dindarlık-İntihar İlişkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Apaydın, H., Özdemir, Ş. ve Ünal, A. Z. (2016). İntihar girişiminde bulunan bireylerde bazı değişkenlerle intihar girişimi ilişkisi. *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 3(6), 7-46.
- Arklan, Ü. ve Kartal, N. (2018). Z. Y kuşağının içerik tüketicisi olarak Youtube kullanımı: kullanım amaçları, kullanım düzeyleri ve takip edilen içerikler üzerine bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(2), 929-965.
- Arkun, N. (1978). *İntiharın psikodinamikleri*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul.
- Aslan, M., ve C., Hocaoglu., (2014), “Yaslılarda İntihar Davranışı”, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(3), ss. 294-310.
- Atan, U. (2010) “Medya teknolojileri, kültür ve sanat eğitimi ilişkisi”, *Selçuk Üniversitesi Dergisi*, 3(2), ss. 145-165.
- Ateşçi, F. Ç., M., Kuloğlu, E., Tezcan, ve M., Yıldız, (2002). “İntihar girişimi olan bireylerde birinci ve ikinci eksen tanıları”, *Klinik Psikiyatri*, 5,(1), ss. 7-22.

- Atlı, Z. (2007). *İntihar olasılığı ölçeği (ioö)'nin klinik örneklemedeki geçerlik ve güvenirlik çalışması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Adnan Menderes Üniversitesi, Manisa.
- Ayan, B., (2016), *Sosyal Ağlar Tarihi*, Abaküs Kitap, İstanbul.
- Ayaz, F., B., Taşdelen, F., Adıyaman, ve E., Yüksel, (2018), “İnternet Haber Sitelerinde İntihar Haberlerinin Sunumu”, *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), ss. 5-23.
- Aysev, A., (1991) “İntihar girişimi olan çocuklarda yaşam olayları”. *Kriz dergisi*, 1(1), ss. 17-21.
- Ayyıldız, B.(2015). Cesare Pavese, Italo Svevo ve Tezer Özlü’de İntihar Kavramı. *Erdem*, (69), 22-40.
- Babaoğlu, G., (1990), *Psikiyatri, İntihar, Psikiyatrik Hastalarda İntihar Davranışı, Kronik İntihar Davranışının Değerlendirilmesi*, (Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi), Bakırköy Ruh Ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, 4. Psikiyatri Birimi, İstanbul.
- Batıgün, A. D., (2008) “İntihar Olasılığı ve Cinsiyet: İletişim Becerileri, Yaşamı Sürdürme Nedenleri, Yalnızlık ve Umutsuzluk Açısından Bir İnceleme.” *Türk Psikoloji Dergisi*, , 23(62), s.65.
- Bayhan, V. (2003), *Genç Kimliği Üniversite Gençliğinin Sosyolojik Profili (İnönü Ünv.Uygulaması)*, İnönü Ünv. Basımevi, Malatya, ss.144
- Bayhan, V. (2018). “Milenyum Gençliğinin Akışkan Eklektik Kimlik Örüntüleri”, *Eğitim, Gençlik ve Gelecek, Education, Youth and Future*, (Editör: N. A. Dellal & Ö.Yıldız), Düsseldorf, Germany : LAP Lambert Academic Publishing, pp.80-97.
- Bayram, A. T., (2012). *Pazarlama Veri Tabanının Güncel Bir Unsuru Olan Sosyal Medyanın Otel Pazarlamasındaki Yeri*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Berber, S. (1995). İntiharın Psikodinamik Kuramı. *Psikiyatri, Psikoloji, Psikofarmakoloji Dergisi*, 3 (2): 55- 56

- Biçim, H. (2015). Emil Durkheim'in Mücadelesi: Bireysel Olmayan Bir Toplumbilim Nasıl Oluşturulur?.IV. Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi Bildiriler Kitabı I.
- Binark, M. ve G., Bayraktutan, (2013), Ayın Karanlık Yüzü: Yeni Medya ve Etik, (2. Baskı), Kalkedon Yayınları, İstanbul.
- Boyd, D. M. ve N. B., Ellison, (2007) "Social network sites: Definition, History, and Scholarship". *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), ss. 210-230.<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x> (11.05.2019).
- Bozkurt, V. (2018). "Sosyal Medya Kullanan Gençler Arasında Bencillik ve Yalnızlık", Türkiye'nin Yüzyılı ve Geleceği Uluslararası Gençlik Sempozyumu Tebliğler Kitabı, Yayına haz. M. Aslan, İstanbul.
- Brille Brahe, U., (2001) "Avrupa'da intihar girişimi Epidemiyolojisi", *Kriz Dergisi*, , 9, s. 56.
- Bulut, E., Küçüker, H. ve Bulut, N. (2012). İntiharın kısa tarihçesinden sebep ve yöntemlerine genel bir bakış. *Cumhuriyet Medical Journal*, 34(1), 128-137.
- Can, S. S. ve I., Sayıl, (2004) "Yineleyici intihar girişimleri", *Kriz Dergisi*, 12(3), ss. 53-62.
- Can, S., S., Güngör, B., ve Aşkın, R. (2013). Hekim intiharları. *Kriz Dergisi*, 21(1), 33-39.
- Cengiz, S. A., (2009) "Basında yer alan intihar ya da intihar girişimi konulu haberlerde etik sorunlar", *Kriz Dergisi*, 17(2), ss. 21-38.
- Cevizci, A. (2006). *Felsefe ansiklopedisi*.İstanbul: Ebabil Yayıncılık.
- Christakis, N.A. ve J.H., Fowler, (2012), Sosyal Ağların Şaşırtan Gücü ve Yaşantımızı Biçimlendiren Etkisi, çev. Derya Yüksel, (2. Baskı), Varlık Yayınları, İstanbul.
- Çavdar, G., (2009) "Kamu Hizmeti Yayıncılığı ve Etik", *Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya ve Etik Sempozyumu*, Elazığ, 07-09. Ekim.
- Çakır, H. (2006). Bir iletişim dili olarak internet. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(19), 71-96.

- Çebi, M. S. (2012). Yeniliklerin yayılmasında sosyal taklidin ve kanaat önderlerinin işlevsel önemi: Gabriel Tarde’ın sosyal taklit teorisi açısından bir inceleme. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 34, 1-18.
- Çelik, T. ve Y., Tekin, (2015) “Sosyal Medyanın Bireyler Üzerindeki Olumsuz Etkilerine ilişkin Bir Örnek: Siber Zorbalık”, *International Journal of Social Science*, 36, ss. 343-355.
- Çelik, T. (2017). *Paydaşların gözünden sosyal medyanın yarar ve risklerine yönelik bir inceleme*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Çetin, Ö. ve Eker, S. S. (2011). Şizofreni ve özkıyım. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(4), 611-627.
- Çoban, B. (2009). Yeni panoptikon, gözün iktidarı ve Facebook. *Yeditepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 10, 1-18.
- Demir, V. (2006), *Medya Etiği*, Beta Yayınları, Ankara.
- Demirel, M., M., Yörük, ve O., Özkan, (2013) “Çocuklar İçin Güvenli İnternet: Güvenli İnternet Hizmeti ve Ebeveyn Görüşleri Üzerine Bir Araştırma”, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2013/4(7), ss. 54-68.
- Deperlioğlu, Ö. ve U., Köse, (2010) “Web 2.0 Teknolojilerinin Eğitim Üzerindeki Etkileri ve Örnek Bir Öğrenme Yaşantısı”, *Akademik Bilişim*, ss. 10-12.
- Dilbaz, N. ve Seber, G. (1993). Umutsuzluk kavramı: Depresyon ve intiharda önemi. *Kriz Dergisi*, 1(3).
- Dilbaz, N., (1995) “Psikiyatrik Hastalarda İntihar”, *III. Anadolu Psikiyatri Günleri Kitabı*, Trabzon, ss. 169-175.
- Dilbaz, N. ve Y., Aytekin, (2003) “Alkol Bağımlılarında İntihar Düşüncesi, Davranışı ve Niyeti”. *Journal of Dependence*, 4, ss.1-9.
- Doğan, O. ve H., Özbek, (1990) “Özkıyım girişimi nedeniyle yatırılan hastaların bazı özellikleri”. *XXVI. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Bilimsel Çalışmaları*, İzmir, ss.189-196.

- Durak, A.ve Palabıyıkoglu, R. (1994). Beck umutsuzluk ölçeği geçerlilik çalışması. *Kriz Dergisi*, 2(2), 311-319.
- Durkheim, E., (2013), *İntihar*, çev. Zühre İlkelen, Pozitif Yayınları, İstanbul.
- Duru, G. ve L., Özdemir, (2009) “Yaşlı İntiharları, Nedenleri ve Önleyici Uygulamalar”. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 16(2), ss. 34-41.
- Eggertson, L., (2015) “Social media embraces suicide prevention”, *Cmaj*, <<http://www.cmaj.ca/content/cmaj/187/11/E333.full.pdf>>(10.02.2019).
- Ekici, G., H.A., Savaş ve S., Çıtak, (2001) “İntihar Riskini Artıran Psikososyal Etmenler”, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2, ss. 24-36.
- Ekşi, A., (2011) “Çocuğun Ruhsal Gelişiminde Annenin Önemi, Anneden Ayrılığın Tepkileri”, *Ben Hasta Değilim* , İstanbul, ss.38-46.
- Emül, İ., Canlı yayında intihar etti <http://www.milliyet.com.tr/canli-yayinda-intihar-etti-gundem-2324752/> (10.02.2019).
- Eni, B., (2017), *Lise öğrencilerinin dijital oyun bağımlılığı ve algıladıkları ebeveyn tutumlarının değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erbaş, T., (2011), *Türkiye’de Tumblr Blog Ortamındaki Popüler Blogcuların Kullanım Pratikleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi),Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erbay, M., En İyi Blog Siteleri, <www.blogacmak.com siteleri> (02.02.2019).
- Erdoğan, B., ve Köten, E. "As kendini de hepimiz kurtulalım artık!": sosyal dışlanmadan intihara lgbt gençler. *Alternatif Politika*, (2015). 7(1).
- Eskin, M., (2012), *İntihar Açıklama, Değerlendirme ve Önleme*, (2.Baskı), HYB Yayıncılık, Ankara.
- Facebook, Topluluk standartları. <<https://www.facebook.com> > (02.03.2019).
- Göker, G. ve S., Keskin, (2015) “Sosyal medya türevi olarak sosyal içerik platformları: betimsel bir inceleme”, *Journal of International Social Research*, , 8(39), ss. 44-52.

- Gözener, E., “Etik ve İşletme Etiği Üzerine”, *Eğitim Dergisi*, <<http://www.egitisim.gen.tr>> (06.02.2019).
- Gunderson, J. G., (1994), Borderline Kişilik Bozukluğu, çev.B. Ceyhun, Hekimler Yayın Birliği, Ankara.
- Güleç, G., (2016), “Psikiyatrik Bozukluklar ve İntihar”. *Türkiye Klinikleri J Psychiatry-Special Topics*, 9(3), ss. 5-21.
- Güler, Z. ve Altın, N. Ş. (2013). İntiharın Gazetelerdeki Yansımaları. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 16(2), 114-150.
- Güler, Z. (2017). Yaşlılık ve İntihar. *Journal of Sociological Studies* (55).
- Gültekin, M. (2010). *Yapısal-inşacı perspektiften intihar eylemlerinin sosyal belirlenimlerinin sosyolojik bir analizi: 1985-2007 Denizli ili örneği* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi).Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Günaydın, Ş. (2007), *İnsan Hakları Kapsamında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması Hakkı*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Günüç, S. ve Kayri, M. (2010). “Türkiye’de internet bağımlılık profili ve internet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik-güvenirlik çalışması”. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(39), 220-232.
- Gürsoy, Ş. ve Çapcıoğlu, İ. (2006) “Bir Türk Düşünürü Olarak Ziya Gökalp Hayatı, Kişiliği ve Düşünce Yapısı Üzerine Bir İnceleme”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 47, 2, ss. 90.
- Harmancı, F., Buçak, M., Gültekin, E. ve Güldibi, M. (2014). Gazetelerde Polis İntihar Haberlerinin Sunumu. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(51).
- Hocaoğlu, Ç. ve H. M. Aytaç, (2016). “Özel Grup ve Kurum İntiharları”, *Türkiye Klinikleri Journal of Psychiatry Special Topics*, 9(3), ss.37-50.
- Irak, D. ve O., Yazıcıoğlu, (2012), Türkiye ve Sosyal Medya, Okuyan Us Yayınları, İstanbul.
- İlkiz, F., Özel Hayatın Gizliliğinin İhlali, <<http://bianet.org>> (05.01.2019).

- Kacıroğlu, M., (2010). “Arif Oruç'un Abdülaziz Dönemini Anlatan Eseri: Sultan Abdülaziz Nasıl Hal Edildi, Nasıl İntihar Etti?”. *Karadeniz Araştırmaları*, , 24, ss. 43-74.
- Kalan, Ö., “Yeni Medyada Reklam ve Etik Sorunlar”, *Atatürk İletişim Dergisi*, 2016, 10, ss. 71-90.
- Kaplan, H. İ. ve B. J. Sadock, (2004), Klinik Psikiyatri, çev.E. Abay, HYB, İstanbul.
- Karagöz, M., “Yaşlı ve adli tıp”, *Gerofam* , 2010, 1(1), ss. 97-110.
- Karahisar, T., “İnternette Çocukları Bekleyen Riskler ve Medya Okuryazarlığı”.*Turkish Online Journal of Design Art*, 2014, 2, ss. 27-40.
- Karataş, Ş., ve M. B. Binark, “Yeni medyada yaratıcı kültür: Troller ve ürünleri ‘Caps’ ler.” *TRT Akademi*, 2016, 1(2), ss. 426-448.
- Karbeyaz, K., Akkaya, H., Balci, Y. ve Urazel, B. (2014). Analysis of suicide notes: an experience in Eskişehir City. *Nöro Psikiyatri Arşivi*, 51(3), 275.
- Kaya, N. (1993), “Yatan Psikiyatrik Hasalarda İntihar Girişiminin Sosyodemografik Faktörler ve Psikiyatrik Tanılarla İlişkisi”, *BRSHH, YUT*, İstanbul, s. 6.
- Kaya, A., Arama Motorları, <<https://www.tech-worm.com>> (29.01.2019).
- Kırık, A. M., “Arap Baharı Bağlamında Sosyal Medya-Birey Etkileşimi ve Toplumsal Dönüşüm”, *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi*, 2010,2, ss. 27-40.
- Kişisel Verilerin Korunması Kanunu 07.04.2016 tarih ve 6698 sayılı maddesi.
- Korkmaz, A., “Arap Baharı Sürecinde İnternet ve Sosyal Medyanın Rolü”, *ISLC*, 2012, ss. 2147-2153.
- Kozatepe, E. (2015). *İntihar ve İntihar'a Teşebbüs Yöntemleri, Nedenleri ve Çözüm Yolları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Köknel, Ö. (1989). *Depresyon*, İstanbul: Altın Kitaplar Basımevi.
- Köseoğlu, Ö. (2012). Sosyal ağ sitesi kullanıcılarının motivasyonları: facebook üzerine bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 7(2), 58-81.

- Littre, E. (1883), Fransız Dili Sözlüğü, Librairie Hachette, Paris.
- Martı, H. (2016) “Dinî referanslar çerçevesinde intihar olgusu ve intiharı besleyen düşünce kalıplarıyla mücadele”, *Diyanet İlmi Dergi*, , 3, ss. 69-80.
- Mavnacıoğlu, K. (2014). *Kurumsal iletişimde sosyal medya yönetimi*. Beta Yayınları, İstanbul.
- Mayfield, A., “What is Social Media, iCrossing”, <<http://www.icrossing.co.uk>> (02.02.2019).
- Metin, A., Çileli, G., Koçar, İ. ve Dokgöz, H. (2014). Mersin İlinde Gerçekleşen İntihar Olgularının Sosyodemografik Özellikleri. *Adli Tıp Bülteni*, 19(1), 49-52.
- Metro, Blue Whale, <<https://metro.co.uk>> (02.01.2019).
- Mutçalı, S. (1995), Arapça-Türkçe Sözlük, Dağarcık Yayınları, İstanbul.
- Naito, A., “Internet suicide in Japan: implications for child and adolescent mental health” *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 2007, 12(4), ss. 583-597.<<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1359104507080990>> (11.05.2019)
- Odağ, C. (1995), İntihar: Tanım-Kuram-Sağaltım, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.
- O'Dea, B., S., Wan, P. J., Batterham, A. L., Caelear, C., Paris, ve H., Christensen, (2015) “Detecting suicidality on Twitter”, *Internet Interventions*, , 2(2), ss. 183-188.<<https://econtent.hogrefe.com/doi/abs/10.1027/02275910/a000443?journalCode=cri>> 11.05.2019.
- O'dea, B., M. E., Larsen, P. J., Batterham, A. L., Caelear, ve H., Christensen, (2017), “A linguistic analysis of suicide-related Twitter posts”,*Crisi*, 2, ss.34-45 <<https://econtent.hogrefe.com/doi/abs/10.1027/02275910/a000443?journalCode=cri>> 11.05.2019.
- Okman, T. (1997). “Türkiye’de İntihar İstatistiklerinin Metodolojisi, Sistemi ve Eğilimi”, *Kriz Dergisi*, 5, s.18.
- Okman, T. (1997), “Türkiye’de İntihar İstatistiklerinin Metodolojisi, Sistemi ve Eğilimi”, *Kriz Dergisi*, (5), s.18.

- Oktik, N., A., TOP, Sezer S. ve Bozver, Ü. (2003). “Muğla ili intihar ve intihar girişimlerinin sosyolojik olarak incelenmesi”. *Kriz Dergisi*, 11(3), 1-19.
- Oktik, N., Öngören, B., ve Sezer, S.(2006) Türkiye’deki intiharların sosyolojik analizi:1980-2005. Türkiye’de Güncel Toplumsal Sorunlar.V. Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildirileri.
- Ögel, K. (2010), *Madde kullanımı ve eşlik eden psikiyatrik bozukluklar-İntihar ve madde kullanımı. Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Bozuklukları: Tanı, Tedavi ve Önleme*, Yeniden Yayınları, İstanbul.
- Özalp, E. (2009). İntihar Davranışının Genetiği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(1).
- Özcan, B., S., Şenkaya, Y. Özdin, ve A., Dinç, (2018), “Statistical Investigation of Various Criteria of Suicide Cases In Turkey”. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(40), ss.11-34.4
- Özçelik, N. (1995). *Toplumsal İlişki Türlerinin İntihar Olgusu Üzerindeki Etkileri*.(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Özdemir, S. ve Erdem, R. (2016). Sosyal Medyanın Örgüt İçi İletişimdeki Rolü. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(3), 247-270.
- Özen, İ. (1997), *İntihar*, Ozan Yayınları, İstanbul.
- Özkan, Y.,Cinsel saldırı suçlusu Aydın Çoban Kanada'ya iade edilecek <<https://www.bbc.com/turkce/39493659>> (10.02.2019)
- Öztürk, O. (2004), *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*, (3. Baskı). Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul.
- Öztürk, Ş. (2015). “Sosyal Medyada Etik Sorunlar”, *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, , 9(1), ss. 287-311.
- Paracıoğlu, V.ve Sayıl, I. (2004). Ankara'da intihar girişimleri üzerine bir izleme çalışması: Dünya Sağlık Örgütü-Avrupa Çok Merkezli İntihar Davranışı İzlem Çalışması Sonuçları. *Kriz Dergisi*, 12(2).

- Peltekoğlu, F. B., ve E. Tozlu, (2018) “Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kampanyalarının Dijital Paydaşları; Sosyal Medya Fenomenleri”, *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), ss. 285-299.
- Sadock, B. J., ve Sadock, V. A. (2008). *Kaplan & Sadock's concise textbook of clinical psychiatry*. Lippincott Williams & Wilkins. <https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=ubG51n2NgfwC&oi=fnd&pg=PR7&dq=+Kaplan+%26+Sadock+%27s+concise+textbook+of+clinical+psychiatry&ots=to4A3mHcCW&sig=vA_tTiNjK4BIKWZ1yLzrc5BwpGw&redir_esc=y#v=onepage&q=Kaplan%20%26%20Sadock's%20concise%20textbook%20of%20clinical%20psychiatry&f=false> (13.05.2019)
- Sağbaş, E. A., S., Ballı, ve F., Şen, (2016). “Sosyal Medya ve Gençler Üzerindeki Etkileri”, *Uluslararası Gençlik Araştırmaları Kongresi.*, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, ss. 153-163.
- Sakarya, D., C. Güneş, ve A. Sakarya, (2013). “İnternette İntihar Aramak: İnternet Sitelerinin İntihar ile İlişkili İçeriklerine Göre Değerlendirilmesi”, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 24(1), ss. 44-48.
- Sayıl, I. (1996), *Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ders Kitabı*, (3. Baskı), ANTİP A. Ş. Yayınları, Ankara.
- Schmidtke, A., S. Schaller, ve D., Wasserman, (2005) "Seri intiharlar ve Medya Gündeminde intihar", *Kriz Dergisi*, 13, 3, ss.33-36.
- Sırakaya, M. ve S. S. Seferoğlu, (2018), “Çocukların çevrim-içi ortamlarda karşılaştıkları riskler ve güvenli internet kullanımı.” B. Akkoyunlu, A. İşman ve H. F. Odabaşı (Ed). *Eğitim teknolojileri okumaları*, ss. 185-202.
- Siyez, D. M. (2006). Ergenlik döneminde intihar girişimleri: bir gözden geçirme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(2), 413-420.
- Sönmez, B. (2013). Sosyal Medya ve Ortaöğretim Öğretmenlerinin Facebook Kullanma Alışkanlıkları, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Akdeniz Üniversitesi, Sosyoloji Anabilim Dalı, Antalya.
- Sümer, N. (2015), *Dinlerde İntihar Şehitlik ve Ötenazi*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara,

- Süslü, D. P., ve A., Oktay, (2018) “Lise Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyetle İlişkili Bazı Değişkenlerin İncelenmesi”. *İlköğretim Online*, 17(4).
- Süzgün, S. (2013). *Türkiye' deki Kurumsal Marka İmajlarının Sosyal Ağlar Üzerinden Yönetimi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şen, N. (2008). “Batı Düşünce Tarihinde İntiharın Algısal İnşası”, *Kaygı Dergisi*, , (2).
- Şen, A. F., ve Şen, Y. F. (2015). “Sosyal Medya, İletişim Hakkı ve İfade Özgürlüğü Üzerine Bir Değerlendirme”, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2), ss. 122-136.
- Tarhan, Nevzat, Akşam Raporu, HABERTÜRK, 21.10.2014.
- Taşdemir, M. (2007), *Polis İntiharlarının Sosyal Yönleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tatlılıoğlu, K., (2012). “Sosyal Bir Gerçeklik Olarak İntihar Olgusu”. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 12, ss. 133-155.
- Teğin, N. (2014), *Siirt İlinde İntihar Girişimleri ve İntihar Olayları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Sosyoloji Ana Bilim Dalı Elazığ.
- Tektaş, N. (2014), “Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Ağları Kullanımlarına Yönelik Bir Araştırma”, *Tarih Okulu Dergisi*, 7, ss. 851-870.
- Terakye, G. ve P. Güner, (1997). “Kriz potansiyeli taşıyan bir dönem: Yaşlılık”. *Kriz Dergisi*, , 5(2), ss. 95-101.
- Tezcan, A.E., N.K Oğuzhanoglu., ve F. Ülkeroglu (1995), “Çocuk ve Gençlerde İntihar Girişimleri”, *Kriz Dergisi*, II. Sosyal Psikiyatri Sempozyumu Özel Sayı, 3 (1- 2), ss. 70-74.
- Thomas, G. (1970), *Masaryk, İntihar ve Medeniyet Anlamı*, (2. Baskı). Üniversite Basını, Chicago.
- Todd, A. (2012, Eylül 7). My story: Struggling, bullying, suicide, self harm. Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=vOHXGNx-E7E> adresinden alınmıştır

- Toros, F., N., Bilgin, G. Buğdaycı, ve R., Şaşmaz (2003). “Çocuk ve Ergenlerde İntihar Girişimi ve Risk Faktörleri”, *Adli Bilimler Dergisi*, , (2), s.2.
- Tunalı, H. ve S. Özkaya, (2016) “Türkiye’de işsizlik-intihar ilişkisinin analizi”, *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(2), ss. 56-70.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (2017), *İntihar İstatistikleri*, TÜİK Yayınları, Ankara.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (2018), *İntihar İstatistikleri*, TÜİK Yayınları, Ankara.
- Türkçapar, H. (2004) “Anksiyete bozukluğu ve depresyonun tanısal ilişkileri”, *Klinik Psikiyatri*, 4, ss. 12-16.
- Twenge, J. M., (2018), *İ-Nesli*, Kaknüs Yayınları, İstanbul
- Ulukan G.Facebook, topluluk ihlali ile ilgili yeni kurallarını yayınladı. <<https://webrazzi.com>> (02.03.2019).
- Uzunoğlu, S., (2016), “Bir Postmodern İntiharın Ardından Ekşi Sözlük'te Kanaatlerin Oluşumu ve Grupların Biçimlenme Süreçleri”, *Intermedia International e-Journal*, 2(3), ss. 424-439.
- Ülken, F. B. ve Kılınç, F. (2018). Çocukların Çevrimiçi Ortamda Karşılaştıkları Risk Türleri İle Aracılık Uygulamaları Arasındaki İlişki. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 124-145.
- Üzeltürk, S., (2004). 1982 Anayasası ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesine Göre Özel Hayatın Gizliliği Hakkı, Beta Basım Yayım, İstanbul:
- We Are Social, 2017. Digital in 2017 Global Overview <<https://wearesocial.com>> (29.01.2019).
- We Are Social, 2018. Digital in 2018 in Western Asia <<https://www.slideshare.net>> (29.01.2019).
- Westerlund, M., G., Hadlaczky, ve D. Wasserman, “Case study of posts before and after a suicide on a Swedish internet forum”, *The British Journal of Psychiatry*, 2015, 207(6), ss. 476-482. <https://www.cambridge.org/core/services/aop->

cambridgecore/content/view/B29F891F674E645117081E1342FB05F0/S0007125000239950a.pdf/case_study_of_posts_before_and_after_a_suicide_on_a_swedish_internet_forum.pdf (10.05.2019)

World Health Organization, (WHO), (2016), Mental Health and Substance Abuse-Facts and Figures, Suicide Prevention: Emerging from Darkness <<http://www.searo.who.int>> (08.01.2019).

Yalçın, N., ve F., Gürbüz, (2015). “Sosyal Ağlarda İşlenen Suçlar, Facebook Sosyal Ağı Örneği”, *Akademik Bilisim Konferansı*, , Ankara.

Yalvaç, H.D., B, Kaya, ve S., Ünal, (2014). “İntihar Girişimi ile Başvuran Bireylerde Kişilik Bozukluğu ve Bazı Klinik Değişkenler”, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, , 15, ss. 24-30.

Yapıcı, A. (2007), *Ruh Sağlığı ve Din*, (2. Basım), Karahan Kitapevi, Adana.

Yazır, E. M. H. (1979). *Hak Dini Kur'an Dili*. Azim Dağıtım, İstanbul

Yeğenoğlu, İ. (2015), *İntiharın Anlamı, İntihar ve İntihara Yönelik Tutumlar* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Psikiyatri Anabilim Dalı, Aydın.

Yengin, D. (2012). Yeni medya ve..., Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul.

Yılmaz, A. B., ve C. Işıkdoğan, (2017),“Yeni Medyada Troller ve Trollük Kültürü”, *Intermedia International e-Journal*, 4(7), ss. 330-346.

Yılmaz, M. ve F. Candan, (2018), “Oyun Sanal İntihar Gerçek:" The Blue WhaleChallenge/Mavi Balina" Oyunu Üzerinden Kurulan İletişimin Neden Olduğu İntiharlar Üzerine Kuramsal Bir Değerlendirme”, *Akdeniz İletişim*, 2, ss. 271-283.

Yüksel, N. (2001) “İntiharın Nörobiyolojisi”. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, , (2), ss. 5-15.

<http://www.bmj.com/content/347/bmj.f5239>, (10.02.2019)

www.haberturk.com/gundem/haber/1000220-mehmet-piskinin-intihar-notu

<https://www.haberturk.com/sosyal-medyadan-canli-yayin-yapip-intihar-etti-1682790>

<https://www.haberturk.com/sosyal-medyadan-canli-yayin-yapip-intihar-etti-1682790>

<http://www.haberturk.com/gundem/haber/1000220-mehmet-piskinin-intihar-notu>
(16.10. 2014).

<https://www.haberturk.com/dunya/haber/1369755-abdli-aktor-facebook-canli-yayininda-intihar-etti>

<http://www.hurriyet.com.tr/dunya/chatle-gelen-olum-8964781>

<http://www.milliyet.com.tr/15-yasindaki-kiz-intihar-etti/dunya/haberdetay>,
(10.02.2019).

<http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com> (10.02.2019).

[http://www.milliyet.com.tr/15-yasindaki-kiz-intiharetti/dunya/haberdetay/
23.10.2012/1616286/default.htm](http://www.milliyet.com.tr/15-yasindaki-kiz-intiharetti/dunya/haberdetay/23.10.2012/1616286/default.htm)

<https://www.sozcu.com.tr/2017/dunya/canli-yayinda-canina-kiyan-kucuk-kizin-goruntulerini-milyonlar-izledi-1622633/>

<https://www2.tbmm.gov.tr/d27/2/2-0315.pdf> (03.01.2019)

http://www.who.int/mental_health/suicide/-prevention/world_report_2014/en/
(10.02.2019)